

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Zámořská expanze Anglie: od Cabota
k deklaraci nezávislosti**

Veronika Hmírová

Plzeň 2012

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra historických věd

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Moderní dějiny

Diplomová práce

**Zámořská expanze Anglie: od Cabota
k deklaraci nezávislosti**

Veronika Hmírová

Vedoucí práce:

Doc. PhDr. Ing. Aleš Skřivan, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2012

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2012

.....

Ráda bych poděkovala vedoucímu své diplomové práce, Doc. PhDr. Ing. Aleši Skřivanovi, Ph.D., za poskytnutí cenných rad a připomínek, jež mi byly při psaní práce ve velké míře nápomocny.

Obsah

1 ÚVOD	8
1.1 Cíle a struktura práce.....	8
1.2 Rozbor zdrojů.....	11
1.3 Metodologie.....	13
2 NOVÝ SVĚT	15
2.1 Důvody a předpoklady rozvoje mořeplavby.....	15
2.2 Portugalské úspěchy.....	18
2.2.1 Tordesillas.....	20
2.3 Španělé.....	22
2.3.1 „Ti druzí“.....	29
3 NÁSTUP ANGLIE	31
3.1 Fenomén Cabot.....	31
3.2 Alžbětinská expanze.....	35
3.2.1 Průzkumníci, objevitelé, kolonizátoři.....	36
3.2.2 Ztracená kolonie.....	40
3.3 Pirátství.....	44
3.3.1 Sir Francis Drake.....	47
3.4 Armada.....	53
3.4.1 Poslední tažení Francise Drakea.....	56
4 OSIDLOVÁNÍ AMERIKY	58
4.1 Kolonie v zátocě Chesapeake.....	58

4.1.1 Virginie.....	59
4.1.2 Maryland.....	61
4.2 Nová Anglie.....	62
4.2.1 Plymouth.....	62
4.2.2 Massachusetts.....	65
4.2.3 Connecticut a další „odštěpenci“	67
4.3 Od občanské války k zániku Stuartovské dynastie.....	72
4.4 Kolonie „na středu“	74
4.4.1 New York.....	74
4.4.2 New Jersey, Pensylvánie, Delaware.....	76
4.5 Země plantáží a otroků.....	79
4.5.1 Angličané v Západní Indii.....	79
4.5.2 Osídlení Karolín.....	81
4.5.3 Otroctví.....	83
4.6 Osamocená Georgie.....	85
5 ŽIVOT V KOLONIÍCH.....	87
5.1 Vnitropolitická situace v koloniích do konce 17. století.....	87
5.1.1 Válka krále Filipa.....	91
5.2 Otázka náboženství.....	92
5.3 Hospodářská a společenská dimenze koloniálního života.....	95
6 KOLONIÁLNÍ VÁLKY A AMERICKÁ NEZÁVISLOST.....	98
6.1 První střety.....	98
6.2 „První světová válka“.....	102
6.3 Dozvuky války a první kroky k nezávislosti.....	106

6.4 Z Bostonu do Filadelfie.....	110
6.5 Kolonie bojují za nezávislost.....	113
6.6 Americká revoluce.....	116
7 ZÁVĚR.....	122
8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ.....	128
9 RESUMÉ.....	139
10 PŘÍLOHY.....	141

1 ÚVOD

Anglie a její iniciativy v oblasti průzkumných plaveb, kořistnických výprav a osidlovacích pokusů představují pozoruhodnou kapitolu novodobých koloniálních dějin. Ačkoli tato ostrovní mocnost vstoupila do světa zámořských objevů mnohem později než jiné evropské státy, jež v dané oblasti zaznamenaly četné úspěchy, dokázala se během velmi krátké doby vyprofilovat coby přední koloniální mocnost. Existenci tzv. prvního britského impéria, o němž tato diplomová práce pojednává, je možno datovat od nástupu prvního panovníka tudorovské dynastie, Jindřicha VII., jenž proslul jako nadšený podporovatel námořního podnikání a objevitelských cest, do roku 1776, kdy byla vydána *Deklarace nezávislosti* Spojených států amerických, která pro Anglii znamenala faktickou ztrátu zdejších držav.¹

1.1 Cíle a struktura práce

Základním cílem diplomové práce je podat ucelený přehled první fáze anglického kolonialismu s přihlédnutím k všeobecnému mezinárodněpolitickému, vnitropolitickému, náboženskému a hospodářskému kontextu. Pozornost bude věnována především prozkoumávání a osidlování Severní Ameriky, a to v již zmiňovaném chronologickém horizontu existence prvního britského impéria. Vzhledem k enormnímu rozsahu anglických zámořských iniciativ bude tedy práce omezena jak geograficky, tak časově. I přes jasně definovaný cíl však nebude zcela možné vyhnout se faktografickým přesahům jak ve sféře chronologické, tak v oblasti zeměpisné, zvláště pokud se týká nástinu souvislostí ohledně počátků moderního evropského kolonialismu.

Práce je rozčleněna do pěti základních kapitol, jež na sebe logicky navazují a vždy reflektují jedno časové období či se blíže věnují

¹ Je možné hovořit i o roku 1783, kdy byla americká samostatnost na základě pařížské mírové smlouvy, jež formálně končila válku za nezávislost třinácti provincií, uznána samotnou Velkou Británií.

konkrétní specifické problematice. Pro lepší orientaci jsou tyto základní tématické okruhy rozděleny ještě na dílčí podkapitoly, které dané oblasti konkretizují a přehledně strukturují.

První kapitola reflektuje příčiny vzniku a následného prudkého rozvoje evropského kolonialismu. Kromě všeobecných faktorů (potřeba hledání nových cest do Orientu, technická zdokonalení lodí či pokroky v oblasti lodní navigace), jež byly základním impulsem pro zahájení zámořských objevů a průzkumných plaveb vůbec, je pozornost věnována dvěma pro budoucí prudkou expanzi kolonialismu zcela klíčovými státy, Portugalsku a Španělsku, jež stály na samém počátku objevitelských cest a které svými úspěchy zároveň povzbudily další evropské mocnosti k podobným iniciativám. Kromě ryze historického výkladu nejrelevantnějších událostí, jež byly s aktivitami těchto raných koloniálních velmocí spjaty, obsahuje tato část práce též stručný antropologický exkurz do oblasti střetávání kultur, k němuž docházelo při kontaktu evropských průzkumníků s původními obyvateli nově objevených zemí. Ačkoli se první kapitola v podstatě ještě nezabývá situací v samotné Anglii, je velmi důležitá pro následné pochopení celé problematiky a pohnutek Angličanů k postupnému vměšování se mezi ranější evropské kolonizátory, jež ve svých důsledcích ostrovní stát vyneslo na post největší námořní mocnosti vůbec.

Na úvodní kapitolu navazuje druhý oddíl, věnovaný již skutečným počátkům anglických objevných plaveb, datovaným přibližně do 80. let 15. století. Stěžejní část této kapitoly tvoří reflexe zámořských výprav a expedic realizovaných za vlády královny Alžběty I., jež svou podporou anglické mořeplavby položila základy budoucích úspěchů ostrovanů v této oblasti. Přesto však v tomto období ještě rozhodně nelze hovořit o existenci systematicky budovaného koloniálního impéria.² Pozornost je věnována též otázce pirátství, a to jak v rovině

² Tradiční označení „první britské impérium“ je v této souvislosti pouze abstraktním pojmem vymezujícím první fázi anglických iniciativ v oblasti průzkumu nových zemí a budování kolonií, končící vyhlášením nezávislosti severoamerických osad.

všeobecné, tak na zcela konkrétních příkladech korzárů alžbětinské doby v čele s Francisem Drakem, jehož složité, avšak neméně zajímavé životní peripetie jsou stručně popsány právě v této části práce. Kromě záležitostí spojených s námořním podnikáním a objevitelskými či kořistnickými výpravami je v této kapitole nastíněn též zahraničněpolitický a vnitřní kontext v Anglii druhé poloviny 16. století.

V pořadí třetí část práce reflektuje skutečné počátky budování anglického koloniálního panství v Severní Americe, jež započalo za vlády prvního Stuartovce Jakuba I. a nadále se rozvíjelo za jeho pokračovatelů, jejichž výčet spolu s dalšími stěžejními okolnostmi a souvislostmi je opět vyložen v rámci exkurzu do vnitropolitické situace protestantské mocnosti. Kromě osídlení třinácti původních kolonií,³ jež se následně utkaly s mateřskou zemí ve válce o svou nezávislost, je pozornost věnována záboru ostrovů v oblasti Karibiku v čele s Barbadosem a Jamajkou, problematice otroctví a s ním spojeného transatlantického tzv. Trojúhelníkového obchodu.

Čtvrtá kapitola je v podstatě jakýmsi pokračováním, prodloužením oddílu předchozího, jelikož se zabývá vnitřní situací v koloniích, místní správou, hospodářskou dimenzí života osadníků, společenským rozvrstvením zdejšího obyvatelstva, vztahy s Indiány a také otázkou náboženství, jež bylo pro dění a často i pro samotný vznik severoamerických provincií zcela klíčové.

Poslední část diplomové práce je věnována sérii čtyř po sobě jdoucích konfliktů mezi Velkou Británií a Francií, jež se postupem času stala hlavním konkurentem ostrovní mocnosti jak na evropském poli, tak v zámoří. Zmíněné střety probíhaly ve více či méně modifikované formě v obou částech světa, tedy jak v Evropě, tak na půdě Severní Ameriky, a kromě řečených pojímaly též mnoho dalších účastníků.

³ Jednalo se o Virginii, Maryland, Massachusetts, Connecticut, Rhode Island, New Hampshire, New York, New Jersey, Delaware, Pensylvánii, Severní Karolínu, Jižní Karolínu a Georgii. Nastíněn je i vznik Plymouthu, New Havenu a Maine, jež však jako samostatné kolonie neuspěly a dříve či později byly včleněny pod správu svých životaschopnějších sousedů.

Vrcholem těchto ozbrojených potyček se stala sedmiletá válka, jež vedla k definitivnímu zhroucení francouzského koloniálního panství v Severní Americe, avšak zároveň zafungovala jako katalyzátor emancipačních nálad kolonistů, které (s přispěním řady nepopulárních opatření několika po sobě jdoucích londýnských vlád) vyvrcholily vydáním *Deklarace nezávislosti Spojených států amerických* a následným uznáním jejich svébytné existence ze strany samotné Velké Británie.

1.2 Rozbor zdrojů

Práce vychází ze studia poměrně rozsáhlého souboru zdrojů, který zahrnuje literaturu odbornou českou i zahraniční i některá díla populárně naučného charakteru, využívaná především pro celistvost a dokreslení zkoumané problematiky. Vzhledem ke komplikované místní i finanční dostupnosti zahraničních archivů však ve studii prakticky nejsou zastoupeny původní prameny.⁴ Tato skutečnost je motivována i faktem, že se povětšinou jedná o zdroje velmi podrobné a detailní, které vzhledem k relativní obsáhlosti výzkumného tématu a s tím souvisejícím zestručněním některých oblastí není možné konkrétněji vyložit a interpretovat.⁵

Pro ucelený náhled na téma prvního britského impéria nejlépe posloužily souhrné monografie reflektující kompletní historii Spojených států amerických, popřípadě Velké Británie. Na tomto místě je vhodné upozornit například na *Dějiny Anglie* od Arthura Leslie Mortona, dva svazky *Historie Anglie* André Mauroise, publikaci *The Early Modern World* od C. F. Stronga či *Dějiny Británie* od českého autora Josefa Polišenského, jehož kniha je především exkurzem do oblasti anglické vnitřní politiky. Dějinám Spojených států amerických se věnuje například George Tindall a David Shi ve své publikaci nazvané *Dějiny*

⁴ Kromě některých základních dokumentů jako je Jeffersonova *Deklarace nezávislosti* či *Ústava Spojených států amerických*.

⁵ Například není prakticky proveditelné dopodrobna rozebírat korespondenci George Washingtona, když i jeho osoba je pouze schématicky zmíněna v rámci nástinu války o nezávislost.

Spojených států amerických, jež reflektuje kompletní historii této země od počátků osidlování amerického kontinentu až do 90. let 20. století. Jedná se však o publikaci na pomezí odborné a populárně naučné literatury. Totéž však nelze říci o monografii Paula Johnsona pojmenované *Dějiny amerického národa*, jež čtenáři poskytuje vysoce fundovaný náhled na utváření, rozvoj a současný stav americké společnosti i politické situace. Z českého historiografického prostředí je jistě nutno vyzdvihnout studii *USA* pocházející z pera Svatavy Rakové a Josefa Opatrného, která velmi přehledným a zároveň odborným způsobem problematiku dějin Spojených států shrnuje. Do této kategorie literárních zdrojů by bylo možné zařadit i ryze všeobecné publikace, jež však slouží spíše jako dokreslující a zobecňující materiály. Přesto je však třeba jmenovat alespoň Kennedyho *Vzestup a pád velmocí*, *Dějiny světa v souvislostech* od Imanuela Geisse či českou historickou řadu *Toulky minulostí světa*, především pak díly šest a osm.

Další kategorii tvoří zdroje zabývající se dějinami kolonialismu či samotnou érou zámořských objevů. Zde je nutné zmínit monografii *Dějiny kolonizací* od Marca Ferra, jež nabízí ucelený přehled koloniálních dějin, nejdůležitější události, data, ale též obecnou definici pojmu a jeho teoretizaci. Podobnému tématu se ve své publikaci *Dějiny kolonialismu* věnuje i Walter Stamberger. V této knize je však vzhledem k datu a s ním souvisejícímu dobovému kontextu jejího vydání nutno rozlišovat mezi skutečně relevantními informacemi a ideologicky zabarvenými formulacemi a stanovisky. To samé platí například pro publikaci *Americký kapitalismus* autorky Anne Rochester. Mezi zdroji reflektujícími dějiny kolonialismu a zámořských objevů je dále nutné upozornit na dílo Aleše Skřivana a Petra Křivského *Moře, objevy, staletí* a z českého prostředí též na vysoce odborné a často velmi podrobné a detailní publikace Svatavy Rakové, především pak na její knihu *Dobrodruzi, puritáni a Indiáni: Angličané v Novém světě*, kde autorka reflektuje počátky osidlování amerického kontinentu a vývoj místní správy do konce 17. století, a také publikaci *Podivná*

revoluce: Dlouhá cesta Američanů k nezávislosti (1763-1783), v níž jsou pro změnu popisovány a teoretizovány nejdůležitější motivy a příčiny americké války za nezávislost, stejně jako její historický průběh.

Poslední podkategorii v rámci knižních zdrojů tvoří publikace věnující se jednomu specifickému problému či historické osobnosti. Příkladem takto koncipované literatury může být monografie Georga Malcolma Thompsona *Sir Francis Drake*.

Do pramenné základny diplomové práce patří i několik odborných příspěvků ve sbornících, mezi nimi například *Víra a zákony: meze náboženské tolerance v chartách a kodexech koloniální britské Ameriky*, zařazený ve sborníku *Staletí objevů, diplomacie a válek*, od již zmiňované autorky Svatavy Rakové či *Křesťanské misie a revitalizační hnutí v Novém světě*, jenž je součástí sborníku *Antropologické přístupy v historickém bádání*, od Markéty Křížové.

Nepostradatelnou pomůckou při zpracovávání diplomové práce jsou též články z českých i zahraničních odborných periodik. V českém prostředí se jedná zejména o *Historický obzor*, časopis *Folia Historica Bohemica* a *Dějiny a současnost*. Ze zahraničních periodik jde zejména o fundované časopisy britské a americké jako například *The New England Quarterly*, *The William and Mary Quarterly*, *The Geographical Journal*, *The American Historical Review*, *The English Historical Review*, *The Journal of Economic History* nebo *The Illustrated Magazine of Art*. Většina článků z těchto periodik byla převzata z elektronické databáze JSTOR.

1.3 Metodologie

Základem při zpracování diplomové práce bude metoda přímá, na jejímž základě dojde k detailnímu prostudování dostupných zdrojů, jejich kritickému zhodnocení a následné interpretaci. Současně bude využito kombinace diachronního a synchronního přístupu k historické

skutečnosti, přičemž sloučení výše zmiňovaných paradigmat je nutné z důvodu relativně širokého rozsahu zkoumané problematiky. Práce totiž pojednává o dějinách poměrně rozsáhlého území, navíc z několika různých úhlů pohledu a specifických kontextů, což je skutečnost, jež předpokládá využití synchronní metody, avšak celé téma bude vykládáno v jedné časové přímce, díky čemuž je možno použít též přístup diachronní. Na premisách diachronního pohledu je postavena též metoda progresivní, v jejímž rámci budou jednotlivé události a fakta vykládána tak, jak po sobě chronologicky následovala, tedy od nejstaršího k nejmladšímu.

Částečně bude využito metody geografické, jež bude důležitá především při reflexi rozdílného hospodářského, společenského a náboženského rozvrstvení v jednotlivých severoamerických koloniích. Geografická metoda bude opět kombinována, nyní s přístupem demografickým, relevantním právě pro data týkající se provinciální společnosti a její struktury.

Při porovnávání ekonomické či sociální situace v jednotlivých regionech Severní Ameriky může být částečně využito metody komparativní, jež poukáže na základní odlišnosti či naopak podobnosti mezi zkoumanými oblastmi. Syntézou výše zmíněných východisek pak bude dosaženo maximálně objektivního náhledu na celou problematiku první fáze anglického kolonialismu.

2 NOVÝ SVĚT

Ačkoli to byla Anglie (respektive Velká Británie), která postupně vytvořila vůbec největší koloniální impérium, počátky pronikání za oceán a zakládání prvních zámořských osad nejsou s touto mocností prakticky nijak spjaty. Portugalci, Španělé, Francouzi, Nizozemci – ti všichni měli před ostrovní monarchií větší či menší náskok. Snahy velmocí osidlovat, zabírat a podmaňovat si cizí území můžeme de facto nalézt již v období antiky, avšak počátky moderního kolonialismu se datují až do první poloviny 15. století, kdy začali iniciativy v této oblasti vyvíjet především Portugalci.

2.1 Důvody a předpoklady rozvoje mořeplavby

Rozvoj mořeplavby a s ní spojených zámořských objevů byl motivován několika předpoklady. Prvním z nich se stalo hledání nových cest do Asie, která již od dob středověku představovala pro Evropu velmi lukrativního obchodního partnera.⁶ Vzhledem k tehdejšímu možnostem cestování, přepravy zboží a enormní vzdálenosti mezi oběma centry však bylo obchodování složité, zdlouhavé a vyžadovalo mnoho prostředníků. Situace se ještě zhoršila poté, co uzurpátorští osmanští Turci obsadili Konstantinopol, čímž nejen završili svou expanzi v oblasti východního Středomoří a Balkánu, ale zároveň značně ztížili možnosti evropsko-asijského kontaktu, v němž bývalé byzantské hlavní město hrálo jakožto obchodní, kulturní i politické centrum zásadní roli.⁷ Jistá privilegia si podrželi pouze kupci z některých italských měst (především z Janova a Benátek), avšak ani oni se svým monopolistickým výsadám netěšili příliš dlouho.

⁶ Obchodovalo se především s Indií a Čínou, odkud se dováželo nejrůznější luxusní zboží, jež právě bylo v Evropě velmi žádané, ale zároveň se ho zde nedostávalo. Hlavními asijskými vývozními artikly bylo koření (dovážené především z tzv. ostrovů koření, z Moluk), hedvábí, porcelán či ručně tkané koberce.

⁷ Morton, A. L. (1950). *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, s. 122-123.

Neméně důležitým motivem pro hledání dalších cest do Orientu byla snaha nalézt nové trhy, nová odbytiště pro evropské zboží a také nová ložiska drahých kovů.⁸ Ekonomické, obchodní a geografické příčiny rozvoje zámořských plaveb však zdaleka nebyly těmi jedinými. Zásadní vliv měl též náboženský rozměr celé expanze, vyzdvihovaný především v katolickém Španělsku, jež se po dokončení reconquisty obrátilo na pokřesťanštění domorodých obyvatel a šíření katolické víry na americkém kontinentě.⁹ Do sféry ideologické patřily kromě ryze teologických východisek i dobrodružné představy objevitelů, lačnicích po nalezení nových zemí, které však často byly pouhými výplody mýtů a lidské fantazie.¹⁰

Motivy a důvody – ať ideologické či ryze praktické – však samy o sobě nemohly být pro faktický rozvoj evropského expanzionismu a kolonialismu dostačující. Nutnou podmínkou bylo především zdokonalení navigačních přístrojů, stavební konstrukce lodí a všeobecný technologický pokrok, jenž byl zaznamenán právě v době počátku zámořského boomu. V tomto období byl vylepšen kompas, pomocí šňůry a článkovaných uzlů začala být (velmi nepřesně) stanovována rychlost plavby a k určování zeměpisné šíře se začal používat astroláb¹¹, jenž poskytoval potřebné údaje na základě zaměření polohy slunce, měsíce a hvězd a který byl v 18. století vystřídán dokonalejším a přesnějším zrcadlovým sextantem.¹² Samostatnou kapitolu pak představoval rozvoj kartografie a s ním

⁸ Žádané bylo především zlato a stříbro. Tyto cenné kovy byly také zpočátku hnacím motorem většiny „objevitelských“ cest. Neovladatelná touha zmocnit se bohatství ve svém důsledku vedla i k pozdějšímu vyplenění říší Aztéků a Inků.

⁹ Reconquista, tedy znovudobývání Pyrenejského poloostrova křesťany z rukou Maurů, byla dokonána roku 1492 pádem poslední muslimské pevnosti Granady. Dobývání Nového světa, spojené s tzv. civilizační misí a obracením domorodců na víru, se pak nazývalo conquista.

¹⁰ Asi nejznámějším příkladem podobných představ byla Země kněze Jana, bájně království ležící údajně jihovýchodně od Evropy a oplývající pohádkovým bohatstvím.

¹¹ Figueredo, F. de. *The Geographical Discoveries and Conquests of the Portugese. The Hispanic American Historical Review*, Vol. 6, No. 1/3 (Feb. - Aug., 1926), s. 59. Existence astrolábu byla poprvé doložena roku 1485.

¹² Křivský, P. Tři století mořeplavby. *Historický obzor*. 1999 (10), č. 1-2, s. 2-5. Zatímco určování zeměpisné šířky bylo díky astrolábu poměrně spolehlivé již od 16. století, zeměpisnou délku bylo možné přesněji stanovit až o více než dvě stě let později.

spojené zkvalitnění map, v nichž začaly být namísto řady mýtických a bájných zemí zakreslovány realističtější geografické údaje.¹³

Nejzásadnějším počinem však byly inovace v samotné konstrukci lodí, které se postupně zrychlovaly, mohutněly a zvětšovala se jejich pohyblivost. Plavidlem 15. století se stala karavela, jejíž služeb na svých výpravách využívali především Portugalci a Španělé a kterou následně vystřídaly robustnější karaka a galeona, oblíbená v 16. století pro svou mnohoúčelnost.¹⁴ 17. století patřilo pohyblivým flautám, pinasám a fregatám, které často dominovaly válečným flotilám, ale daly se, stejně jako galeony, využít i pro přepravu zboží. Postupně však byly všechny zmíněné typy plavidel překonány vytvořením dynamické plachetnice, jejíž hlavní výhoda spočívala v propracovaném systému plachtoví, díky němuž mohla loď plout i v téměř úplném bezvětří.¹⁵ Klasické plachetnice, představující ideální a funkční kompromis mezi množstvím nejrůznějších typů plavidel, byly marginalizovány až v 19. století s nástupem parních člunů.

Omezení přístupových cest do Asie po souši, hledání nových trhů a odbytišť, náboženská mise, dobrodružné představy, technologický pokrok; všechny tyto dílčí aspekty se na prahu raného novověku propojily a vytvořily tak nástupní prostor pro několik staletí evropské hegemonie ve světě. Proslulé období zámořských objevů jakožto první fázi západoevropského kolonialismu je možné vnímat též jako jedno z logických vyústění renesance, jež přinášela *znovuzrození* a nové způsoby nazírání reality nejen do sféry umělecké, nýbrž

¹³ Figueredo, F de. *The Geographical Discoveries*, s. 55-56. Zásadní roli v oblasti kartografie sehrála portugalská Námořní akademie založená místním podporovatelem zámořských výprav, princem Jindřichem mořeplavcem. Portugalské mapy dnes tvoří nedocenitelný pramen při bádání v oblasti tamější rané koloniální historie.

¹⁴ Brož, I. (2009). *Piráta jejího Veličenstva: Sir Francis Drake*. Praha: Pražská vydavatelská společnost a Epoque, s. 127. Galeon bylo možno využít jak pro obchodní, tak pro válečné úkoly.

¹⁵ Křivský, P. *Tři století mořeplavby*, s. 4.

i do oblasti vědy a techniky, která byla pro úspěch první fáze pronikání za oceán zcela klíčová.¹⁶

2.2 Portugalské úspěchy

Možností, jak dosáhnout Orientu po moři, bylo několik. Jako první se začala prosazovat cesta jihovýchodní, jíž upřednostňovalo především Portugalsko, usilující o vytvoření strategicky situovaných obchodních stanic podél západoafrického pobřeží. Místní králové tajemství svých cest a objevů ostražitě střežili a veškeré informace drželi v obavě z konkurence v tajnosti.¹⁷ Je však dobře známo, že počáteční iniciativy v oblasti portugalské mořeplavby jsou spjaty se jménem prince Jindřicha Mořeplavce, jenž se sice navzdory svému přídomku nikdy žádné plavby osobně nezúčastnil, avšak jiné dobrodruhy hojně podporoval, a to především finančně a také pomocí intelektuální osvěty.¹⁸ Není bez zajímavosti, že jednou z hlavních Jindřichových pohnutek byla touha nalézt zmiňovanou Zemi kněze Jana, jež prince lákala nejen svým bohatstvím, ale též ideou možnosti podniknutí africké křížácké výpravy z tohoto strategicky položeného království.¹⁹

Zásadním mezníkem, jenž zároveň tvoří pomyslný počátek éry zámořských objevů, se stal rok 1415, pověstný portugalským obsazením marocké přístavní pevnosti Ceuta, která byla následně využívána jako stěžejní základna jejich dobyvatelů v oblasti severní Afriky. Odtud podél západního pobřeží kontinentu pronikali mořeplavci stále více na jih. Jejich cílem bylo obeplutí Afriky a následná plavba Indických oceánem k břehům Asie. V tomto ohledu zaznamenali

¹⁶ Strong, C. F. (1964). *The Early Modern World: From the Age of Discovery in the Fifteenth Century to the Eve of the War of American Independence in the Eighteenth Century*. London: University of London Press Ltd, s. 15.

¹⁷ Figueredo, F de. *The Geographical Discoveries*, s. 47.

¹⁸ Strong, C. F. *The Early Modern World*, s. 15. V rámci vzdělávací sféry se Jindřich zasloužil především o založení úspěšné Námořní akademie v Sagresu.

¹⁹ Vincent, M. - Stradling, R. A. (1997). *Svět Španělska a Portugalska*. Praha: Knižní klub, s. 86.

Portugalci značné úspěchy. Již roku 1434 dosáhl Gil Eanes strategicky položeného mysu Bojador,²⁰ roku 1488 obeplul nejjihnější cíp černého kontinentu, známý dnes pod názvem Mys dobré naděje, Bartolomeo Dias²¹ a o pouhých deset let později zakotvil Vasco da Gama v indickém přístavu Kalikat, čímž završil portugalské snahy o dosažení Asie jihovýchodní cestou.²²

Ačkoli byly portugalské objevy zanedlouho přehlušeny úspěchy španělskými, tamější mořeplavci ve svých plavbách pokračovali a do sféry svého vlivu zahrnovali stále další území.²³ Postupně tak ležely portugalské obchodní faktorie nejen na západoafrickém pobřeží, ale i v Indii, na Ceylonu, Sumatře, Malakce či Jávě.²⁴ Z dlouhé řady portugalských objevitelů je třeba zmínit ještě alespoň Pedra Álvarese Cabrala, jenž roku 1500 se svou flotilou nezamířil tradičně na jihovýchod, nýbrž na západ a ještě téhož roku zakotvil u břehů Brazílie, jíž nazval Zemí Pravého kříže. Z nově objeveného jihoamerického kontinentu pak část jeho flotily vyplula zpět do Lisabonu a zbytek pokračoval v původně zamýšlené cestě do Indie.²⁵

²⁰ Axelson, E. Prince Henry the Navigator and the Discovery of the Sea Route to India. *The Geographical Journal*, Vol. 127, No. 2 (Jun., 1961), s. 145-147.

²¹ Axelson, E. *Prince Henry*, s. 152-153. Dias původně tento pevninský výběžek pojmenoval Bouřlivý mys, avšak tehdejší portugalský král jej přejmenoval na Mys dobré naděje, a to proto, že jakožto nejjihnější výběžek Afriky představoval mys odrazový můstek pro další cestu na východ. Dá se říci, že v tomto ohledu Dias zaznamenal větší úspěch než jakýkoli jiný portugalský mořeplavec.

²² Gamových cílem bylo dosažení proslulých Moluk, avšak tento sen se mořeplavci nespínil. Výprava se přibližně rok po dosažení Indie vrátila zpět do vlasti, kde se jí dostalo triumfálního uvítání.

²³ Figueredo, F de. *The Geographical Discoveries*, s. 53. Portugalci začali následně budovat své impérium především v oblasti Východní Indie, kam jen mezi lety 1497-1527 vyplulo na 320 lodí.

²⁴ Strong, C. F. *The Early Modern World*, s. 19.

²⁵ Klíma, J. Zrození obra: Hádanky a jistoty objevení Brazílie před 500 lety. *Dějiny a současnost*. 2000 (22), č. 3, s. 31-35. Ve své době byl Cabral zastíněn úspěchy Vasca da Gamy, a proto byla také první královská listina, jež opravňovala Portugalce ke kolonizaci Brazílie, vydána až roku 1516. Neprodleně po portugalském záboru se však v oblasti objevili Francouzi, které v 17. století vystřídali pro změnu Nizozemci, do jejichž rukou země kapitulovala roku 1654.

2.2.1 Tordesillas

Smlouva uzavřená roku 1494 ve španělském městě Tordesillas představuje v dějinách zámořských objevů důležitý mylník. Již roku 1474 vypukl na základě sporných nároků na některá území konflikt mezi Španělskem a Portugalskem, známý jako kastilská válka. Spory byly dočasně ukončeny roku 1479 podepsáním Alcáçovaské smlouvy, v níž portugalský panovník Alfons V. uznal nástupnická práva Ferdinanda Aragonského a Isabely Kastilské²⁶ výměnou za monopol na obchod s Afrikou.²⁷ Zároveň byla stanovena vůbec první demarkační linie určující zájmové sféry vlivu obou států.²⁸ Smlouva uzavřená v Alcáçovas byla roku 1481 potvrzena papežskou bulou *Aeterni regis*,²⁹ avšak období klidu, které po jejím vydání zavládlo, bylo pouze dočasné.

Vzhledem k podmínkám dohody byly zámořské iniciativy Kastilie prakticky omezeny pouze na plavbu na západ. Když však byl záměr dosáhnout Asie západní cestou roku 1492 úspěšně realizován,³⁰ vznesli znepokojení Portugalci nárok na veškerá nově nalezená území, odvolávající se na bulu *Aeterni regis*.³¹ Španělští panovníci však jejich požadavky striktně odmítli a orodovali u nového papeže Alexandra VI. za potvrzení vlastnického práva na Kolumbem objevené oblasti.³²

²⁶ Ke sňatku těchto panovníků došlo již roku 1469. O deset let později, kdy se Ferdinand ujal vlády v Aragonu, vznikla mezi ním a Kastilií personální unie, avšak počátky sjednoceného Španělska se datují až do doby vlády Ferdinandova vnuka Karla I. (Karel byl takto titulován pouze ve Španělsku, přičemž lépe je znám pod označením Karel V. Habsburský, pod nímž vystupoval jakožto císař Svaté říše římské).

²⁷ Ferro, M. (2007). *Dějiny kolonizací: Od dobývání až po nezávislost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 76.

²⁸ Kastilii připadly Kanárské ostrovy, Portugalsku pak ostrovy Azorské, Kapverdské a Madeira.

²⁹ Papežem byl v té době Sixtus IV., jenž proslul především podporou stavby slavné Sixtinské kaple.

³⁰ Janáček, J. Tvůrce dějin Kryštof Kolumbus. *Dějiny a současnost*. 1992 (14), č. 1, s. 2. Kolumbus i většina jeho současníků alespoň v prvních letech po objevení Ameriky věřila, že Janovan skutečně dosáhl pobřeží Asie.

³¹ Williams, M. W. The Treaty of Tordesillas and the Argentine-Brazilian Boundary Settlement. *The Hispanic American Historical Review*, Vol. 5, No. 1 (Feb., 1922), s. 3. Tím, že byl Kolumbus nucen na své zpáteční cestě z první expedice zakotvit nejprve u břehů Lisabonu, dozvěděli se Portugalci o jeho úspěchu ještě dříve než samotní Španělé.

³² Zwettler, O. Tordesillaská smlouva z roku 1494. *Historický obzor*. 1995 (6), č. 1, s. 5. Williams, M. W. *The Treaty of Tordesillas*, s. 5. Na tomto místě je vhodné poznamenat, že papež

Alexandr žádosti vyhověl a 4. května 1493 signoval bulu *Inter Caetera*,³³ jež poskytovala Španělsku výsadní právo na veškerá území nacházející se 100 leguů (mil) západně od Azorských a Kapverdských ostrovů, ovšem pod podmínkou, že se katoličtí manželé budou zasazovat o šíření křesťanství v těchto zemích.³⁴ V září téhož roku byla vydána ještě bula *Dudum siquidem* zpřesňující předchozí výnos a konkretizující ta území, o něž se především jednalo.

Portugalci však stále nebyli spokojeni a dožadovali se revize stanovených poměrů. Jejich protesty byly způsobeny především tehdejší nevědomostí. Dosud totiž nebylo známo, že se na západní cestě z Evropy do Asie nachází jako překážka celý nový kontinent, který Španělům brání v bezproblémovém dosažení cíle. Španělé nicméně přistoupili na nová jednání, jejichž výsledkem bylo podepsání smlouvy ve španělském městě Tordesillas 7. června 1494. Dohoda posunovala původní demarkační linii o 270 leguů na západ, takže definitivní hranice byla stanovena na 370 mílích západně od Kapverdských ostrovů.³⁵

Smlouva z Tordesillas nebyla zásadní jen pro Portugalce a Španěly. Vzhledem k tomu, že si na jejím základě státy Pyrenejského poloostrova oficiálně rozdělily de facto celý svět, se ujednání dotklo i všech ostatních potenciálních kolonizátorů, kteří ho rozhodně nehodlali respektovat. Proto také byla dohoda později revidována

představoval univerzální autoritu, jež měla právo vyjadřovat se k územním otázkám a disponovala též formálním nárokem na dosud neobjevené pohanské země. Bohužel však autorita Svatého stolce postupně slábla a papežské buly, vyjadřující se ke kolonizaci, byly vydávány spíše na základě zjištěného lobování té které strany.

³³ Thomson, G. M. (1976). *Sir Francis Drake*. London: Futura Publications Limited, s. 2.

³⁴ Ferro, M. *Dějiny kolonizací*, s. 76.

³⁵ Zwettler, O. *Tordesillaská smlouva*, s. 6. Figueredo, F de. *The Geographical Discoveries*, s. 60-61. Smlouva z Tordesillas byla výhodnější pro Portugalsko, do jehož sféry vlivu spadala mimo jiné i celá Brazílie a další rozsáhlá území na severní polokouli. Je velmi pravděpodobné, že sami Portugalci o některých dosud oficiálně neobjevených územích věděli již dříve, a právě proto si vymohli revizi papežských bul.

a obě iberské mocnosti roku 1750 uznaly skutečné poměry tzv. Madridskou smlouvou.³⁶

2.3 Španělé

Na konci 15. století převzali pomyslnou štafetu v éře zámořských objevů Španělé v čele s Kryštofem Kolumbem, jenž je ikonou tohoto období dodnes. Paradoxem bylo, že právě Kolumbus jakožto první a zároveň nejvýznamnější symbol španělského koloniálního rozmachu z této země nepocházel. Ohledně jeho původu panují nejrůznější domněnky a spekulace, avšak obecně se má za to, že se narodil kolem roku 1451 v italském Janově.³⁷ Roku 1476 se již poměrně zkušený námořník³⁸ uchýlil do portugalského Lisabonu, kde také zosnoval svůj smělý plán plavby do Asie západním směrem. Tato možnost nebyla nereálná, jelikož v době druhé poloviny 15. století již jen málokdo pochyboval o tom, že je Země kulatá,³⁹ panovaly však velké názorové rozdíly ohledně její velikosti.⁴⁰ Kryštof Kolumbus předstoupil se svou koncepcí nejprve před portugalského panovníka Jana II. Vládcí se však nelíbily ani přehnané Kolumbovy požadavky a nebyl nadšen ani usnesením dalších učenců, kteří zpochybňovali Janovanovy výpočty a tvrdili, že obvod Země je mnohem větší než mořeplavec předpokládal.⁴¹ Nutno dodat, že se jejich závěry blížily skutečnosti mnohem více než ty Kolumbovy.⁴²

³⁶ Williams, M. W. *The Treaty of Tordesillas*, s. 7. Na tomto místě je vhodné poznamenat, že ještě roku 1529 byla podepsána smlouva v Zaragoze, jež na dlouhou dobu ukončila spory mezi iberskými státy tím, že Španělsku přiřkla Filipíny výměnou za portugalské právo na Moluky.

³⁷ Skřivan, A. Objevení Nového světa. *Historický obzor*. 1992 (3), č. 10, s. 274.

³⁸ Christopher Columbus. *The Illustrated Magazine of Art*, Vol. 1, No. 6 (1853), s. 333. Repin, L. (1989). *Po stopách slavných mořeplavců*. Praha: Lidové nakladatelství, s. 46. Kolumbův otec původně chtěl, aby se jeho syn vyučil česačem vlny jako byl on sám.

³⁹ Rickey, F. How Columbus Encountered America. *Mathematics Magazine*, Vol. 65, No. 4 (Oct., 1992), s. 220.

⁴⁰ Volný, Z. (editor). (2004). *Toulky minulostí světa 6*. Praha: Via Facti, s. 6-7. Sám Kolumbus se domníval, že je Země mnohem menší než ve skutečnosti byla. Při svých výpočtech a plánování vycházel především z cestopisu *Milion Marca Pola* a také z výpočtů florentského lékaře, matematika a astrologa Paola dal Pozzo Toscanelliho.

⁴¹ *Christopher Columbus*, s. 334.

⁴² Rickey, F. *How Columbus Encountered America*, s. 220-223. Skřivan, A. *Objevení Nového světa*, s. 277.

Na základě tohoto neúspěchu se Janovan rozhodl opustit Portugalsko a roku 1485 se i se svým synem Diegem odebral do Španělska, konkrétně do františkánského kláštera La Rábida při řece Tinta. Díky četným známostem a doporučením, s nimiž měli co dočinění lidé jako kosmograf Antonio de Marchena, vévoda z Medina Sidonia⁴³ či osobní zповědník královny Isabely Kastilské Juan Perez, dosáhl Kolumbus dne 1. května 1486 audience u královského páru.⁴⁴ Samotné přijetí Janovana na královském dvoře však ještě nic neznamenal. Naopak. K posouzení a přezkoumání Kolumbova plánu byla svolána speciální rada pro zeměpisné a plavební záležitosti, jež však předložený návrh pro jeho praktickou neuskutečnitelnost i přehnané požadavky stejně jako dříve portugalská junta několikrát zamítla.⁴⁵

Obrat přinesl až rok 1492. Dne 2. ledna 1492 byla dobytá Granada, poslední bašta Arabů na Pyrenejském poloostrově, a právě tato událost, spolu s přímluvou vlastníka a stavitele lodí Martina Alonza Pinzóna a královského pokladníka Luise de Santágela, přinesla Kolumbovi novou naději. Královna Isabela Kastilská byla totiž jakožto bigotní katolička nadšena završením křesťanské reconquisty a v opojení z nenadálého vítězství se myšlenice objevení a následné christianizace nových území stala mnohem přístupnější.⁴⁶ Požehnání ke své výpravě dostal Kryštof Kolumbus v dubnu 1492,⁴⁷ načež se vypravil do Pálosu, nevelkého přístavu na jihozápadě Španělska, aby pro expedici sehnal posádku, kterou se nakonec podařilo dát dohromady především díky zvučnosti jména Janovanova společníka Pinzóna.⁴⁸

⁴³ Vévoda z Medina Sidonia proslul především jako velitel španělské „nepřemožitelné“ flotily Armady, jež svedla neúspěšný souboj s anglickým námořnictvem roku 1588.

⁴⁴ Skřivan, A. *Objevení Nového světa*, s. 277-278.

⁴⁵ Davies, A. Columbus Divides the World. *The Geographical Journal*, Vol. 13, No. 3 (Sep., 1967), s. 341. Poprvé roku 1485, podruhé roku 1491.

⁴⁶ Skřivan, A. *Objevení Nového světa*, s. 278.

⁴⁷ *Christopher Columbus*, s. 335.

⁴⁸ Repin, L. *Po stopách*, s. 49.

Dne 3. srpna 1492 vypluly z Pálosu tři lodě: *Niña*, *Pinta* a Kolumbova vlajková karaka *Santa Maria*.⁴⁹ Miniaturní flotila dorazila za několik dní k tradiční zastávce na cestě do Asie, Kanárským ostrovům, kde však byla nucena spočinout následující tři týdny kvůli nutné opravě poškozené *Pinty*. Dne 6. září 1492 byly práce na lodi dokončeny a nic již tedy admirálovi nebránilo pustit se na riskantní cestu. Během plavby musel Kolumbus čelit silicímú reptání své posádky, jež se cítila znepokojena skutečností, že je jakákoli pevnina stále v nedohlednu. Dva dny před faktickým objevením Nového světa vyjádřili své znepokojení a vyzvali k návratu do Španělska i Pinzónové. Kolumbus to sice striktně odmítl, však prohlásil, že pakliže nebude země spatřena do dvou dnů, sám vydá rozkaz k návratu.⁵⁰

Janovan zároveň přislíbil štědrú odměnu prvnímu muži, jež pevninu zahlédne, avšak nakonec si pomyslné prvenství přiřkl on sám tvrzením, že již před půlnocí 11. října 1492 spatřil na obzoru světelný záblesk. Není jasné, zda se z admirálovy strany jednalo o lež nebo o optický klam, nicméně faktem zůstává, že v době, kdy měl světlo údajně spatřit, byly břehy nazítří objeveného ostrova ještě příliš daleko, než aby bylo možné cokoli rozpoznat. Za první osobu, jež břehy Nového světa skutečně spatřila, je dnes považován námořník Rodrigo de Triana, jež vymodlené břehy ostrova Guanahaní zahlédl ze stožáru *Pinty* v časných ranních hodinách 12. října 1492.⁵¹ Kolumbus vystoupil na pevninu jako první. Poté, co poklekl a vymodlenou zemi políbil, překřtil ve jménu Spasitele název ostrova na San Salvador⁵² a domorodé obyvatele začal nazývat Indiány.⁵³

⁴⁹ Strong, C. F. *The Early Modern World*, s. 20.

⁵⁰ Skřivan, A. *Objevení Nového světa*, s. 280. Repin, L. *Po stopách*, s. 52.

⁵¹ Volný, Z. *Toulky* 6, s. 10. Repin, L. *Po stopách*, s. 53. Trianovo pověstné zvolání „*Tierra! Tierra!*“ (tedy „*Země! Země!*“) však Kolumbus, který v té době pobýval na *Santa Marii*, mohl sotva slyšet. Na skutečnost, že kdosi zahlédl pevninu, ho upozornil až smluvený výstřel z lodního děla.

⁵² Rickey, F. *How Columbus Encountered America*, s. 224.

⁵³ Tindall, G. B. - Shi, D. E. (1994). *Dějiny Spojených států amerických*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 10.

Posledně jmenovaná skutečnost vyplývala z velkého geografického omylu, jehož se Janovan dopustil a kterému zarytě věřil až do své smrti v roce 1506. Byl totiž skálopevně přesvědčen, že dosáhl indických břehů,⁵⁴ a to ačkoli tomuto faktu neodpovídaly ani přírodní podmínky ani vzezření domorodých obyvatel. Otázka, kam mořeplavec ve skutečnosti doplul, neztratila na aktuálnosti ani v prvních letech po jeho smrti, i když postupem času se stala spíše sporem o admirálův odkaz a základem tzv. Kolumbovské otázky.⁵⁵ Převratný názor, že Janovan nedospěl k břehům Asie, nýbrž ke zcela novému kontinentu, vyslovil jako první florentský obchodní agent Amerigo Vespucci, jehož stanoviska veřejnost zaregistrovala především prostřednictvím jeho dopisů, adresovaných Lorenzovi Pier Francesco Medici a Pierovi Soderinimu, které se velice rychle rozšířily po celé Evropě.⁵⁶

Vespucci se již jako chlapec začal zajímat o geografii a stejně jako Kolumbus vycházel z poznatků Toscanelliho. Roku 1492 se Florentin usadil ve španělské Seville a na sklonku 15. století se zúčastnil kořistnické výpravy k břehům Nového světa pod vedením Alonsa Ojedy, avšak v té době si ani on rozhodně ještě nebyl vědom skutečnosti, že se plavil ke zcela nově objevenému kontinentu.⁵⁷ Na další expedici se Vespucci vydal roku 1501, a právě tato výprava, při níž bylo prozkoumáno rozlehlé území v oblasti Jižní Ameriky, mořeplavce ubezpečila v přesvědčení, že se nejedná o pobřeží Asie.⁵⁸ O to, že byl Nový svět nakonec nazván Amerikou, se již roku 1507

⁵⁴ Rickey, F. *How Columbus Encountered America*, s. 224.

⁵⁵ Janáček, J. *Tvůrce dějin*, s. 2-3.

⁵⁶ Douglas, R. L. The Contemporary Portraits of Amerigo Vespucci. *The Burlington Magazine for Connoisseurs*, Vol. 84, No. 491 (Feb., 1944), s. 31. Penrose, B. Vespucci the Discoverer in the Light of Recent Research. *Italica*, Vol. 32, No. 1 (Mar., 1955), s. 10. Vespucci je často obviňován z toho, že chtěl Kolumba připravit o jeho prvenství v rámci objevení Nového světa, avšak to, že se novému kontinentu začalo říkat Amerika, byla spíše souhra náhod a důsledek zkomoleného tisku Vespucciho dopisů než jeho zjištěný záměr.

⁵⁷ Tamtéž, s. 4-5.

⁵⁸ Tamtéž, s. 7.

zasloužil lotrinský mnich Martin Waldseemüller, jenž k nově nalezeného kontinentu připojil právě Vespucciho jméno.⁵⁹

Po objevení San Salvadoru pokračovala Kolumbova výprava napříč Karibikem a postupně přicházela na další ostrovy, mezi nimi například na Santa Mariu, Ferdinandinu, Isabelu, Kubu⁶⁰ a Hispaniolu,⁶¹ kde byla také zřízena vůbec první osada v Novém světě. Tažení však doprovázely i nečekané komplikace. První z nich zapříčinil kapitán *Pinty* Martin Alonzo Pinzón, který svévolně opustil flotilu ve snaze najít zdroje zlata. Koncem roku 1492 navíc Kolumbus přišel i o *Santa Marii*, jež ztroskotala ve zrádných mělčinách v blízkosti Hispanioly. Vzhledem k tomu, že by zbývající *Niña* nebyla schopna pojmout celou posádku, rozhodl velitel o zanechání její části⁶² na ostrově a sám se se zbytkem mužů rozhodl zamířit zpět do Španělska, kam se, jak se později ukázalo, odebrala i Pinzónova *Pinta*, jejíž kapitán však rozhodně nebyl přijat s takovými ovacemi a poctami jako Kryštof Kolumbus.⁶³

Nadšení královského páru z admirálova návratu jen urychlilo přípravy na další (a znatelně rozsáhlejší) výpravu, jež k břehům Nového světa odplula na konci září 1493. Po objevení řady dalších ostrovů dosáhla expedice břehů Hispanioly, avšak osada Navidad, zbudovaná po ztroskotání *Santa Marie*, byla nalezena vypálená a bez známek přítomnosti původních osadníků. Kolumbus tedy rozhodl o vystavění základny nové, a to na ostrově Isabela, kde však zanedlouho vypuklo povstání domorodců a o několik let později i samotných kolonistů proti vládě Kryštofova bratra Bartolomea, jenž

⁵⁹ Janáček, J. *Tvůrce dějin*, s. 3.

⁶⁰ Volný, Z. *Toulky 6*, s. 12. Kubu Kolumbus mylně považoval za ostrov Cipango (Japonsko).

⁶¹ Dnešní Haiti.

⁶² Jednalo se přibližně o čtyřicet mužů.

⁶³ Skřivan, A. *Objevení Nového světa*, s. 278-279. Mořeplavci se po návratu dostalo prakticky všech privilegií, o něž před svou výpravou žádal. Byl mu udělen titul admirála moří a oceánů, byl jmenován místokrálem všech nalezených ostrovů a dostal záruku na deseti procentní podíl z veškerých výnosů a zisků.

byl v zanechán jako správce. Pod vlivem těchto a dalších nepříznivých událostí upadal Janovan do stále větší nelibosti, jeho osoba byla postupně marginalizována a kdysi slavný mořeplavec nakonec zemřel prakticky zapomenut roku 1506.⁶⁴

Prvenství Kryštofa Kolumba ohledně objevení Ameriky je dnes všeobecně přijímáno. Existují však četné domněnky spekulující o tom, že Janovan rozhodně nebyl prvním Evropanem, jenž stanul na půdě Nového světa. Je hojně připomínáno, že již v 10. století dospěli na Island a později do Grónska severští Vikingové,⁶⁵ že o existenci Ameriky věděli od 14. století Portugalci⁶⁶ a od třetí čtvrtiny 15. století Dánové a hovoří se dokonce i o zaoceánských výpravách Egyptanů a Féničanů, jež měly proběhnout ještě v období starověku.⁶⁷ I přes relativně velký výskyt podobných tvrzení se však ve většině případů nedá hovořit o ničem jiném než o relevantními prameny nepodložených spekulacích.

Kolumbus také rozhodně nebyl posledním Španělem, který se zapsal do dějin zámořských objevů tohoto státu. Ačkoli Janovan obdržel od královského páru monopol na plavby k indickým břehům, našli se již za jeho života tací, kteří zákazy zdárně obcházel (zde se jednalo například o Alonsa Ojedu, jednoho z kapitánů na druhé admirálově výpravě, lačnického především po rychlém zbohatnutí).⁶⁸ Z Kolumbových následovníků je nutné jmenovat alespoň Ameriga Vespucciho, Peralonsa Niña, Yáñeze Pinzóna či Vasca Núñeze

⁶⁴ *Christopher Columbus*, s. 335. Volný, Z. *Toulky* 6, s. 16-18. Kromě dvou již zmiňovaných podnikl Kolumbus ještě dvě další výpravy ke břehům Nového světa, a to v letech 1498 a 1502. Při poslední expedici nechybělo mnoho k dosažení Tichého oceánu, avšak tento počín se nakonec nezdařil, za čímž mimo jiné stála i Janovanova zarputilost týkající se jakýchkoli domněnek o objevení nového kontinentu.

⁶⁵ Allen, J. L. From Cabot to Cartier: The Early Exploration of Eastern North America, 1497-1543. *Annals of the Association of American Geographers*. Vol. 82, No. 3, *The Americas before and after 1492: Current Geographical Research* (Sept., 1992), s. 503. Strong, C. F. *The Early Modern World*, s. 20.

⁶⁶ Janáček, J. *Tvůrce dějin*, s. 4.

⁶⁷ Volný, Z. *Toulky* 6, s. 9-10.

⁶⁸ Penrose, B. *Vespucci the Discoverer*, s. 3-4.

de Balboa, jenž roku 1513 přešel Panamskou šíjí a jako první Evropan dosáhl Tichého oceánu z východní strany.⁶⁹

Několika slovy je třeba zmínit též dva nejznámější španělské conquistadory, Hernanda Cortése a Francisca Pizarra. Cortés se roku 1519 vypravil k břehům Nového Španělska (dnešní Mexiko), kde se rozprostírala Aztécká říše s centrem v Tenochtitlánu (dnešní Mexico City).⁷⁰ Místní panovník Montezuma sice považoval Cortésovy muže za božské vyslance, avšak přesto se k nim choval velmi obezřetně. Poté, co se Španělé spojili s indiánským kmenem Tlascalů, kteří k Aztékům chovali značné antipatie, a také poté, co Cortés eliminoval vojsko, které ho mělo z rozkazu jeho tchána Diega Velasquéze odvelet zpět na Kubu, započalo systematické plenění hlavního města Španěly. Aztékové sice zaznamenali dílčí úspěchy, ty jim však v konečném důsledku nebyly nic platné. Montezuma byl při bojích zabit,⁷¹ Tenochtitlán vypleněn a roku 1521 byl popraven poslední aztécký vládce Cuauhtémoc, načež byl samotný Hernando Cortés jmenován místodržícím celého Nového Španělska.⁷²

Pokud se týká Francisca Pizarra, tento dobyvatel proslul pro změnu dobytím a vypleněním říše Inků, jež se rozprostírala v oblasti dnešního Peru, kam se Pizarro se svou vojenskou družinou vypravil v září roku 1532. Incký panovník Atahualpa, jenž nedlouho před příchodem Španělů zvítězil nad svým sokem Huascarem v občanské válce, však odmítl přijmout křesťanství a ačkoli přislíbil a poté skutečně daroval dobyvatelům nemalé jmění, byl nakonec odsouzen a popraven.⁷³ Španělští conquistadoři se následně zmocnili hlavního města Cuzca, avšak v horizontu následujících deseti let se rozhořely boje o nadvládu nad Cuzcem mezi samotnými Španěly,

⁶⁹ Opatrný, J. Kolumbovi soupeři a následovníci. *Historický obzor*. 1993 (4), č. 5, s. 105-106.

⁷⁰ Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 13.

⁷¹ Hernan Cortez and John Smith. *The Illustrated Magazine of Art*, Vol. 4, No. 21 (1854), s. 142.

⁷² Volný, Z. *Toulky* 6, s. 21-24.

⁷³ Stamberger, W. (1963). *Dějiny kolonialismu*. Praha: Orbis, s. 23-26.

kteří se rozdělili na stoupence Pizarra na jedné straně a Diega de Almagra na straně druhé.⁷⁴

2.3.1 „Ti druzí“

V rámci setkávání dvou naprosto odlišných kultur, ke kterému při objevování nových míst na vzdáleném kontinentě nutně docházelo, není bez zajímavosti sledování vzájemných vztahů mezi domorodými obyvateli a Evropany. Zpočátku bylo vnímání Indiánů vesměs kladné, objevitelé v nich viděli osoby čisté a neposkvrněné hříchem a velice často je stavěli do protikladu k hrabivým a chamtivým Evropanům.⁷⁵ Na základě těchto popisů byla Amerika zároveň prezentována jako místo vhodné k trvalé kolonizaci.⁷⁶ Toto nazírání však příliš nekorespondovalo s vnímáním jiných cizinců, afrických černochů, kteří byli naopak považováni za jakousi „nádobu zla“.⁷⁷ Postupně se ale změnil i obraz ideálního a mírumilovného obyvatele amerického kontinentu. Kolonizátoři totiž zpočátku spatřovali v Indiánech ideální objekty k pokřesťanství, avšak misijní činnost často nepřinášela očekávané výsledky. Evropané pak neskrývali své rozčarování a na jeho základě začali postupně domorodce vnímat jako ztělesnění nepřátelské přírody, jež osadníkům taktéž činila nemalé problémy. Kritizovány začaly být především domorodé praktiky, pohanské kulty, nedostatečná hygiena Indiánů, jejich „necivilizovatelnost“ a v neposlední řadě i kanibalismus, který však byl velice často

⁷⁴ Kennedy, P. (1996). *Vzestup a pád velmocí: Ekonomické a vojenské konflikty v letech 1500-2000*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 46-47. Dobyť říší Aztéků a Inků je do jisté míry pozoruhodné, jelikož obě společnosti padly a podrobily se cizincům neobyčejně rychle, nicméně prakticky ve všech ostatních oblastech byl domorodý vzdor mnohem silnější a trval podstatně déle.

⁷⁵ Křížová, M. Ušlechtilí divoši, nebo lidské trosky?: Zámořské objevy a sebereflexe Starého světa. *Dějiny a současnost*. 2003 (25), č. 4, s. 6-7. V tomto duchu koncipoval svá díla například známý kritik španělského kolonialismu Bartolomé de Las Casas.

⁷⁶ Podobná „propaganda“ se však týkala spíše pozdějšího období a spíše anglických kolonií než těch španělských.

⁷⁷ Raková, S. Stýskání a potýkání: Dobývání Ameriky a „obraz druhého“ v severoamerické perspektivě. *Dějiny a současnost*. 1997 (18), č. 2, s. 27.

přeceňován a v mnohých případech byla podobná obvinění více než neoprávněná.⁷⁸

Zajímavá je i otázka domorodých žen. Je známým faktem, že valná většina prvních výprav i kolonizačních pokusů byla prostá přítomnosti Evropanek. Avšak i přes tuto skutečnost zůstával vztah osadníků k místním Indiánkám povětšinou chladý, což bylo s největší pravděpodobností způsobeno prostým faktem, že domorodé ženy Evropany jednoduše fyzicky nepřitahovaly. Nicméně vzhledem k tomu, že mnoho indiánských kmenů považovalo za důkaz vzájemného přátelství také vzájemné sňatky mezi oběma stranami, docházelo nezdědka k velice překérním situacím, jež mohly vést až k ozbrojeným konfliktům.⁷⁹

Rozdíly ve vnímání a přístupu k domorodcům byly též určeny tím, jaké národnosti kolonizátoři byli. Obecně se dá říci, že vůbec největší krutostí prosluli Španělé a naopak mírumilovnějším přístupem a vzájemnou koexistencí spíše Francouzi a Angličané, i když ani v jejich případě se nedalo hovořit o zcela bezproblémové symbióze.⁸⁰

Kontakty jednotlivých kultur vždy vyvolaly trvalé změny na obou stranách. Podle toho, která kultura se stala dominantnější, je možno rozlišovat na jedné straně mezi *akulturací*, tedy změnami v původním etniku vyvolanými tlakem dominantní kultury, a *rezistencí*, tedy zachováním původní kultury, na straně druhé. Na základě těchto kontaktů také vznikala tzv. revitalizační hnutí, jež právě byla výsledkem střetnutí dvou kulturně zcela odlišných společenství.⁸¹

⁷⁸ Křížová, M. *Ušlechtilí divoši*, s. 8-9.

⁷⁹ Raková, S. *Stýskání*, s. 30-31. Existence této skutečnosti značně zkomplikovala například vztahy mezi virginskými kolonisty a kmenem Powhatanů.

⁸⁰ Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 12. Raková, S. *Stýskání*, s. 32. V souvislosti s vybíjením amerických domorodců je však třeba upozornit, že valná většina Indiánů podlehla spíše než krutosti kolonizátorů evropským nemocím, kterým nebyl schopen čelit jejich imunitní systém.

⁸¹ Křížová, M. (2007). Křesťanské misie a revitalizační hnutí v Novém světě. In: *Antropologické přístupy v historickém bádání*. Praha: Argo, s. 137-140.

3 NÁSTUP ANGLIE

Angličané vstoupili do světa zámořských objevů teprve ve druhé polovině 15. století, i když většího věhlasu v této oblasti dosáhli až o další století později, v době vlády poslední panovnice z dynastie Tudorovců, Alžběty I. Úplné počátky anglických zaoceánských výprav spadají do roku 1480, kdy se na průzkumnou expedici, jejímž cílem bylo nalezení bájného ostrova Brasil (také Brasilia),⁸² vydal kapitán John Lloyd. Jeho výprava však skončila nezdarem, stejně jako pokus podniknutý o rok později z iniciativy bristolského celníka Thomase Crofta, jenž navíc neměl pro podobné podniky povolení, a tak se zarytě bránil nařčením, že se jednalo o obchodní plavbu.⁸³

Pokud se týká počátků anglických průzkumných a plaveb, je nutné poznamenat, že i pro ostrovní velmoc bylo zprvu nejdůležitějším stimulem nalezení nové cesty do Orientu a zmocnění se místního bohatství,⁸⁴ avšak plavby zdejších mořeplavců se neubíraly ani směrem jihovýchodním jako u Portugalců, ani směrem na západ, jak své výpravy koncipovali Španělé. Angličané od počátku dávali přednost cestě severozápadní (popřípadě severovýchodní), jelikož věřili v existenci průlivu, jenž měl v této nehostinné oblasti spojit Evropu s Asií.⁸⁵

3.1 Fenomén Cabot

Prvním opravdu významným počinem v oblasti anglické mořeplavby byla výprava původem italského cestovatele Johna

⁸² Vigneras, L. A. New Light on the 1497 Cabot Voyage to America. *The Hispanic American Historical Review*. Vol. 36, No. 4 (Nov., 1956), s. 505-506. Vigneras se ve své studii otázkou ostrova Brazil zabývá a tvrdí, že byl tento „ostrov“ (ve skutečnosti nejspíše pobřeží Severní Ameriky) objeven Angličany již před rokem 1480, kdy byla jedna z rybářských lodí bouří zavlčena od svých lovišť u Islandu dále na západ.

⁸³ Skřivan, A. - Křivský, P. (1980). *Moře, objevy, staletí*. Praha: Mladá fronta, s. 122. Raková, S. (1998). *Dobrodruzi, puritáni a Indiáni. Angličané v Novém světě*. Praha: Libri, s. 12-13.

⁸⁴ Allen, J. L. *From Cabot to Cartier*, s. 501.

⁸⁵ Geiss, I. (1999). *Dějiny světa v souvislostech*. Praha: Ivo Železný, s. 238.

Cabota.⁸⁶ Je zajímavou dějinnou náhodou, že Cabot, stejně jako Kryštof Kolumbus, pocházel z Janova, jednoho z nejvýznamnějších italských přístavů.⁸⁷ Většinu svého života však strávil v Benátkách a přibližně ve druhé polovině 80. let 15. století se usadil v západoanglickém přístavním městě Bristol.⁸⁸ V této době seděl na anglickém trůnu první panovník tudorovské dynastie Jindřich VII., jenž roku 1485 obratně ukončil občanský konflikt mezi dynastií Yorků a Lancasterů, známý jako války růží. Téhož roku se Jindřich ujal anglického trůnu, na nějž měl sice pramalé nároky, avšak přesto se mu podařilo svou pozici stabilizovat a následně též posílit sňatkem s Alžbětou z Yorku (1486), jímž de iure došlo k propojení dříve znepřátelených rodů.

Jindřich VII. mimo jiné proslul jako velký a nadšený podporovatel zámořských výprav.⁸⁹ Panovník přispěl k inovacím v oblasti stavby lodí a především se zasloužil o počátky budování válečného loďstva ať výstavbou loděnice v Portsmouthu či přenesením děl přímo na palubu plavidel.⁹⁰ Zároveň finančně i administrativně podporoval v jejich snahách cestovatele, mezi nimi i zmiňovaného Johna Cabota, jemuž roku 1496 poskytl výsadní listinu opravňující mořeplavce ke kolonizaci zemí, jež nejsou pod správou žádného křesťanského lidu,⁹¹ což byl přímý odkaz na smlouvu uzavřenou v Tordesillas.⁹² Povolení k plavbě a osidlování nových oblastí bylo dáno nejen samotnému Cabotovi, ale týkalo se i všech jeho potomků, přičemž sám panovník si patentem zajišťoval jednu pětinu veškerých výnosů.⁹³

⁸⁶ V rodné italštině znělo jeho jméno Giovanni Caboto.

⁸⁷ Allen, J. L. *From Cabot to Cartier*, s. 504.

⁸⁸ Skřivan, A. - Křivský, P. *Moře, objevy, staletí*, s. 122. Časové údaje ohledně Cabotova přesídlení do Anglie se mnohdy liší. Například Svatava Raková uvádí až rok 1495. Viz Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 13.

⁸⁹ Maurois, A. (1993). *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 175.

⁹⁰ Maurois, A. (1945). *Historie Anglie. Svazek I*. Praha: Julius Albert, s. 265.

⁹¹ Allen, J. L. *From Cabot to Cartier*, s. 506-507.

⁹² HARRISSE, H. Did Cabot Return From His Second Voyage? *The American Historical Review*, Vol. 3, No. 3 (Apr., 1898), s. 449. Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 13.

⁹³ Starck, K. Anglie v XVI. století a počátky jejího zámořského podnikání. *Historický obzor*. 1993 (4), č. 1, s. 10.

John Cabot vyplul na svou první expedici ve službách anglické koruny z Bristolu počátkem května 1497. Jeho cílem byl přirozeně Orient, kterého však hodlal dosáhnout právě v Anglii oblíbeným severním směrem. Jednalo se o výpravu poměrně skromnou, obsahující jediné plavidlo a osmnáct mužů, včetně Cabota a jeho syna Sebastiana, jenž svého otce později co do významu v rámci historie anglické mořeplavby s přehledem zastínil.⁹⁴ První Cabotovu plavbu se nikdy nepodařilo přesně zrekonstruovat, jisté však je, že více než měsíc po vyplutí,⁹⁵ 24. června 1497, zakotvil (s největší pravděpodobností) u pobřeží Newfoundlandu,⁹⁶ který ihned prohlásil za majetek anglické koruny.⁹⁷ Není příliš pravděpodobné, že Cabot na své první výpravě dosáhl břehů Labradorského poloostrova, leč najdou se i zmínky, že tomu tak skutečně bylo.⁹⁸ Sám objevitel věřil, že dospěl k břehům Cipanga (tedy dnešního Japonska) a dopustil se tak podobného geografického omylu jako Kryštof Kolumbus o pět let dříve.⁹⁹

Do Bristolu se výprava vrátila již po třech měsících, konkrétně na počátku srpna 1497, avšak další expedice na sebe nenechala dlouho čekat, jelikož přístavní vody západoanglického přístavu opustil Cabot s pěti loděmi již v květnu 1498.¹⁰⁰ Průběh druhé plavby je dnes opět již jen velmi nezřetelný. Faktem zůstává, že v nehostinných vodách severní části Atlantského oceánu se Cabotova posádka vzbouřila, na základě čehož dal velitel rozkaz k návratu do Anglie, jehož se ale osobně s největší pravděpodobností nedočkal. Otázka smrti Johna Cabota je však velmi rozporuplná a nejasná. Obecně se má za to, že se ze své druhé expedice nevrátil, ale někteří autoři

⁹⁴ Strong, C. F. *The Early Modern World*, s. 36.

⁹⁵ Vigneras, L. A. *New Light*, s. 503. Cabotova výprava opustila anglické břehy 20. nebo 21. května 1497.

⁹⁶ Allen, J. L. *From Cabot to Cartier*, s. 507.

⁹⁷ Opatrný, J. - Raková, S. (2003). *USA*. Praha: Libri, s. 12.

⁹⁸ Johnson, P. (2000). *Dějiny amerického národa*. Praha: Academia, s. 20.

⁹⁹ HARRISSE, H. *Did Cabot Return*, s. 449.

¹⁰⁰ Skřivan, A. - Křivský, P. *Moře, objevy, staletí*, s. 124.

rozvíjejí na základě studia bristolských účtů, podle nichž měla být mořeplavci vyplácena renta, hypotézu, že Cabot do Anglie doplul a žil zde i po roce 1498.¹⁰¹

Ještě před nástupem Cabotova syna Sebastiana je nutno zmínit jakousi mezihru v podobě anglicko-portugalské námořní spolupráce, jíž inicioval opět především anglický král Jindřich VII. a která ve větší míře probíhala mezi lety 1501-1505.¹⁰² V tomto roce však námořní aktivity zničehož nic ustaly a nadále se nerozvíjely, pro což důvodem byl s největší pravděpodobností nedostatek financí.

Na konci první dekády 16. století se na pomyslné scéně objevil zmiňovaný Sebastian Cabot. Mořeplavec, jenž se rozhodl jít ve šlépějích svého otce, vedl z Anglie na svou první plavbu roku 1508, tedy ještě za vlády Jindřicha VII., avšak jeho návrat v roce 1509 již spadl do období panování syna tohoto krále, Jindřicha VIII. Sebastian na své expedici dospěl do oblasti Hudsonova zálivu a při následné cestě na jih našel obrovská loviště ryb a medvědů.¹⁰³ Výprava sice nepřinesla očekávané ekonomické zisky, jelikož opět nebyla nalezena žádná ložiska drahých kovů, avšak geograficky měla pro další vývoj v oblasti anglické mořeplavby zásadní význam.¹⁰⁴ Sebastian Cabot se nedlouho po svém návratu odebral do Španělska, kde si vydobyl poměrně dobré postavení, a do Anglie se tak vrátil až v roce 1548. I ve španělských službách však zůstal věrný svému řemeslu a podnikl několik průzkumných plaveb. První z nich byla naplánována na rok 1517, avšak protože neexistují přesvědčivé důkazy o tom, že se doopravdy uskutečnila, je pravděpodobné, že z ní nakonec sešlo.¹⁰⁵

¹⁰¹ HARRISSE, H. *Did Cabot Return*, s. 451-455.

¹⁰² RAKOVÁ, S. *Dobrodruzi*, s. 15.

¹⁰³ WINSHIP, G. P. Sebastian Cabot, 1508. *The Geographical Journal*, Vol. 13, No. 2 (Feb., 1899), s. 206.

¹⁰⁴ SKŘIVAN, A. - KŘIVSKÝ, P. *Moře, objevy, staletí*, s. 125.

¹⁰⁵ WINSHIP, G. P. *Sebastian Cabot*, s. 207-208.

Další, již spolehlivě doložená výprava Sebastiana Cabota ve španělských službách proběhla roku 1527 a poté ještě roku 1536.

Sami Angličané se v této době na moři nijak zvlášť neangažovali, jelikož se Jindřich VIII. zabíral především vnitřními a náboženskými záležitostmi a navíc mořeplavbě neholdoval zdaleka tolik jako jeho otec.¹⁰⁶

3.2 Alžbětinská expanze

Nová vlna anglického námořního průzkumnictví a zároveň prvních kolonizačních pokusů přišla spolu s vládou královny Alžběty I., jež se na trůnu udržela necelých padesát let.¹⁰⁷ Alžběta byla dcerou Jindřicha VIII. a jeho druhé manželky Anny Boleynové. Na trůn nastoupila jako v pořadí třetí z Jindřichových potomků, jelikož přednostní právo měl jeho jediný syn Eduard VI., jehož matkou byla králova třetí žena Jane Seymourová, a následně Alžbětina starší sestra Marie (zvaná Krvavá) jakožto prvorozené dítě Jindřicha VIII. a jeho první chotě Kateřiny Aragonské, dcery sjednotitelů Španělska Isabely Kastilské a Ferdinanda Aragonského.¹⁰⁸

Pokud se týká stručného nástinu vnitropolitického, zahraničního a náboženského kontextu alžbětinské doby, jak je období vlády „panenské královny“ označováno,¹⁰⁹ je nutno poznamenat, že se jednalo o dobu relativní prosperity. Sama královna byla velmi oblíbená, ačkoli je pravdou, že její popularita značně poklesla na konci

¹⁰⁶ Allen, J. L. *From Cabot to Cartier*, s. 511. Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 16. V inkriminovaném období se vyznamenali především Francouzi, z nichž je třeba jmenovat alespoň Florentána ve francouzských službách Giovanni da Verazzana, jenž se na svých výpravách dostal až do oblasti dnešního Maine, či Jacquese Cartiera, který prozkoumal oblast kolem řeky sv. Vavřince a roku 1542 založil vůbec první francouzskou kolonii v Québeku.

¹⁰⁷ Královna vládla Anglii mezi lety 1558-1603.

¹⁰⁸ Polišínský, J. (1982). *Dějiny Británie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, s. 80-81.

¹⁰⁹ Alžběta I. se nikdy neprovdala, a tudíž po sobě nezanechala žádného legitimního nástupce, čímž sice odsoudila tudorovskou dynastii k praktickému zániku, zároveň si však vysloužila zmiňované přízvisko, po němž byla pojmenována i vůbec první anglická osada v Novém světě, Virginie.

vlády této panovnice, a to jak v souvislosti s ekonomickými problémy země, tak kvůli válce s katolickým Španělskem Filipa II.¹¹⁰ Sama Alžběta katolictví příliš neholdovala a přikláněla se spíše k anglikánské víře, i když i tak se dá říci, že byla do určité míry nábožensky tolerantní. Přesto se však proti ní zformovala silná katolická opozice vedená právě španělským králem Filipem II., jenž hodlal na anglický trůn dosadit namísto Alžběty skotskou královnu Marii Stuartovnu. Tato panovnice však nebyla příliš oblíbena ani v samotném Skotsku a nakonec tak musela abdikovat ve prospěch svého syna Jakuba VI. a roku 1568 uprchnout do anglického exilu, kde vyhledala ochranu právě pod křídly Alžběty I.¹¹¹ Odchod do Anglie se však stal Marii Stuartovně osudným. Proti Alžbětě byla totiž vedena četná povstání, a právě bývalá skotská královna se nakonec stala jakýmsi hromosvodem, jelikož byla necelý rok po příchodu do Anglie obviněna z jejich podpory a 8. února 1569 na příkaz panovnice popravena.¹¹² Tato skutečnost, spolu s Alžbětiným odmítnutím nabídky k sňatku od jejího bývalého zetě Filipa II., byla pro tohoto panovníka posledním impulsem ke konečnému rozchodu s ostrovní velmocí, jenž následně vyvrcholil anglickou porážkou legendární španělské flotily Armady.

3.2.1 Průzkumníci, objevitelé, kolonizátoři

Za vlády královny Alžběty konečně dozrály podmínky pro praktické uskutečnění zámořské expanze. Především byl nashromážděn dostatečný kapitál, nutný pro financování výprav, a za druhé již existovaly skutečné pohnutky a důvody pro realizaci riskantních podniků, jakými objevné a kolonizační expedice bezesporu

¹¹⁰ Starck, K. *Anglie v XVI. století*, s. 8. Filip II. byl manželem Alžbětiny starší sestry Marie, avšak mezi anglickým lidem nebyl příliš oblíben. Tato skutečnost byla způsobena především ztrátou jediné anglické državy ve Francii, přístavu Calais, ve španělsko-francouzské válce, do níž Filip zatáhl i právě ostrovní mocnost.

¹¹¹ Polišínský, J. *Dějiny Británie*, s. 82-83.

¹¹² Starck, K. *Anglie v XVI. století*, s. 9.

byly.¹¹³ Angličtí mořeplavci, stejně jako dobrodruhové z ostatních kolonizátorských národů, toužili po rychlém zbohatnutí (otázka bájných zemí oplývajících pohádkovým bohatstvím byla stále aktuální) a taktéž po ovládnutí nových území. K prvnímu účelu sloužily zpočátku především nejrůznější pirátské výpady, které byly anglickou panovnicí nejen trpěny, ale mnohdy i neoficiálně zaštiťovány, avšak na významnu začaly postupem času nabývat i právě průzkumné plavby, a to především do oblasti Severní Ameriky. Zprvu sice nic nenasvědčovalo skutečnosti, že by se právě v této oblasti dalo rychle zbohatnout, jelikož zde nebyla žádná významnější ložiska drahých kovů ani úrodná půda jako na některých karibských ostrovech, avšak tyto nedostatky brzy vykompenzoval rybolov či obchod s kožešinami a dřevem, jehož byl ve zdejších rozlehlých lesích (narozdíl od Anglie) vskutku dostatek.¹¹⁴

Angličtí mořeplavci se také stále nevzdávali myšlenky na nalezení pověstného severního průlivu mezi Evropou a Asií. V této věci se ještě před nástupem Alžběty I. na trůn začal angažovat Sebastian Cabot, jenž stál v čele Společnosti pro obchod s Ruskem a který z této pozice roku 1553 vypravil směrem na severovýchod flotilu tří lodí pod vedením Hughy Willoughbyho a Richarda Chancellora. Expedici se sice kýžený průliv najít nepodařilo, dokázala však prolomit monopol německých měst na obchod s Moskvou.¹¹⁵

Opačným směrem než Chancellor a Willoughby se vydal další anglický průzkumník Martin Frobisher, jehož svým dílem, pojednávajícím o severozápadní cestě do Číny, inspiroval a následně

¹¹³ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 16.

¹¹⁴ Volný, Z. (editor). (2006). *Toulky minulostí světa 8*. Praha: Via Facti, s. 6-7.

¹¹⁵ Ferro, M. *Dějiny kolonizací*, s. 65. Churchill, W. S. (1998). *Dějiny anglicky mluvících národů: Nový svět*. Praha: Argo a Československý spisovatel, s. 73. Oba zmiňovaní velitelé na této výpravě zahynuli, avšak přesto byla posádka dovedena zpět do Anglie, a to pod velením Chancellorova společníka a pokračovatele Anthony Jenkinsona.

též finančně podporoval devonský šlechtic Humprey Gilbert.¹¹⁶ Frobisher se na svou první cestu vydal roku 1576¹¹⁷ a dostal se až k břehům Grónska a Baffinova ostrova, kde se také poprvé setkal s původními obyvateli, dnes známými jako Eskymáky.¹¹⁸ Ještě téhož roku se mořeplavec vrátil zpět do Anglie, kam s sebou kromě jednoho domorodce přivezl i železný pyrit (mylně považovaný za zlato), díky němuž byl záhy vyslán na další dvě expedice (1577 a 1578), jejichž cílem bylo nashromáždit co nejvíce této rudy. Daný úkol byl sice splněn na výbornou, avšak po návratu ze třetí výpravy odborníci shledali, že se jedná o téměř bezcenný kov. Na základě tohoto zjištění jednak zanikla Kathajská společnost, jež byla ustavena při Frobisherově druhé výpravě, aby celý podnik zaštiťovala, a sám mořeplavec byl marginalizován a nadále setrval pouze v roli řadového piráta.¹¹⁹ Ekonomicky byly tedy Frobisherovy expedice velkým zklamáním, avšak na druhou stranu, stejně jako výpravy Cabotovy, přispěly k dalšímu prozkoumání severoamerického pobřeží a způsobily, že se právě na tuto oblast začala Anglie výlučně soustředit i do budoucna.

Ve stopách Martina Frobishera se zanedlouho vydal i John Davis, jenž na svou první plavbu vyrazil v červnu 1585 a již po dvou týdnech zakotvil na jednom z ostrovů v blízkosti Grónska, kde navázal přátelské a obchodní styky s místními domorodci.¹²⁰ Roku 1586 proběhla druhá a o další rok později třetí Davisova výprava, jež byla významná především rybolovem, protože výnosy z něj zcela vykompenzovaly náklady vynaložené na celou expedici. Na druhou stranu je však třeba říci, že narozíl od plaveb Cabotových

¹¹⁶ Tamtéž, s. 92. Gilbertovo dílo se jmenovalo *Pojednání mající dokázati existenci severozápadní cesty do Číny a východní Indie* (1576).

¹¹⁷ Eliot, K. M. The First Voyages of Martin Frobisher. *The English Historical Review*. Vol. 32, No. 125 (Jan., 1917), s. 89-92. Jednalo se o první Frobisherovu cestu na severozápad, jelikož již před rokem 1576 podnikl mořeplavec četné výpravy například do Guineji, kde také získal poměrně obstojnou pirátskou průpravu.

¹¹⁸ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 18-19.

¹¹⁹ Starck, K. *Anglie v XVI. století*, s. 12.

¹²⁰ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 24.

či Frobisherových nevedly Davisovy cesty k žádným převratným geografickým objevům.¹²¹

V souvislosti s rozvíjejícími se objevitelskými, průzkumnými a v neposlední řadě též kořistnickými výpravami začaly ve druhé polovině 16. století vznikat četné obchodní společnosti, jež plavby administrativně a především finančně podporovaly a zastřešovaly. Jednalo se de facto o zárodky moderních akciových společností koncipovaných nejčastěji jako organizace soukromé, avšak zároveň se tyto primárně obchodní společnosti musely přizpůsobovat zájmům Koruny a spolupráci s ní a také se šlechtou. Právě šlechta totiž disponovala dostatečnými finančními prostředky, jež byly pro praktické uskutečňování výprav zcela klíčové. Již roku 1553 vznikla v souvislosti se zmiňovanou výpravou Hughy Willoughbyho a Richarda Chancellora Moskevská společnost, roku 1581 byla založena společnost Levantská, jež se zaměřovala na oblast Středomoří, roku 1588 byla obnovena společnost Africká a v roce 1600 vznikla asi nejvýznamnější a ekonomicky nejvýnosnější Východoindická společnost, jež na základě Alžbětiny charty povolovala anglickým obchodníkům činnost východně od mysu Dobré naděje.¹²²

Dalším mořeplavcem, jenž se v době vlády královny Alžběty I. zapsal do povědomí veřejnosti, byl již v souvislosti s Johnem Davisem připomínaný Humphrey Gilbert. Roku 1578 udělila královna tomuto šlechtici z Devonu, mimochodem též nevlastnímu bratru Waltera Raleigha, o němž ještě bude řeč, patent na osídlování území v Severní Americe.¹²³ Výsadní listina již počítala i s možností vybudování stálé námořní základny s trvalým osídlením, i když motivy této myšlenky byly stále spíše vojenského nežli ekonomického charakteru, jelikož měla případná kolonie sloužit primárně jako opěrný bod proti španělské

¹²¹ Starck, K. *Anglie v XVI. století*, s. 12.

¹²² Polišínský, J. *Dějiny Británie*, s. 86. Stamberger, W. *Dějiny kolonialismu*, s. 29-33. Starck, K. *Anglie v XVI. století*, s. 12-13.

¹²³ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 12.

rozpínivosti na tomto území.¹²⁴ Gilbertovým hlavním cílem bylo navíc nové pátrání po severním euroasijském průlivu.

První Gilbertův pokus o vyplutí roku 1578 ztroskotal kvůli nepříznivému počasí ihned na svém počátku a ani pokus následující, proběhnuvší o několik měsíců později, nebyl o mnoho úspěšnější.¹²⁵ Těsně před uplynutím doby platnosti královského patentu, v roce 1583, uskutečnil Gilbert třetí start a ještě téhož roku přistál se svou expedicí u břehů Newfoundlandu, který na základě původního objevu Johna Cabota prohlásil za výsostný majetek anglické Koruny. Právě v oblasti Newfoundlandu se Gilbert pokusil o založení vůbec první stálé anglické osady v Novém světě, avšak tento raný kolonizační pokus kvůli extrémně nepříznivým podmínkám a nespokojenosti osadníků záhy ztroskotal.¹²⁶ Na zpáteční cestě pak zastihla flotilu velká bouře, jež se stala osudnou jak Gilbertově vlajkové lodi *Squirrel*, tak mořeplavci samotnému.¹²⁷

3.2.2 Ztracená kolonie

Humphrey Gilbertovi nelze upřít prvenství v pokusu o založení první anglické kolonie na americké půdě, na druhou stranu však zůstává faktem, že jeho snahy žádné reálné výsledky nepřinesly. Po jeho smrti roku 1583 přešel patent udělený Gilbertovi královnou Alžbětou I. na jeho nevlastního bratra a královnina oblíbence¹²⁸ Waltera Raleigha.¹²⁹ Tento muž nabyt mnoho praktických zkušeností již za svého mládí, kdy se účastnil potlačení vzpoury proti Anglii v irské provincii Munster, přičemž právě zisky ze zabraných irských statků investoval do svých výprav za oceán.¹³⁰

¹²⁴ Raková, S. Alžbětinské počátky osidlování Severní Ameriky. *Dějiny a současnost*. 1995 (17), č. 5, s. 3.

¹²⁵ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 32-33.

¹²⁶ Skřivan, A. - Křivský, P. *Moře, objevy, staletí*, s. 175.

¹²⁷ Churchill, W. S. *Nový svět*, s. 93.

¹²⁸ Stamberger, W. *Dějiny kolonialismu*, s. 32. Volný, Z. *Toulky* 6, s. 28.

¹²⁹ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 37. Raleigh byl příbuzensky spřízněn nejen s Humphrey Gilbertem, ale i s jinými významnými námořnickými rody jako byli Drakeové, Grenvillové či Davisové.

¹³⁰ Johnson, P. *Dějiny*, s. 22.

Již roku 1584 vypravil Raleigh do Nového světa první expedici v čele s Arthurem Barlowem a Philipem Amadasem, jíž se však osobně neúčastnil.¹³¹ Cílem této výpravy bylo jednak vybudování pirátské základny a kontrola španělských držav v Novém světě a jednak zjištění možností obchodního kontaktu s místními domorodci. Posádka této výpravy sice ještě nedosáhla ostrova Roanoke, kde byla o rok později založena vůbec první stálější anglická osada, avšak vylodila se u blízkého ostrova Wococon, kde také navázala relativně přátelské vztahy s místními Indiány. Po nějaké době se však nedalo zabránit konfliktu a celá expedice se odebrala zpět do Anglie.¹³²

Na jaře roku 1585 se v návaznosti na tu předchozí uskutečnila další výprava k americkým břehům v čele s Raleighovým bratrancem, kapitánem Richardem Grenvillem a vojenským velitelem Ralphem Lanem.¹³³ Po cestě se posádka musela potýkat s nepříznivým počasím i dezercí některých svých členů, kteří dávali přednost pirátství, avšak zbytek námořníků se nakonec vylodil na již známém Wococonu, načež přesídlil na blízký ostrov Roanoke, kde byla následně založena první anglická osada, nesoucí stejný název jako samotný ostrov.¹³⁴

Nedlouho po vylodění se na Roanoke a vybudování přijatelných podmínek k jeho obývání se Grenville rozhodl pro návrat do Anglie, kde hodlal podat zprávu o úspěšném vylodění se a založení kolonie. Na ostrově byla zanechána posádka 107 mužů v čele s Ralphem Lanem. Je však známou skutečností, že namísto toho, aby Grenville zamířil přímo do Anglie, neváhal na cestě přepadat španělské lodě

¹³¹ Kupperman, K. O. Roanoke: Lost and Found. *Reviews in American History*. Vol. 14, No. 1 (Mar., 1986), s. 56.

¹³² Raková, S. *Počátky osidlování*, s. 3-4.

¹³³ Johnson, P. *Dějiny*, s. 23-24. Poté, co královna na počátku roku 1585 pasovala Raleigha na rytíře, udělila mu též svolení pojmenovat nově zabranou zemi Virginia dle její přezdívky „Virgin Queen“ neboli „panenská královna“.

¹³⁴ Polišínský, J. *Dějiny Británie*, s. 85. Churchill, W. S. *Nový svět*, s. 93. Nově objevená země, jejímž centrem se měla stát právě osada Roanoke, pak byla skutečně na počest Alžběty I. nazvána Virginií.

a věnovat se pirátství, což jasně svědčí o tom, že celá Raleighova koncepce osidlování nebyla v této době zcela jednoznačná.¹³⁵

Situace na ostrově a především pak soužití s místními Indiány se zpočátku zdálo poměrně bezproblémové, avšak postupně se vzájemné vztahy přiosťřovaly, což bylo pro osadníky, kteří byli existenčně závislí na indiánských dodávkách potravin, velmi nepříjemné. Konflikt vygradoval na jaře 1586, tedy necelý rok poté, co se Angličané na ostrově vylodili.¹³⁶ Situaci zachránil proslulý korzár Francis Drake, jenž se na Roanoke se svou flotilou zastavil koncem června 1586 a nabídl kolonistům odvoz zpět do vlasti, což vyčerpaní osadníci nadšeně přijali.¹³⁷ Na ostrově zůstalo pouhých patnáct mužů, a to jen proto, aby dostáli slibu udržení kontinuálního osídlení, vyžadovaného kolonizačním patentem.¹³⁸ Grenville, jehož i na zpáteční cestě k americkým břehům zdržely pirátské aktivity, se s Drakovými loděmi minul o pouhý jeden den, avšak ani přesto se příliš neobtěžoval pátrat po osudu nenalezených osadníků a ostrov opustil dokonce i bez oněch patnácti mužů, kteří se spolu s Francisem Drakem do vlasti nevrátili.¹³⁹

Walter Raleigh se i přes tyto zjevné neúspěchy a selhání svých spolupracovníků pustil do plánování dalšího kolonizačního podniku, a to navzdory skutečnosti, že již dávno ztratil podporu většiny vlivných partnerů. V čele jeho další výpravy stanul John White, jenž k břehům ostrova Roanoke zamířil na počátku května 1587 s přibližně 150 dalšími kolonisty, mezi nimiž již byly i ženy a děti.¹⁴⁰ Vylodivší

¹³⁵ Johnson, P. *Dějiny*, s. 24.

¹³⁶ Kupperman, K. O. *Roanoke*, s. 57.

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 45.

¹³⁹ Tito muži se s největší pravděpodobností stali oběťmi indiánských výpadů.

¹⁴⁰ Kupperman, K. O. *Roanoke*, s. 57. Johnson, P. *Dějiny*, s. 25. V anglické historii to bylo vůbec poprvé, co se přes oceán vydali nejen námořníci, ale i celé jejich rodiny a ačkoli nebyl osud této rodinné kolonie zrovna příznivý, nelze jí upírat prvenství v četných pokusech o trvalé osídlení amerického kontinentu Angličany.

se posádka následně nenalezla žádné stopy po oněch patnácti mužích, kteří na ostrově po odjezdu Drakeově i Grenvillově zůstali.

V následujícím vývoji na Roanoke sehrál klíčovou roli lodivod a kormidelník Ferdinando, jenž začal naléhat na Whitea, aby spolu s ním odplul zpět do Anglie pro další zásoby, jelikož se nechtěl spoléhat výlučně na pomoc místních domorodců. White jeho tlaku nakonec podlehl¹⁴¹ a zanechal na Roanoke 114 kolonistů včetně své novorozené vnučky Virginie, jež je obecně považována za vůbec první dítě anglického původu, které se narodilo na území amerického kontinentu.¹⁴²

Poté, co White dorazil do Anglie, snažil se co nejrychleji zajistit dostatečné zásoby a odplout zpět do Nového světa, avšak v této době (konkrétně roku 1588) vykrytalizovaly do otevřeného konfliktu dlouhodobé antagonie mezi Anglií a Španělskem. Vzhledem ke skutečnosti, že královna Alžběta I. nedisponovala žádnou státní flotilou, jala se povolat každé plavidlo, jež by jí mohlo být při porážce španělského loďstva nápomocné, což byla také skutečnost, jež Whitovi značně zkomplikovala jeho zamýšlený návrat na Roanoke. „Neporazitelná“ Armada sice nakonec byla pokořena a španělský král Filip II. byl nucen se stáhnout, avšak pro anglické kolonisty, kteří se nacházeli za oceánem, to rozhodně radostná zpráva nebyla. Kvůli nucenému zpoždění totiž dorazil White zpět do osady až v polovině roku 1590 a našel ji zcela opuštěnou.¹⁴³

O osadnících, které White před dvěma roky na Roanoke zanechal, již nikdo nikdy neslyšel, na základě čehož pro tuto osadu vžil pojem „*ztracená kolonie*“.¹⁴⁴ Avšak navzdory skutečnosti, že dnes není

¹⁴¹ Dolan, R. - Bosserman, K. Shoreline Erosion and the Lost Colony. *Annals of the Association of American Geographers*. Vol. 62, No. 3 (Sep., 1972), s. 424.

¹⁴² Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 50. Svatoslava Raková uvádí, že bylo na Roanoke zanecháno 117 osadníků.

¹⁴³ Volný, Z. *Toulky 8*, s. 7.

¹⁴⁴ Raková, S. *Počátky osidlování*, s. 6.

možné přesně rekonstruovat, co se s původními osadníky stalo,¹⁴⁵ nebyly nalezeny ani žádné stopy, které by svědčily o jejich spěšném odchodu či pobití, takže je velmi pravděpodobné, že se kolonisté přemístili na jeden ze sousedních ostrovů, kde v poklidu nadále žili.¹⁴⁶

Walter Raleigh ani po tomto fatálním neúspěchu neztratil svůj optimismus a v letech 1595 a 1602 zorganizoval další dvě výpravy, jež měly podat důkazy o kontinuitě anglického osídlení v Severní Americe. Ani jedna z nich nepřinesla očekávané výsledky.

3.3 Pirátství

Pirátství bylo vždy nedílnou součástí dění na moři a velmi často mělo co dočinění i s mnohými oficiálními podniky. Piráti jako takoví byli označováni nejrůznějšími výrazy. Asi nejrozšířenější bylo samotné slovo pirát, jež bylo odvozeno z anglického *privateer*. Hojně se též používalo slovo korzár či kaper, jenž se od „obyčejného“ piráta lišil především tím, že disponoval oficiálním či neoficiálním povolením ke své činnosti. Specifičtější pojmenování jako bukanýři či flibustýři, tedy piráti loupící výlučně ve vodách Karibiku, nebyla až tak běžná.¹⁴⁷

Geograficky byla hlavní pirátskou baštou právě oblast Karibiku a Západní Indie,¹⁴⁸ kde se tomuto „řemeslu“ věnovali především Angličané, Nizozemci a Francouzi, jimž za oběť padaly výlučně lodě a přístavy španělského původu.¹⁴⁹ Anglické pirátství doznalo největšího rozmachu za vlády královny Alžběty I., jež služeb těchto „mořských

¹⁴⁵ Dolan, R. - Bosserman, K. *Shoreline Erosion*, s. 424.

¹⁴⁶ Kupperman, K. O. *Roanoke*, s. 57. Johnson, P. *Dějiny*, s. 25-26. Jednalo se nejspíše o ostrov Croatoan, jelikož se v kmeni jednoho ze stromů na Roanoke našla vyřezaná písmena CRO, avšak na zmíněný ostrov se nikdo nevypravil; White i se svou posádkou totiž zamířil rovnou zpět do Anglie.

¹⁴⁷ Rychterová, P. Piráti, korzáři, bukanýři: Historie karibských pirátů v 16.-18. století. *Dějiny a současnost*. 2006 (28), č. 9, s. 24.

¹⁴⁸ Barbour, V. Privateers and Pirates of the West Indies. *The American Historical Review*. Vol. 16, No. 3 (Apr., 1911), s. 529.

¹⁴⁹ Opatrný, J. Nejen na moři: Život a smrt pirátů v Karibiku. *Dějiny a současnost*. 2008 (30), č. 5., s. 31.

psů“, jak znělo jedno z dalších, i když poněkud pejorativnějších označení pirátů, hojně využívala právě proti jejímu úhlavnímu nepříteli, katolickému Španělsku.¹⁵⁰ Královna se sice povětšinou držela v pozadí, avšak o mnohých kořistnických výpravách korzářů nejen věděla, ale poskytovala k nim dobrozdání a následně se těšila z tučného podílu na získané kořisti.¹⁵¹ Centrem pirátů v alžbětinské Anglii bylo přístavní a zároveň poměrně strategicky položené město Plymouth.

Pokud se týká každodenního života pirátů, je možná s podivem, že většinu času trávili na souši, kde byli po úspěšné misi schopni setrvat i několik týdnů a těšit se z uloupené kořisti.¹⁵² Život na lodi však rozhodně již tak radostný nebyl. Panovala zde sice dělba práce, avšak rozhodně se nedá říci, že by posádka pirátského plavidla oplývala přehnanou kázní a poslušností, jak tomu bývalo například na obchodních lodích, jež se mimochodem stávaly nejčastějším terčem bukanýrských aktivit. Ani samotné podmínky spjaté s životem na moři nebyly nijak vábné, což se však netýkalo jen lodí pirátských, nýbrž i všech ostatních plavidel. Hlavní potravou námořníků bylo povětšinou přesolené maso a suchary a pila se voda, která se však v sudech velmi rychle kazila, na základě čehož se často mísila s nejrůznějším alkoholem, aby se jejímu tlení zabránilo, nebo aby alespoň byla přehlušena pachutí zkaženého pití. Rizikem na plavbách byly tedy v důsledku těchto nepříznivých výchozích podmínek nejen hladomory či šíření nejrůznějších infekcí kvůli nedostatečné hygieně, ale i časté reptání posádky, které nejednou přerostlo v otevřenou vzpouru vůči rozhodnutím kapitána.¹⁵³

¹⁵⁰ Vytečka, A. Karibská odysea: Pirátství jako aspekt mezinárodní politiky 16. a 17. století. *Dějiny a současnost*. 2008 (30), č. 5., s. 41.

¹⁵¹ Rychterová, P. *Piráti, korzáři, bukanýři*, s. 25. K otevřené podpoře pirátství se anglická královna odhodlala až poté, co naplno propukla španělská agrese vůči ostrovní mocnosti.

¹⁵² Opatrný, J. *Nejen na moři*, s. 30.

¹⁵³ Tamtéž, s. 31. Nespokojenosti posádky, pokusu o vzpouru nebo vzpouře samotné museli čelit i mnozí z nejproslulejších mořeplavců, jakým byl například Kryštof Kolumbus, Fernando Magellan či Francis Drake.

Pakliže byl pirátský útok nepřátelského plavidla úspěšný, bylo třeba vyřešit ještě otázku rozdělení kořisti. U některých zvláště cenných komodit jako byly perly či například u zajatých otroků museli podílníci vyčkat, než se podobné zboží smění. Následně bylo třeba pokrýt náklady na plavbu a jestliže poté i zbylo dostatečné množství kořisti, přikročilo se k vlastnímu odměňování jednotlivých členů posádky, z nichž na největší podíl si přirozeně přišel velitel výpravy, následně byli oceněni ti, kteří utrpěli zranění či se nějakým způsobem mimořádně vyznamenali a až poté se dostalo i na ostatní členy posádky. Avšak stejně tak jako byly odměňovány hrdinské činy, byli tvrdě trestáni ti, kteří si část kořisti přivlastnili a byli ke své vlastní smůle odhaleni.¹⁵⁴

Asi nejznámějším pirátem, působícím v anglických službách, byl velký oblíbenec královny Alžběty Francis Drake, jenž byl přes svou babičku z otcovy strany příbuzensky spřízněn s jiným významným námořnickým rodem, s rodinou Hawkinsů.¹⁵⁵ Po anglickém záboru některých karibských ostrovů jako byl Barbados, Svatý Kryštof, Nevis, Antigui, Barbuda, Monsterrat a především Jamajka, jež padla do rukou ostrovní velmoci po neúspěšném útoku na Kubu roku 1655, se na výsluní korzárského řemesla ocitl pozdější jamajský viceguvernér, kapitán Henry Morgan, díky němuž se i samotné hlavní město ostrova Port Royal stalo známým centrem pirátství a podloudného obchodu.¹⁵⁶

Na konci 17. století začalo pirátské řemeslo upadat. Jednalo se však především o pirátství zastřešované státem, protože činnost soukromníků v menší míře přetrvávala i v první polovině 18. století, kdy se centrum anglických bukanýrských aktivit přesunulo na Bahamy

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 32.

¹⁵⁵ Brož, I. *Piráta jejího Veličenstva*, s. 10. Znamý pirát John Hawkins, jenž s Drakem často spolupracoval, byl tedy zároveň jeho starším bratrancem.

¹⁵⁶ Barbour, V. *Privateers and Pirates*, s. 539. Dalším proslulým pirátským centrem byla francouzská Tortuga. Vytečka, A. *Karibská odysea*, s. 42-43. Henry Morgan proslul především svým útokem na Panamu v roce 1671, na základě kterého byl o tři roky později povýšen do šlechtického stavu a následně se dokonce stal oním viceguvernérem Jamajky.

a bylo spojeno například se jménem Samuela Bellamyho, Charlese Vanea či Edwarda Teache.¹⁵⁷

3.3.1 Sir Francis Drake

Francis Drake je v dnešní době nazírán jako nejslavnější postava anglického pirátství a zároveň jedna z nejvýznamnějších osobností anglické mořeplavby vůbec. Je však nutno říci, že do velké míry jsou tato stanoviska opodstatněná. Drake totiž rozhodně neproslul jen krvavými přepady cizích (především španělských) lodí nebo kořistnickým loupáním v karibských přístavech – ačkoli ani jednu z těchto ne příliš ctnostných činností mu nelze upřít – ale do historie vstoupil i jako zdatný a zkušený mořeplavec, jemuž se jako prvnímu Angličanovi a po Fernandu Magellanovi¹⁵⁸ druhému člověku vůbec podařilo obeplout svět. Navíc sám Drake se údajně za piráta vůbec nepovažoval a ani samotné hranice mezi legálním obchodem a pirátstvím nebyly v jeho době přesně stanoveny.¹⁵⁹

Ačkoli byl Drake s plavbami po moři dobře seznámen již od raného mládí,¹⁶⁰ na první cestu za oceán se vydal až roku 1566 ve svých přibližně čtyřiceti letech.¹⁶¹ Tohoto roku se námořník vypravil do karibské oblasti spolu s expedicí, které velel kapitán John Lovell a jejímž primárním cílem bylo nelegální zajištění co největšího množství černých otroků jako velmi lukrativní obchodní komodity té doby.¹⁶² Možnost zúčastnit se této plavby dostal Drake díky Johnu Hawkinsovi, zasloužilému mořeplavci, jenž sice proslul i mnoha

¹⁵⁷ Rychterová, P. *Piráti, korzáři, bukanýři*, s. 26-27.

¹⁵⁸ Přesnější by bylo říci po výpravě Fernanda Magellana (také Fernão Magalhães), jelikož sám Magellan se jejího slavného zakončení nedočkal. Poté, co expedice dorazila na Filipíny se totiž velitel vmísil do místního mocenského sporu a byl zavražděn.

¹⁵⁹ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 211. Repin, L. *Po stopách*, s. 137.

¹⁶⁰ Thomson, G. M. *Sir Francis Drake*, s. 14.

¹⁶¹ Dibelková, I. Sir Francis Drake. Část 1. - Plavba kolem světa v letech 1577-1580. *Historický obzor*. 2004 (15), č. 3-4, s. 50. Neví se zcela přesně, kdy se Francis Drake narodil, avšak soudí se, že to bylo někdy kolem roku 1542.

¹⁶² Thomson, G. M. *Sir Francis Drake*, s. 16.

pirátskými přepady lodí, avšak nejednou se je pokoušel nahradit spoluprací a regulérním obchodem se španělskými koloniemi.¹⁶³

Spolu se svým bratrancem se Drake vydal i na Hawkinsovu třetí plavbu, jež proběhla mezi lety 1567-1568. Flotilu původně tvořilo šest lodí, a to *Jesus of Lübeck*, *Minion*, *William and John*, *Swallow*, *Angel* a Drakeova *Judith*.¹⁶⁴ Cílem výpravy se stal středoamerický přístav Rio de la Hacha, kam byl poté, co celá flotila dorazila do Karibiku vyslán jako předvoj právě Drake se svou lodí a ještě s plavidlem *Angel*, přičemž právě v této době si korzár poprvé vyzkoušel samostatné velení.¹⁶⁵ Po ne příliš vlídném přijetí místních obyvatel a doplnění zásob vody zamířila již opět kompletní sestava k přístavu San Juan de Uhlúa, kde se následně střetla s několika španělskými plavidly. Španělé však měli očividnou převahu, kvůli které se nakonec zachránily jen dvě anglické lodě – *Minon* a *Judith*.¹⁶⁶

Po návratu do Anglie se Francis Drake stáhl na nějaký čas do ústraní. Na další plavbu se s pouhými dvěma plavidly vydal až roku 1570, avšak nejednalo se o výpravu nikterak významnou. Další kořistnický nájezd do oblasti Karibiku podnikl korzár roku 1572. Flotile pěti plavidel vévodila vlajková loď *Pasche*.¹⁶⁷ Za hlavní cíl si Francis Drake vytipoval význačný španělský přístav Nombre de Dios, který sloužil jako překladiště drahých kovů a skýtal tedy možnost uzmutí značné kořisti. Útok na město, jenž započal 29. července v nočních hodinách, se nejprve zdál být úspěšným, avšak následně byl velitel raněn a sami Angličané projevili značnou nerozhodnost ohledně dalšího postupu, takže byli nakonec nuceni se stáhnout.¹⁶⁸ Po několika

¹⁶³ Maurois, A. *Historie Anglie 1*, s. 325.

¹⁶⁴ Thomson, G. M. *Sir Francis Drake*, s. 23.

¹⁶⁵ Dibelková, I. *Plavba kolem světa*, s. 51. Thomson, G. M. *Sir Francis Drake*, s. 26.

¹⁶⁶ Brož, I. *Piráť jejího Veličenstva*, s. 31-33. Právě kvůli této nepříznivé zkušenosti se Španěly k nim Drake získal trvalý odpor a prakticky nikdy již nevynechal příležitost vyplenit španělský přístav či přepadnout španělskou loď.

¹⁶⁷ Thomson, G. M. *Sir Francis Drake*, s. 58.

¹⁶⁸ Dibelková, I. *Plavba kolem světa*, s. 52.

měsících se však Drake do Nombre de Dios vrátil, a to na základě zvěsti, že se blíží španělská karavana naložená množstvím zlata, stříbra a jiných ceněných komodit. Přepad byl nyní o mnoho úspěšnější. Poté, co do anglických rukou konečně padla nezanedbatelná kořist, rozhodl se spokojený velitel pro návrat do Anglie. Z ekonomického hlediska byla tato Drakeova výprava vskutku úspěšná,¹⁶⁹ avšak namísto toho, aby se vydal na další cestu, se korzár znovu stáhl. Stranou veřejného dění se však pustil do plánování nového podniku, jenž nakonec vyvrcholil první úspěšnou plavbou kolem světa v historii anglického námořnictví.¹⁷⁰

Než se však mohl vydat na podobně velkolepou a v neposlední řadě též finančně náročnou výpravu, musel si Drake zajistit nejen potřebné investory, ale také posvěcení královského dvora. Role Alžběty I. v tomto Drakeově podniku je dodnes poměrně nejednoznačná. Obecně se však má za to, že královna byla s celou věcí obeznámena, jelikož na počátku roku 1577 korzára přijala a navíc byla v té době sepsána tajná listina, pověřující Drakea k nalezení země nazývané Terra Australis.¹⁷¹

V listopadu 1577 vyplula z Plymouthu flotila pěti plavidel v čele s vlajkovou lodí *Pelican* admirála Francise Drakea, jenž své plavidlo v průběhu cesty přejmenoval na dnes známější *Golden Hind*.¹⁷² Krátce po startu však výpravu zastihla silná bouře, takže se musela vrátit do přístavu, odkud znovu vyrazila až o další měsíc později, konkrétně 13. prosince 1577.¹⁷³

Ačkoli byl počáteční průběh plavby poměrně hladký, problémům se Drake přesto nevyhнул. Stál totiž před nelehkým úkolem objasnit

¹⁶⁹ Thomson, G. M. *Sir Francis Drake*, s. 93.

¹⁷⁰ Brož, I. *Piráta jejího Veličenstva*, s. 40-42.

¹⁷¹ Starck, K. *Anglie v XVI. století*, s. 11. Dibelková, I. *Plavba kolem světa*, s. 53.

¹⁷² Thomson, G. M. *Sir Francis Drake*, s. 105. Další čtyři lodě se nazývaly *Elizabeth*, *Marigold*, *Swan* a *Christopher*.

¹⁷³ Brož, I. *Piráta jejího Veličenstva*, s. 47.

posádce skutečný cíl celé cesty, jelikož původně bylo námořníkům řečeno, že se vydávají do oblasti Středomoří.¹⁷⁴ Celá věc se však naštěstí obešla bez větších komplikací. Po krátké zastávce na Kapverdských ostrovech, které byly tradiční stanicí při cestě do Jižní Ameriky, vyrazili Angličané na plavbu napříč Atlantským oceánem, který bez větších potíží překonali a v dubnu 1578 zakotvili v ústí řeky La Plata.¹⁷⁵ Zanedlouho však musel Drake čelit nepříjemné situaci, kterou zpochybňováním a pomlouváním admirálových rozhodnutí a jiným reptáním vyvolal Thomas Doughty, člen posádky pocházející z aristokratických kruhů. Velitel se nejprve pokusil vyřešit situaci smírem, avšak poté, co se proti němu šlechtic pokusil zorganizovat otevřenou vzpuru, Drake rázně zakročil a 2. července 1578 nechal vzpurného aristokrata stít.¹⁷⁶

Na konci léta 1578 se výprava ocitla v nejkritičtějším bodu celé plavby, který představoval zrádný a nebezpečný Magellanův průliv.¹⁷⁷ Když v říjnu 1578 dorazila flotila k mysu Hoorn, nejjižnějšímu výběžku jihoamerického kontinentu, zjistil Drake, že Ohňová země, kterou roku 1520 objevil a pojmenoval právě Fernando Magellan, není samostatným kontinentem, nýbrž jen skupinou ostrovů. Zároveň však nepochyboval, že pověstný kontinent Terra Australis skutečně existuje, avšak nachází se mnohem jižněji, za dalším rozsáhlým průlivem. Ve své podstatě se Drake nemýlil, jelikož tento průliv, následně objevený a pojmenovaný právě po anglickém korzárovi, doopravdy odděloval Jižní Ameriku od dalšího kontinentu, od Antarktidy.¹⁷⁸

Nehostinné podmínky zdejší oblasti každopádně Drakeovu flotilu rozdělily. Loď *Marigold* se potopila, *Elizabeth* zmizela z dohledu a na základě rozhodnutí jejího kapitána Wyntera odplula zpět

¹⁷⁴ Repin, L. *Po stopách*, s. 139.

¹⁷⁵ Dibelková, I. *Plavba kolem světa*, s. 54.

¹⁷⁶ Brož, I. *Piráta jejího Veličenstva*, s. 53.

¹⁷⁷ Thomson, G. M. *Sir Francis Drake*, s. 114.

¹⁷⁸ Corbett, J. Francis Drake. *The Geographical Journal*. Vol. 21, No. 6 (Jun., 1903), s. 605-611.

k anglickým břehům.¹⁷⁹ Sám Francis Drake se rozhodl u břehů amerického kontinentu ještě nějakou dobu zůstat a věnovat se pirátským přepadům španělských přístavů a lodí. Asi nejvýznamnějším počinem v rámci těchto aktivit byl útok na zásoby plavidla *La Capitana*, který přinesl fantastickou kořist, jež nejen pokryla veškeré náklady na výpravu, ale zaručila i nemalý zisk navíc. S podobným úspěchem se setkalo přepadení další španělské lodi, přezdívané *Cacafuego*.¹⁸⁰ Po těchto akcích pokračoval Drake v plavbě podél amerického pobřeží dále na sever (v naději, že objeví pověstný severozápadní průliv do Asie) a cestou zvažoval, zda se má s vydatnou kořistí vrátit zpět do Anglie nebo se cestu kolem světa pokusit dokončit. Nakonec zvítězila druhá varianta.

Dne 16. října 1579 dospěla Drakeova flotila k Filipínám a za přibližně další dva týdny dosáhla ostrovu Ternate, jenž byl součástí Moluk.¹⁸¹ Skutečnosti, že se nachází na proslulých ostrovech koření, Angličané samozřejmě využili a díky přátelským vztahům, které Drake navázal s místním sultánem,¹⁸² levně inkasovali několik tun vzácného hřebíčku.¹⁸³ I přes následné komplikace, spojené s opravou *Golden Hind*, obeplul v červnu 1579 admirál mys Dobré naděje a 26. září 1580, po necelých třech letech plavby, opět zakotvil v anglickém Plymouthu.¹⁸⁴

Plavba kolem světa, kterou Drake podnikl mezi lety 1577-1580 přinesla nevídaný ekonomický zisk, činící údajně 4700%. Tato skutečnost přirozeně pobouřila představitele ostatních námořních mocností, především pak Španěly, kteří pověřili svého vyslance

¹⁷⁹ Thomson, G. M. *Sir Francis Drake*, s. 115.

¹⁸⁰ Dibelková, I. *Plavba kolem světa*, s. 55-56. Francis Drake chtěl původně zaútočit na Limu, avšak toto významné přístavní město bylo velmi dobře opevněno, takže přímý útok nebyl možný. Avšak kořist, kterou Angličané získali díky záboru *Cacafuega*, nerealizovaný pokus o dobytí Limy mnohokrát vynahradila.

¹⁸¹ Thomson, G. M. *Sir Francis Drake*, s. 144.

¹⁸² Ferro, M. *Dějiny kolonizací*, s. 65.

¹⁸³ Volný, Z. *Toulky 6*, s. 38.

¹⁸⁴ Repin, L. *Po stopách*, s. 147.

v Londýně¹⁸⁵ vznesením formálního protestu proti korzárovým aktivitám. Královna Alžběta však údajně neměla o Drakeově podniku nejmenší potuchy. S tímto faktem nicméně nekoresponduje známá skutečnost, že admirála následně osobně navštívila na palubě *Golden Hind*, kde ho 4. dubna 1581 pasovala na rytíře.¹⁸⁶

Následujících několik let strávil Francis Drake opět stranou námořního dění a začal se angažovat spíše politicky ať jako poslanec Dolní sněmovny či jako starosta Plymouthu, jímž se stal roku 1582.¹⁸⁷ V roce 1584 však byly přerušeny diplomatické styky mezi Anglií a Španělskem, což korzára opět přimělo obrátit svou pozornost k dění na moři. Spolu s Johnem Hawkinsem, Walterem Raleighem a Christopherem Hattonem obdržel téhož roku královnino svolení k další plavbě za Atlantik, která se uskutečnila na počátku roku 1585 a již se účastnil i proslulý námořník Martin Frobisher coby viceadmirál.¹⁸⁸ Cílem pirátských nájezdů se staly dva stěžejní španělské přístavy v Novém světě, Santo Domingo a Cartagena. Obě města byla Angličany dobyta a vypleněna, a to kombinací útoku z moře a postupu po souši. Ještě před návratem do Anglie se Drakeova flotila zastavila na ostrově Roanoke, odkud, jak již bylo řečeno v jedné z předchozích kapitol, odvezla zpět do vlasti neúspěšnou kolonizací zbědované osadníky, jež zde roku 1585 zanechal Richard Grenville.¹⁸⁹

Výprava sice nepřinesla žádné závratné zisky a z ekonomického hlediska tedy nebyla zrovna úspěšná, avšak její zásadní význam spočíval v rozměru mezinárodněpolitickém. Vyplenění předních španělských držav v Novém světě bylo totiž pro Filipa II. posledním

¹⁸⁵ Thomson, G. M. *Sir Francis Drake*, s. 152. Post španělského vyslance v Londýně v té době zastával Don Bernardino de Mendoza.

¹⁸⁶ Jensen, D. L. The Spanish Armada: The Worst-Kept Secret in Europe. *The Sixteenth Century Journal*. Vol. 19, No. 4 (Winter, 1988), s. 622. Maurois, A. *Historie Anglie 1*, s. 328.

¹⁸⁷ Dibelková, I. *Plavba kolem světa*, s. 154.

¹⁸⁸ Brož, I. *Piráť jejího Veličenstva*, s. 69.

¹⁸⁹ Thomson, G. M. *Sir Francis Drake*, s. 192-193. Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 42-46.

implulsem k otevřenému nepřátelství vůči alžbětinské Anglii.¹⁹⁰ Panovníkovo přesvědčení o eliminaci ostrovní mocnosti definitivně vygradovalo roku 1587, kdy se odehrála poprava Marie Stuartovny, jež se zároveň stala oficiální příčinou anglo-španělského konfliktu.¹⁹¹

3.4 Armada

Válečná flotila Armada, jež do historie vstoupila s přívlastkem „nepřemožitelná“, měla být hlavním trumfem Filipa II. v postupu proti Anglii. Vypracováním válečného plánu byl roku 1583 pověřen Markýz Filip de Santa Cruz, jehož koncepce byla schválena v dubnu 1586.¹⁹² Plán předpokládal zničení anglické flotily v Lamanšském průlivu, spojení se s oddíly vévody z Parmy¹⁹³ v Nizozemí a následné vylodění se posíleného vojska v ústí řeky Temže, odkud měla španělsko-nizozemská armáda postupovat na Londýn.¹⁹⁴ Angličané si byli nebezpečí převahy nepřítele vědomi, a proto také královna Alžběta I. schválila plán Francise Drakea, jenž předpokládal útok na španělské přístavy ještě před tím než se dá monumentální Armada do pohybu.¹⁹⁵

Prvním cílem Drakeova postupu se stal Cádiz.¹⁹⁶ Bezprostředně po započetí anglického útoku město zachvátila panika, jež vetřelcům umožnila zabrat či zničit mnoho lodí kotvících v přístavních vodách. Následně se sice situace obrátila ve prospěch Španělů, avšak přesto neutrpěla Drakeova flotila větší ztráty.¹⁹⁷ Po úspěšném přepadení Cádizu zamířili Angličané k Lagosu, dalšímu z významných

¹⁹⁰ Jensen, D. L. *The Spanish Armada*, s. 621. Morton, A. L. *Dějiny Anglie*, s. 151.

¹⁹¹ Dibelková, I. Sir Francis Drake. Část II. - Pirát ve službách královny. *Historický obzor*. 2004 (15), č. 7-8, s. 156. Jensen, D. L. *The Spanish Armada*, s. 632.633.

¹⁹² Brož, I. *Pirát jejího Veličenstva*, s. 82.

¹⁹³ Jensen, D. L. *The Spanish Armada*, s. 623. Vévoda z Parmy byl synovcem španělského krále Filipa II.

¹⁹⁴ Morgan, K. O. (1999) *Dějiny Británie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 245.

¹⁹⁵ Dibelková, I. *Pirát ve službách královny*, s. 157.

¹⁹⁶ Jensen, D. L. *The Spanish Armada*, s. 634.

¹⁹⁷ Brož, I. *Pirát jejího Veličenstva*, s. 93. Ačkoli nebyly anglické ztráty utrpěné při útoku na Cádiz nijak závažné, nařídil admirál rozkaz k ústupu, načež anglická flotila bez větších problémů odplula. Tuto logickou skutečnost si však Španělé začali vykládat jako své jednoznačné vítězství, kterého však rozhodně nedosáhli.

španělských přístavů. Město však bylo velmi kvalitně opevněno a chráněno, na základě čehož útočníci své snahy vzdali a obrátili pozornost k Sagresu, který již dobyli bez větších potíží a navíc si zde zřídili strategickou námořní základnu. V květnu 1587 doplula anglická flotila až k portugalskému Lisabonu, kde však bylo koncentrováno až příliš mnoho španělských sil, a proto se také Drake neodhodlal přímo zaútočit.¹⁹⁸ Na konci června 1587 se celá výprava vrátila zpět do Plymouthu, kde ji čekalo triumfální uvítání. Útoky na španělská města, především pak na Cádiz, se totiž Drakeovi podařilo poměrně obstojně paralyzovat španělské síly.¹⁹⁹

Ochromení Filipovy námořní moci však bylo pouze dočasné.²⁰⁰ Do čela obnovené Armady se následně po náhlé smrti markýze de Santa Cruze²⁰¹ dostal vévoda z Medina Sidonia, zkušený voják, ale naprosto nepoužitelný námořník.²⁰² Přesto však španělská flotila v květnu 1588 pod jeho velením vyplula z Lisabonu. Její cesta nicméně neměla příliš dlouhého trvání, jelikož ji zastihla bouře, kvůli níž byl vévoda nucen zakotvit v přístavu La Coruña, odkud znovu vyrazil až v červenci 1588. Do Anglie se mezitím dostaly zprávy o pohybu Armady a doposud zdrženlivá královna tak poskytla souhlas k ofenzivní akci Drakea a Hawkinse, která však kvůli nepřízni počasí taktéž záhy ztroskotala.²⁰³

Bylo tedy nutno vypracovat strategii novou. Anglie však neměla žádnou stálou státní flotilu, a proto bylo využito každé plavidlo, jež bylo k dispozici.²⁰⁴ Do čela této provizorní námořní armády byl postaven Drake, Hawkins a Frobisher, kteří všichni měli též značnou pirátskou

¹⁹⁸ Churchill, W. S. *Nový svět*, s. 93. Portugalsko bylo roku 1580 Španělskem anektováno, a právě proto se španělské síly shromažďovaly v tomto strategicky položeném přístavu.

¹⁹⁹ Thomson, G. M. *Sir Francis Drake*, s. 218. Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 213.

²⁰⁰ Jensen, D. L. *The Spanish Armada*, s. 630. I přesto však byl zmařen Filipův plán, podle nějž se měla Armada dát do pohybu dokonce již roku 1586.

²⁰¹ Tamtéž, s. 638. Stalo se tak 9. února 1588.

²⁰² Morgan, K. O. *Dějiny Británie*, s. 245. Thomson, G. M. *Sir Francis Drake*, s. 222.

²⁰³ Dibelková, I. *Piráta ve službách královny*, s. 159.

²⁰⁴ Kupperman, K. O. *Roanoke*, s. 55.

průpravu.²⁰⁵ K prvnímu otevřenému námořnímu střetu došlo 21. července 1588. Angličané sice disponovali mnohem menší flotilou než Španělé, na druhou stranu však vynikali v taktice a strategii, díky níž se jim nakonec podařilo „nepřemožitelnou“ Armadu porazit.²⁰⁶ Klíčem k úspěchu ostrovanů se staly malé a vysoce mobilní lodě, jež byly schopny rychle se přemísťovat a navíc disponovaly dalekonosnými děly, schopnými ohrozit nepřítele i na velkou vzdálenost.²⁰⁷ Španělé naproti tomu počítali s využitím techniky tzv. abordáže neboli maximálního přiblížení se k protivníkovi, zastavení jeho lodi, jejího zahákování a následného boje muže proti muži.²⁰⁸ Tato strategie však žalostně selhala, jelikož Angličané svými děly nepřítele eliminovali ještě než se k nim stačil přiblížit. Španělé navíc doplatili na neakceschopnost vévody z Parmy, jehož vojsko stále nebylo připraveno k nalodění. Na základě těchto nepříznivých okolností se útočníci na počátku srpna 1588 stáhli a zakotvili nedaleko francouzského přístavu Calais.²⁰⁹

Angličané však dané skutečnosti opět využili a pod vedením Francise Drakea se rozhodli na kotvící flotilu zaútočit. Přepadení proběhlo 8. srpna 1588 a bylo více než úspěšné. Španělé byli kvůli zápalným lodím z přístavu vypuzeni²¹⁰ a poté, co vévoda z Medina Sidonia pochopil, že celá akce včetně spojení se s Nizozemci nemá šanci na úspěch, zavelel k návratu do vlasti. Nepředpokládal však plavbu původní cestou, nýbrž hodlal se vydat na sever, následně podél pobřeží Skotska a Irska a nakonec jižní cestou zpět ke španělským

²⁰⁵ Maurois, A. *Historie Anglie 1*, s. 329.

²⁰⁶ Morton, A. L. *Dějiny Anglie*, s. 152. Porážka Armady je často nazývána jako obrovský úspěch Angličanů, avšak právě díky jejich brilantní taktice, menším lodím a přízni počasí bylo jejich vítězství naprosto logické. Morton ve své knize dokonce uvádí: „*Na porážku Armády se často pohlíží jako na nějaký zázrak; ve skutečnosti by bylo bývalo zázrakem, kdyby byla vyhrála.*“

²⁰⁷ Churchill, W. S. *Nový svět*, s. 95.

²⁰⁸ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 214. Španělé se touto taktikou v podstatě snažili přeměnit námořní bitvu v bitvu pěchoty, čemuž odpovídaly i jejich relativně nemobilní a těžké lodě.

²⁰⁹ Brož, I. *Piráť jejího Veličenstva*, s. 112.

²¹⁰ Morton, A. L. *Dějiny Anglie*, s. 154.

břehům.²¹¹ Ani toto rozhodnutí však nebylo tím nejlepším. Španělé se sice díky obchvatu britských ostrovů obratně vyhnuli palební síle anglických děl, avšak setkali se s ukázkovou nepřízní počasí,²¹² kvůli níž utrpěli kdesi u Orknejských ostrovů další těžké ztráty.²¹³ Vévoda z Medina Sidonia se proto rozhodl zakotvit u pobřeží Irska, kde vzhledem k napjatým vztahům Irů s Angličany nepředpokládal větší protišpanělský odpor a kde chtěl doplnit zásoby na další cestu.²¹⁴ I v tomto úsudku se však zmýlil, jelikož se zde s vlídným přijetím rozhodně nesetkal.

Armada dorazila zpět do Španělska s obrovskými ztrátami až na konci září 1588.²¹⁵ Její porážka byla Angličany vnímána jako jejich převratné vítězství, to však bylo pouze zdánlivé, jelikož španělská moc nebyla nijak zásadně podlomena a navíc se na neúspěchu tažení podepsalo velkou měrou právě nepříznivé počasí.²¹⁶

3.4.1 Poslední tažení Francise Drakea

Francis Drake se po úspěchu nad španělskou Armadou nadchl pro myšlenku dalšího střetu s iberskou velmocí přímo u jejích břehů, a protože byla vítězstvím opojena i sama královna, dala korzárovi k této akci souhlas. Anglická flotila odplula v dubnu 1589 a po spojení se s několika nizozemskými loděmi dobyla několik menších španělských přístavů.²¹⁷ Avšak portugalský Lisabon, hlavní cíl

²¹¹ Morgan, K. O. *Dějiny Británie*, s. 246. Churchill, W. S. *Nový svět*, s. 97. To, že se Španělé rozhodli vrátit se severní cestou a ne Lamanšským průlivem, mělo své opodstatnění. Vévoda z Medina Sidonia jednoduše nechtěl riskovat ztráty dalších životů, k nimž by v rámci plavby původní cestou zcela určitě došlo. Celý průliv totiž v té době již kontrolovali Angličané.

²¹² Thomson, G. M. *Sir Francis Drake*, s. 265.

²¹³ Dibelková, I. *Piráta ve službách královny*, s. 160.

²¹⁴ Churchill, W. S. *Nový svět*, s. 98. Brož, I. *Piráta jejího Veličenstva*, s. 115.

²¹⁵ Španělé přišli o přibližně patnáct tisíc mužů a šedesát lodí.

²¹⁶ Tamtéž, s. 116-117. K názoru, že za porážku Armady může především počasí, se velmi překvapivě přiklonil i sám Filip II., jenž tedy nijak nepotrestal vévodu z Medina Sidonia, jehož mnohá rozhodnutí se však na neúspěchu španělského tažení rozhodně podepsala.

²¹⁷ Dibelková, I. *Piráta ve službách královny*, s. 161. Jednalo se o dolní část města La Coruña a přístav Peniche.

Drakeova tažení, se útočníkům uchvátit nepodařilo. Na vině byla především skutečnost, že Angličané až příliš spoléhali na pomoc Portugalců, kteří je měli podpořit v boji proti španělskému uzurpátorovi jejich země. Portugalci však město tvrdě bránili a vetřelci se tak museli stáhnout a následně se vydat zpět k anglickým břehům.²¹⁸

Vůbec poslední Drakeova výprava, na níž se korzár vydal opět spolu s Johnem Hawkinsem, proběhla roku 1595.²¹⁹ Jejím hlavním cílem se stalo dnešní Portoriko, avšak útok na tento dobře opevněný přístav, jenž proběhl na počátku listopadu 1595, ztroskotal stejně jako následné přepadení Nombre de Dios, kde kdysi Drake slavil velký úspěch.²²⁰ V listopadu navíc zemřel pirátův společník John Hawkins a 28. ledna 1596 podlehl na palubě své lodi *Defiance* zákeřné nemoci i sám Francis Drake.²²¹ Jeho smrtí skončila jedna z významných etap anglické mořeplavby. Ačkoli však nelze královně Alžbětě I., jež hojně podporovala nejen Drakea, ale i mnohé další dobrodruhy, upírat zásluhy na rozvoji anglického námořnictví, bylo by chybou spatřovat již v této době zárodky budoucího britského koloniálního impéria.²²²

²¹⁸ Morton, A. L. *Dějiny Anglie*, s. 154.

²¹⁹ Thomson, G. M. *Sir Francis Drake*, s. 304.

²²⁰ Brož, I. *Pirát jejího Veličenstva*, s. 123-124.

²²¹ Dibelková, I. *Pirát ve službách královny*, s. 162. Po smrti Drakea a Hawkinse se velení výpravy ujal Thomas Baskerville, jenž také expedici zdárně dovedl zpět do Anglie.

²²² Maurois, A. *Historie Anglie 1*, s. 332.

4 OSIDLOVÁNÍ AMERIKY

Systematické osidlování Severní Ameriky Angličany započalo až po smrti královny Alžběty I., a to za jejího následovníka Jakuba I. z nové dynastie Stuartovců.²²³ Tento panovník uzavřel roku 1604 mírovou smlouvu se Španělskem, jež byla prvním předpokladem úspěšné kolonizace.²²⁴ Princip osidlování se však příliš nezměnil. Stále se jednalo o vesměs soukromou záležitost nejrůznějších podnikatelů či šlechticů, kteří se sdružovali do akciových společností disponujících královskými listinami, jež je opravňovaly k obsazení toho kterého území.²²⁵

Angličané se i nyní tradičně soustředili na sever amerického kontinentu, kde předpokládali nalezení velkých lovišť ryb, lov zvěře za účelem lukrativního prodeje kožešin či těžbu dřeva, kterého se doma nedostávalo. Na severnější oblasti však byla soustředěna pozornost i proto, že Jakub I. kategoricky odmítal povolovat kolonizaci v blízkosti španělské Floridy, protože se bál napětí, jež by tak mohlo vzniknout a stát se záminkou pro znovuoobnovení anglo-španělského konfliktu. Na samém počátku 17. století se postupně uskutečnilo několik výprav (například expedice Bartholomewa Gosnolda, Martina Pringa či Bartholomewa Gilberta), avšak žádná z nich zatím nevedla k úspěšné kolonizaci Nového světa Angličany.²²⁶

4.1 Kolonie v zátocě Chesapeake

V Chesapeackském zálivu vznikly vůbec první stálé anglické kolonie na území Ameriky. Jejich počátky však byly spjaty s nemalými

²²³ Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 18. Jednalo se o syna popravené skotské královny Marie Stuartovny.

²²⁴ Barbour, V. *Privateers and Pirates*, s. 534. Churchill, W. S. *Nový svět*, s. 122. Tímto aktem zároveň došlo k citelnému omezení anglických pirátských aktivit.

²²⁵ Elton, G. R. (2000) *Angličané*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, s. 156. Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 14.

²²⁶ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 58-59.

těžkostmi souvisejícími s nesnadnou aklimatizací kolonistů a s ní spojenými nemocemi a velkou úmrtností, závislostí na Indiánech a jejich dodávkách potravin či s nedostatkem pracovních sil, způsobeným právě masovým vymíráním přistěhovalců.

4.1.1 Virginie

Roku 1606 byla založena jedna z nejdůležitějších společností pro ranou kolonizaci Severní Ameriky, a to společnost Virginská, jež se dále dělila na dvě samostatné pobočky, londýnskou a plymouthskou.²²⁷ Spolu s vytvořením tohoto akciového podniku dal král Jakub I. pokyn k ustavení tzv. *Královské rady pro Virgínii*,²²⁸ která disponovala rozsáhlými pravomocemi, čímž měla zabránit příliš velké emancipaci nově vzniklých kolonií.

První výprava pod patronátem Virginské společnosti se uskutečnila roku 1606 v čele s Christianem Newportem.²²⁹ Na počátku května zakotvila posádka tří lodí v zátocě Chesapeake, kde byla příštího roku založena vůbec první stálá anglická osada v Novém světě, pojmenovaná na počest krále Jakuba Jamestown.²³⁰ Kolonie se však musela od počátku potýkat s nemalými problémy, které pramenily především z její nesamostatnosti, klimaticky špatné polohy, jež byla příčinou mnoha nemocí a obrovské úmrtnosti jejích obyvatel, a také z velké nedisciplinovanosti a lenosti osadníků.²³¹

Jakousi spásou se stal guvernér John Smith, jenž jednak donutil kolonisty pracovat a také navázal přátelské a obchodní styky

²²⁷ Johnson, P. *Dějiny*, s. 29. Každá z těchto poboček měla právo na založení jedné samostatné kolonie.

²²⁸ Raková, S. Počátky Stuartovské kolonizace Ameriky: Virginie jako „soukromá“ kolonie (1606-1624). *Folia Historica Bohemica*. 1997 (18), s. 261.

²²⁹ Kupperman, K. O. *Roanoke*, s. 60. Skřivan, A. - Křivský, P. *Moře, objevy, staletí*, s. 176.

²³⁰ Strong, C. F. *The Early Modern World*, s. 156. Volný, Z. *Toulky 8*, s. 7. Jamestownem byla nazvána i řeka, jež touto oblastí protékala.

²³¹ Kupperman, K. O. *Roanoke*, s. 56. Zpočátku vše nasvědčovalo tomu, že osud Jamestownu bude stejný jako osud osady na ostrově Roanoke.

s místními Indiány kmene Powhatanů.²³² Guvernérovy, dalo by se říci, až diktátorské praktiky sice vyvedly Jamestown z prvotní krize, avšak rozhodně se nedalo říci, že by díky nim byl Smith nějak zvlášť oblíben, a proto byl také roku 1609 vykázán zpět do Anglie.²³³

Na jeho místo poté nastoupil lord De La Warr a po něm bývalý londýnský starosta Thomas Gates, avšak ani jeden z nich nedisponoval Smithovými vůdcovskými ani diplomatickými kvalitami.²³⁴ Neschopnost nového vedení přivedla kolonii v zimě na přelomu let 1609-1610 na pokraj zániku a stejně jako za časů roanocké osady se tehdy Jamestown stal existenčně závislým na indiánských dodávkách potravin, a to až do doby, kdy byl objeven na dlouhou dobu hlavní virginský obchodní artikl, tabák.²³⁵ Tabáková kultura se následně stala předním zdrojem zisku, na základě čehož byla ve Virginii uskutečněna i pozemková reforma, jež počítala s likvidací dosavadního občinového systému a jeho nahrazením soukromým vlastnictvím půdy.²³⁶ Aby se zabránilo dosavadnímu úbytku obyvatelstva, byla roku 1618 zavedena i další inovace, a to pronajímání půdy lidem, které Virginská společnost dopravila za oceán na vlastní náklady a kteří jí proto museli po následujících sedm let odvádět jakési nájemné, představující polovinu celkových výnosů z jejich hospodaření.²³⁷

Z hlediska virginské správy byl významný rok 1619, kdy se v místním kostele sešlo první zákonodárné shromáždění. Jednalo se vlastně o první parlamentní schůzku na území Severní Ameriky

²³² Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 64-65. Volný, Z. *Toulky* 8, s. 7-8. V souvislosti s Johnem Smithem je třeba připomenout místní indiánskou princeznu Pocahontas (původně Matoaka), jež údajně guvernera zachránila před indiánským zajetím a následně se nechala pokřtít a stala se manželkou místního plantážníka Johna Rolfa.

²³³ Skřivan, A. - Křivský, P. *Moře, objevy, staletí*, s. 178.

²³⁴ Johnson, P. *Dějiny*, s. 31. Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 19.

²³⁵ Raková, S. *Počátky stuartovské kolonizace*, s. 269-270.

²³⁶ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 15. Kolonistům byly přidělovány pozemky o rozloze 50 akrů, tzv. *headrighty*.

²³⁷ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 80. Tento systém v podstatě zajišťoval dopravu levné pracovní síly do Nového světa.

vůbec.²³⁸ Hlavní slovo si však stále udržoval guvernér jakožto přímý zástupce anglické koruny.

Na počátku 20. let se situace v kolonii zkomplikovala. Neustálý úbytek obyvatel, který nezastavil ani imigrační příliv, opětné zhoršení vztahů s Indiány, hospodářská stagnace a některé další faktory začaly ohrožovat existenci samotné Virginské společnosti. Její definitivní zánik přinesl rok 1624, kdy byla výsadní charta společnosti po patnácti letech zrušena a sama Virginie se stala královskou kolonií.²³⁹

4.1.2 Maryland

Maryland se stal v pořadí druhou anglickou kolonií na území Severní Ameriky. Ačkoli se nacházel taktéž v oblasti zálivu Chesapeake, charakterem jakéhosi náboženského exilu se značně lišil od sousední Virginie, s níž také nikdy neměl zcela ideální vztahy. Jednalo se také o první ryze vlastnickou kolonii, jež na základě královského patentu patřila Georgi Calvertovi, prvnímu lordu Baltimorovi.²⁴⁰ Maryland byl koncipován jako osada nábožensky tolerantní,²⁴¹ a to proto, že se sem uchýlovali především v Anglii pronásledovaní katolíci, k nimž přínáležel i samotný Calvert. Je však nutno říci, že za skutečného zakladatele kolonie je považován až druhý lord Baltimore, Calvertův syn Cecilius, za jehož působení ve funkci guvernéra se také sešel první marylandský sněm (1635).²⁴²

Za zmínku jistě stojí samotná zakládací listina marylandské kolonie, jež propůjčovala jejímu vlastníkovi nebývalé množství

²³⁸ Nevins, A. - Commanger, H. S. (1994). *Dějiny USA*. Klatovy: AMLYN, s. 13.

²³⁹ Raková, S. *Počátky stuartovské kolonizace*, s. 280-282. S přeměnou soukromé kolonie na kolonii královskou však nebyly spojeny žádné zásadní změny. Za zmínku stojí snad jen dočasné pozastavení zasedání parlamentu, které však bylo obnoveno již roku 1625 spolu s nástupem nového krále Karla I.

²⁴⁰ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 99-100. Vlastnická kolonie patřila přímo tomu kterému vlastníkovi, ne akciové společnosti.

²⁴¹ Velmi liberální zákon o náboženské toleranci byl přijat roku 1649.

²⁴² Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 20.

pravomocí. Majitel disponoval soudní a správní mocí a mimo jiné též výsadou jmenovat guvernéra, jenž měl pro změnu právo svolávat a rozpouštět sněm, od roku 1638 mající právo zákonodárné iniciativy.²⁴³

4.2 Nová Anglie

Dalším centrem anglické kolonizace počátku 17. století se stala oblast tzv. Nové Anglie severně od zálivu Chesapeake.²⁴⁴ Zdejší kolonie byly do velké míry formovány náboženstvím, jelikož se staly centrem početných puritánských utečenců, kritizujících majoritní anglikánskou církev, které vyčítali především nedostatek ortodoxie.²⁴⁵ Oblast Nové Anglie byla geograficky i klimaticky mnohem bližší mateřské zemi než oblast kolem Chesapeacké zátoky, což bylo pro počátky osidlování tohoto území velkou výhodou. Podnebí a přírodní podmínky zde sice nebyly vhodné pro pěstování monokultur jako byl například virginský a marylandský tabák, avšak mnohem lépe se zde rozvíjelo tradiční zemědělství. Skutečnost, že zdejší kolonisté nemuseli vynakládat tolik energie na náročnou aklimatizaci i další zmiňované okolnosti přispěly též k příznivějšímu demografickému vývoji než v jižnějších koloniích.²⁴⁶

4.2.1 Plymouth

Území, na němž se rozkládala kolonie Plymouth, náleželo na základě královské charty severní pobočce Virginské společnosti, zvané společnost Plymouthská. Již roku 1607 zde přistála výprava vedená George Pophanem a Raleghem Gilbertem, avšak ani ona ani

²⁴³ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 17.

²⁴⁴ Morgan, K. O. *Dějiny Británie*, s. 268.

²⁴⁵ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 19. Je však třeba upozornit, že ačkoli v Nové Anglii převládal puritánský způsob života, puritáni zde nikdy nedosáhli početní převahy.

²⁴⁶ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 165-169. Na rozdíl od kolonií v oblasti zálivu Chesapeake byly v Nové Anglii typické tzv. nukleární rodiny, to znamená rodiny dvougenerační.

expedice virginského guvernéra Johna Smitha, jež toto území prozkoumala v 1614, nevedla k založení žádné stálé osady.²⁴⁷ Ta vznikla až roku 1620, a to díky relativně malé skupině extrémních puritánů, kteří přijeli do Nového světa hledat klidné místo, kde by nebyli pronásledováni pro své striktní postoje ohledně víry.²⁴⁸

Zmiňovaní puritáni nejprve přesídlili z anglikánské Anglie do holandského Leydenu, kde se přeci jen těšili větší náboženské svobodě, avšak přesto nebyli ani po deseti letech zde strávených se svým postavením zcela spokojeni, a právě proto se rozhodli emigrovat do Ameriky.²⁴⁹ K provedení takového podniku však potřebovali anglickou podporu, takže se rozhodli obrátit na Virginskou společnost, jež jim přislíbila pomoc.²⁵⁰ Posádka se nalodila v Plymouthu na proslulou loď *Mayflower* na počátku září 1620 a následně se pod vedením kapitána Christophera Jonese vydala vstříc Novému světu.²⁵¹ Na tomto místě je vhodné upozornit, že osoba kapitána Christophera Jonese je často zaměňována za osobu Thomase Jonese, jenž však neměl s puritánskou lodí *Mayflower* nic společného.²⁵² Nepřesnosti vznikají i proto, že název *Mayflower* byl v té době poměrně běžný a jen na podzim roku 1620 brázdila moře nejméně dvě další plavidla stejného jména.²⁵³

²⁴⁷ Tamtéž, s. 170-171.

²⁴⁸ Skřivan, A. - Křivský, P. *Moře, objevy, staletí*, s. 178.

²⁴⁹ Churchill, W. S. *Nový svět*, s. 124-125. Prvotním cílem anglo-holandských puritánů byla Guayana.

²⁵⁰ Volný, Z. *Toulky 8*, s. 9. I samotný panovník Jakub I. byl nakonec spokojen, že se těchto radikálů jejich odesláním do Nového světa zbaví.

²⁵¹ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 239. Skřivan, A. - Křivský, P. *Moře, objevy, staletí*, s. 178. Marsden, R. G. The Mayflower. *The English Historical Review*. Vol. 19, No. 76 (Oct., 1904), s. 672. André Maurois ve své knize uvádí nikoli přístav Plymouth, ale Southampton. Aleš Skřivan pro změnu píše, že byla v Southamptonu jen opatřena loď, což potvrzuje i Marsdenův článek. Marsden uvádí, že ze Southamptonu vyplula *Mayflower* 5. srpna 1620 a z Plymouthu k americkým břehům pak 6. září téhož roku.

²⁵² Tamtéž, s. 669.

²⁵³ Tamtéž, s. 670-674. Loď, která převážela „otce poutníky“ také rozhodně nebyla nová. Podle dostupných záznamů je nejpravděpodobnější, že se jednalo o starší velrybářskou loď, jejímž spolujeditelem byl právě Christopher Jones.

Na palubě lodi se nacházalo přibližně 102 puritánských cestujících,²⁵⁴ kteří pobřeží amerického kontinentu dosáhli po přibližně dvouměsíční plavbě, kdy zakotvili u Mysu tresky.²⁵⁵ Toto území však nespadlo do jurisdikce Virginské společnosti, a proto bylo nutné stanovit nějakou formální autoritu, které se osadníci podřídí.²⁵⁶ K tomuto účelu posloužila pověstná *Mayflower Compact*,²⁵⁷ dobrovolná dohoda, podepsaná na palubě lodi jednačtyřiceti muži, kteří vstoupili do dějin jako „otcové poutníci“.²⁵⁸ Úmluva, jež následně nabyla podoby ústavy závazné pro všechny osadníky, počítala s vytvořením občanské vlády, jež by ve svých rukou soustředila moc výkonnou, zákonodárnou i soudní.²⁵⁹ Nově založená kolonie pak byla stejně jako proslulý anglický přístav pojmenována Plymouth²⁶⁰ a při životě se udržela především díky populárnímu guvernérovi Williamu Bradfordovi, jenž tuto funkci vykonával od roku 1622 až do své smrti v roce 1657.²⁶¹

Pro plymouthskou osadu byly velmi důležité vztahy s Indiány, především s místním kmenem Pokanoketů, které však osadníci nepovažovali za zrovna ideální sousedy.²⁶² Vztahy se však na čas urovnaly díky Tisquantumovi (též Squantovi), což byl indiánský tlumočnick, jenž dokonce nějakou dobu pobýval v Anglii,²⁶³ kde se také naučil anglickému jazyku, a na počátku 20. let 17. století sehrál důležitou roli právě v rámci vzájemných vztahů mezi Pokanokety v čele

²⁵⁴ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 173. Počet cestujících se v jednotlivých publikacích pohybuje od 101 do 120. Například Svatava Raková uvádí, že se na *Mayfloweru* plavilo 104 pasažérů.

²⁵⁵ Strong, C. F. *The Early Modern World*, s. 156.

²⁵⁶ Churchill, W. S. *Nový svět*, s. 125-126.

²⁵⁷ Ferro, M. *Dějiny kolonizací*, s. 66.

²⁵⁸ Griffis, W. E. What the Pilgrim Fathers Accomplished. *The North American Review*. Vol. 213, No. 782 (Jan., 1921), s. 47. Úmluva byla podepsána 11. listopadu 1620.

²⁵⁹ Johnson, P. *Dějiny*, s. 33-34. Opomenut nebyl ani silný důraz na náboženskou stránku života v kolonii, přičemž sama dohoda byla významná především tím, že byla uzavřena na základě zcela dobrovolného konsensu.

²⁶⁰ Respektive New Plymouth (Nový Plymouth).

²⁶¹ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 20.

²⁶² Starý, M. Poutníci a Indiáni. *Historický obzor*. 2001 (12), č. 11-12, s. 249-250. Stejně tak ale byli Indiány nazíráni mayflowerští poutníci.

²⁶³ Adolf, L. A. Squanto's Role in Pilgrim Diplomacy. *Ethnohistory*. Vol. 11, No. 3 (Summer, 1964), s. 248.

s náčelníkem Massasoitem a obyvateli (Nového) Plymouthu.²⁶⁴ Podpisem dohody, kterou Squanto zprostředkoval,²⁶⁵ bylo mezi oběma stranami nastoleno příměří a obchodní a částečně též přátelské vztahy, z nichž však těžili především kolonisté.²⁶⁶ Do konce roku 1621 navázali Angličané podobné kontakty i s mnoha dalšími indiánskými kmeny jako byli Nauseti, Nemasketi či Pawtuketi, avšak problematický zůstával vztah s nejmocnějším kmenem v této oblasti, s Narragansetty. Vzájemné antagonie vyvrcholily roku 1622, a to i vinou samotného Squanta, jenž se snažil intrikovat a uzurpovat pro sebe co největší moc.²⁶⁷ Téhož roku však tlumočnick zemřel a jeho roli převzal jistý Hobomok, čímž se vzájemné vztahy opět normalizovaly. Massasoit navíc Angličany informoval o připravované vzpouře Massachusettů, kterou tak osadníci mohli tvrdě potlačit již v jejím zárodku.²⁶⁸

4.2.2 Massachusetts

Ve 20. letech 17. století zájem Angličanů o vystěhovalectví do Ameriky poklesl. Výjimkou byla snad jen knězem Johnem Whitem založená Dorchesterská podnikatelská společnost, jež měla pomáhat emigraci nábožensky pronásledovaných skupin obyvatelstva, avšak která byla rozpuštěna již roku 1626, tedy po pouhých třech letech jejího fungování.²⁶⁹ Skutečný zájem a nová vlna vystěhovalectví do Ameriky přišla až na sklonku 20. let v souvislosti s absolutistickými praktikami nového panovníka Karla I., jenž například mezi lety 1629-1640 fakticky vládl bez pomoci parlamentu.²⁷⁰

²⁶⁴ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 21.

²⁶⁵ Adolf, L. A. *Squanto's Role*, s. 250.

²⁶⁶ Tamtéž, s. 247. Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 22-23. Jedním z důsledků tohoto styku byl například známý fakt, že domorodci naučili přistěhovalce pěstování některých důležitých plodin, především pak kukuřice. Na počest první úspěšné sklizně na podzim 1621 pak osadníci uspořádali velkou oslavu, dodnes známou jako Den díkuvzdání.

²⁶⁷ Tamtéž, s. 256.

²⁶⁸ Starý, M. *Poutníci a Indiáni*, s. 252-254.

²⁶⁹ Churchill, W. S. *Nový svět*, s. 126-127. Jednalo se o v pořadí druhou puritánskou emigraci z Anglie do Nového světa.

²⁷⁰ Polišínský, J. *Dějiny Británie*, s. 94.

Iniciativy se chopila Rada pro Novou Anglii, do níž se již roku 1619 transformovala Plymouthská společnost. Rada udělila skupině podnikatelů patent pro osidlování části Nové Anglie a dala tak vzniknout tzv. Novoanglické společnosti. Akcionáři si následně vymohli ještě královskou chartu, potvrzující jejich práva, na základě čehož vznikla nová organizace nazvaná Guvernér a společnost Massachusettské zátoky v Nové Anglii.²⁷¹ Zakládající listina, signovaná panovníkem, byla unikátní v tom, že vzhledem k neuvedení sídla společnosti umožňovala přenést veškerou koloniální správu za oceán a vytvořit tak faktickou autonomii nové kolonie.²⁷²

Klíčovou osobou v celém podniku se stal první guvernér Massachusetts John Winthrop, jenž také zorganizoval první velkou výpravu k břehům Nové Anglie, a to v dubnu 1630. Již v průběhu 20. let bylo v oblasti založeno několik menších osad jako například Dover, Salem, New Haven, Providence či Boston, který se následně stal hlavním městem nové kolonie Massachusetts.²⁷³ Počet obyvatel zde díky přítažlivým životním podmínkám velmi rychle rostl a od samého počátku existence kolonie v ní také převládal puritánský způsob života, ačkoli sami puritáni byli v nezpochybnitelné menšině.²⁷⁴

Náboženství vstupovalo i do politického života. V čele kolonie stál guvernér spolu se správní radou, nazývanou rada asistentů, přičemž než bylo massachusettskými poslanci²⁷⁵ odhlasováno alespoň částečné přerozdělení pravomocí, drželi v rukou veškerou moc právě tito lidé. Řadoví osadníci se mohli účastnit pouze tzv. všeobecného shromáždění, do nějž se navíc nebylo možné dostat na základě tradičního majetkového cenzu, nýbrž na základě angažovanosti

²⁷¹ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 187-188. Zkráceně Massachusettská společnost či Společnost massachusettského zálivu (zátoky).

²⁷² Johnson, P. *Dějiny*, s. 34.

²⁷³ Skřivan, A. - Křivský, P. *Moře, objevy, staletí*, s. 178.

²⁷⁴ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 23.

²⁷⁵ Tzv. *freemani*.

jedince v církevní kongregaci.²⁷⁶ Vedle státní správy byla v Massachusetts rozvinuta i místní samospráva, které se těšily jak obce, tak početné církevní sbory a na jejímž vrcholu stála tzv. městská shromáždění.²⁷⁷ Postupně také došlo k úpravám v ústavním pořádku kolonie, které byly roku 1648 dovršeny vydáním nové ústavy s názvem *Kniha obecných zákonů a práv obyvatel Massachusetts*.²⁷⁸

4.2.3 Connecticut a další „odštěpenci“

Striktně nábožensky pojmávaný režim v Massachusetts se brzy stal záminkou pro nejrůznější spory a rebelie těch, kteří s takto koncipovaným uspořádáním společnosti nesouhlasili. Tito neposkojenci začali postupně z kolonie odcházet a zakládat své vlastní.²⁷⁹

Prvním případem kolonie vzniklé dle tohoto modelu se stal Connecticut.²⁸⁰ Do údolí stejnojmenné řeky se roku 1635 odebrala skupina farmářů, vedená pastorem Thomasem Hookerem, a založila zde město Hartford.²⁸¹ O čtyři roky později pak tito „uprchlíci“ sestavili tzv. *Základní články*, které jsou dodnes považovány za vůbec první ryze americkou ústavu.²⁸² Dokument byl koncipován mnohem demokratičtěji než ústava massachusettská (i když ji zároveň v mnohém kopíroval), přičemž největším rozdílem oproti ní bylo znatelné rozšíření volebního práva. Connecticut byl podle této ústavy spravován až do roku 1662, kdy se stal královskou kolonií.²⁸³

²⁷⁶ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 190-194. Základním kritériem pro vstup do politiky se tedy stalo ryze náboženské hledisko.

²⁷⁷ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 23.

²⁷⁸ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 205.

²⁷⁹ Churchill, W. S. *Nový svět*, s. 127.

²⁸⁰ Andrews, Ch. M. On Some Early Aspects of Connecticut History. *The New England Quarterly*. Vol. 17, No. 1 (Mar., 1994), s. 7-9. Přesto však Connecticut byl puritánskou kolonií, která přejímala mnohé ideály Massachusetts.

²⁸¹ Tamtéž, s. 10. Následovalo vybudování dalších měst jako byl kupříkladu Windsor, Wethersfield či Springfield.

²⁸² Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 24.

²⁸³ Andrews, Ch. M. *Connecticut History*, s. 12. Dunn, R. S. John Winthrop, Jr., and the Narragansett Country. *The William and Mary Quarterly*, Third Series. Vol. 13, No. 1

Na tomto místě je vhodné upozornit, že formální přechod kolonií pod královskou správu byl v anglické Americe postupným a všeobecným trendem,²⁸⁴ který většinou vedl ke zlepšení situace za oceánem.²⁸⁵ Vůbec první soudní spor, tradičně zvaný *quo warranto*, jímž došlo k přeměně soukromé kolonie na provincii královskou, proběhl roku 1624, kdy byla rozpuštěna Virginská společnost.²⁸⁶ Tendence rušit déle fungující soukromé kolonie byly patrné především po restauraci Stuartovské dynastie, i když zároveň v té době paradoxně vzniklo několik dalších ryze vlastnických kolonií, jakou byla například Pensylvánie či New Jersey.²⁸⁷

Jakousi přechodnou epizodou v systému anglických kolonií v Severní Americe byl New Haven. Roku 1638 bylo pod patronátem duchovního Johna Davenporta založeno stejnojmenné město a jen o rok později přijali jeho obyvatelé kodex Johna Cottona,²⁸⁸ jenž byl původně zamýšlen jako massachusettská ústava. Roku 1662, tedy ve stejné době, kdy se stal královskou provincií Connecticut, však čelní představitelé New Havenu neuspěli u anglického panovníka se svou žádostí o potvrzení samosprávy, a proto byla kolonie formálně včleněna právě do Connecticutu.²⁸⁹

Pro ustavení další samostatné provincie, jež by se stejně jako Connecticut dala považovat za dceřinou kolonii Massachusetts, měl zásadní význam svobodomyšlný kazatel Roger Williams. Williams přišel do Nového světa, konkrétně do massachusettského Bostonu,

(Jan., 1956), s. 68.

²⁸⁴ Andrews, Ch. M. *Connecticut History*, s. 4.

²⁸⁵ Osgood, H. L. England and the American Colonies in the Seventeenth Century. *Political Science Quarterly*. Vol. 17, No. 2 (Jun., 1902), s. 206-207.

²⁸⁶ Tamtéž, s. 211.

²⁸⁷ Tamtéž, s. 214-215.

²⁸⁸ Calder, I. M. John Cotton and the New Haven Colony. *The New England Quarterly*. Vol. 3, No. 1 (Jan., 1930), s. 82-83. Farář John Cotton měl na Johna Davenporta enormně velký vliv již od roku 1632, kdy se oba duchovní poznali.

²⁸⁹ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 209-210.

roku 1631.²⁹⁰ Od počátku se přitom stavěl odmítavě ke zdejší enormní provázanosti státních a náboženských struktur, tvrdě brojil proti propojování světských a duchovních záležitostí a kladl důraz především na principy svobody a individuální svědomí.²⁹¹ Kazatel měl od počátku svého pobytu v Americe ve velké oblibě Indiány, které se snažil obracet na křesťanskou víru a s nimiž udržoval, dalo by se říci, přátelské vztahy.²⁹² Pro své radikální postoje týkající se náboženství však Williams brzy upadl do nemilosti a roku 1635 bylo dokonce rozhodnuto o jeho deportaci zpět do Anglie.²⁹³ Radikál se však o chystaném komplotu dozvěděl, a proto na počátku roku 1636 uprchl ke spřátelenému kmeni Narragansettů, kde téhož roku založil osadu Providence.²⁹⁴ Zanedlouho byla v oblasti vystavěna další města jako Portsmouth, Newport či Warwick, která se následně stala základem nové a nábožensky velmi tolerantní kolonie Rhode Island.²⁹⁵

Dvěma nejvýznamnějšími indiánskými kmeny v oblasti mezi Narragansettským zálivem a řekou Connecticut byli právě zmiňovaní Narragansetti a poté Indiáni z kmene Pequotů, kteří si zde postupem času zajistili převahu díky spolupráci s Nizozemci, směřujícími své kolonizační aktivity mimo jiné právě do této oblasti.²⁹⁶ Napětí mezi oběma etniky přerostlo roku 1632 v ozbrojený konflikt, který se naplno rozhořel o další čtyři roky později v souvislosti s otázkou nástupnictví po pequotském náčelníkovi Tatobemovi.²⁹⁷ V celé záležitosti sehráli

²⁹⁰ Davis, J. L. Roger Williams among the Narragansett Indians. *The New England Quarterly*. Vol. 43, No. 4 (Dec., 1970), s. 593. Starý, M. Roger Williams a Indiáni. Soužití kultur v Nové Anglii v 17. století. *Dějiny a současnost*. 2002 (23), č. 1, s. 20.

²⁹¹ Johnson, P. *Dějiny*, s. 46.

²⁹² Davis, J. L. *Roger Williams*, s. 594-596. Jednalo se především o Indiány z kmene Narragansettů, které považoval za velmi laskavé a oduševnělé, a to dokonce více než byli mnozí křesťané.

²⁹³ Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 25.

²⁹⁴ Davis, J. L. *Roger Williams*, s. 598. Starý, M. *Roger Williams a Indiáni*, s. 21. Půda však původně byla Williamsovi jen propůjčena k využívání, nebyla mu dána do výlučného vlastnictví.

²⁹⁵ Andrews, Ch. M. *Connecticut History*, s. 4.

²⁹⁶ Starý, M. Pequotská válka. Puritáni a Indiáni, 1630-1638. *Historický obzor*. 2004 (15), č. 7-8, s. 164-165.

²⁹⁷ Tamtéž, s. 166-167. Neúspěšní kandidáti se totiž spojili právě se znepráteleným kmenem Narragansettů. Následný konflikt vstoupil do historie pod označením pequotská válka.

zásadní roli i Angličané. Jejich vztahy s Narragansetty byly i díky osobě Rogera Williamse poměrně dobré,²⁹⁸ avšak Pequoti jimi byli považováni za tradiční nepřátele, a to i proto, že již roku 1636 měli na svědomí několik vražd novoanglických osadníků.²⁹⁹ Antagonie mezi Angličany a Pequoty byly navíc vzájemné, jelikož Indiáni jen těžce nesli rozpínavost kolonizátorů a jejich bezohledné zabírání rozsáhlých území. Postupně došlo k několika jednáním, jež měla narůstající napětí efektivně vyřešit, avšak skutečné dohody dosaženo nebylo.

V polovině roku 1636 byl tedy sestaven anglický vojenský sbor v čele s Johnem Endecottem, který měl nastalou situaci vyřešit násilím.³⁰⁰ Pequotská válka vyvrcholila v polovině roku 1637 anglickým útokem na indiánskou pevnost Mystik, jejíž posádka (včetně žen a dětí) byla zcela zlikvidována.³⁰¹ Následně byly, za vydatné pomoci Narragansettů a dalších spřátelených kmenů (například Mohavků), pořádány hony na zbylé příslušníky Pequotů, aby byla jejich hrozba odstraněna jednou pro vždy.³⁰²

Válka byla oficiálně ukončena v září 1638 na konferenci v Hartfordu,³⁰³ avšak jednou pro vždy se zařadila na černou listinu anglické koloniální historie.³⁰⁴ Existují dokonce polemiky, jež se zabývají otázkou, zda se v případě vyvražďování pequotského

²⁹⁸ Starý, M. *Roger Williams a Indiáni*, s. 22. Proto také roku 1636, v době eskalace konfliktu, došlo k uzavření spojenecké dohody mezi Narragansetty a Angličany, a to ačkoliv o narragansettskou přízeň pod hrozbou války s kolonizátory usilovali v téže době i samotní Pequoti.

²⁹⁹ Vaughan, A. T. *Pequots and Puritans: The Causes of the War of 1637. The William and Mary Quarterly, Third Series*. Vol. 21, No. 2 (Apr., 1964), s. 258. Starý, M. *Pequotská válka*, s. 166. Jednalo se především o zabití anglického kapitána Johna Stonea, který sice pro své pirátské a jiné nečestné aktivity nebyl v puritánské Nové Anglii zrovna oblíben, přesto však jeho vražda vyvolala pohoršení a stala se jednou z příčin anglické nenávisti vůči Pequotům.

³⁰⁰ Tamtéž, s. 169 a 171. De iure vyhlásili Angličané Pequotům válku 18. dubna 1637. Jednalo se však pouze o správní radu Massachusetts. Osadníci Connecticutu do konfliktu vstoupili 1. května 1637 a Plymouthští zůstali oficiálně neutrální.

³⁰¹ Vaughan, A. T. *Pequots and Puritans*, s. 256. Jednalo se o přibližně 500 obětí.

³⁰² Starý, M. *Pequotská válka*, s. 171-173.

³⁰³ Starý, M. *Roger Williams a Indiáni*, s. 22.

³⁰⁴ Vaughan, A. T. *Pequots and Puritans*, s. 269.

etnika jednalo o genocidu.³⁰⁵ Pokud se týká samotného Rogera Williamse, jeho pozitivní vztah k Indiánům doznal určitých změn až v polovině 70. let 17. století v rámci tzv. války krále Filipa, která kazatele utvrdila v jeho silicím přesvědčení, že ani narragansettští Indiáni nejsou pouhým ztělesněním ctností a pohostinnosti.³⁰⁶

V souvislosti s Rogerem Williamsem je třeba krátce zmínit také Anne Hutchinsonovou, jež stejně jako rhodeislandský kazatel proslula svými radikálními názory na problematiku náboženství v koloniích. Hutchinsonová nabourávala puritánský dogmatismus tvrzením, že spása člověka naprosto nezávisí na jeho pozemském snažení se a osobní zbožnosti, nýbrž je výsadou pouhých několika vyvolených.³⁰⁷ Vzhledem k těmto pro novoanglické puritány velmi nebezpečným myšlenkám³⁰⁸ byla Hutchinsonová po vzoru Williamse roku 1638 vypovězena z Massachusetts a stejně jako on se nakonec usadila v tolerantní Providence.³⁰⁹

Migrace z původní kolonie Massachusetts měla kromě již zmíněných ještě dvě další odnože, a to nové provincie New Hampshire a Maine. Již roku 1622 přidělila Rada pro Novou Anglii území rozkládající se severně od Massachusetts dvěma podílníkům, lordu Ferdinandu Gorgesovi a kapitánu Johnu Masonovi. Roku 1629 byla tato souvislá oblast podél řeky Piscataqua rozdělena na dvě samostatné poloviny, na nichž byly následně ustaveny dvě oddělené

³⁰⁵ Freeman, M. Puritans and Pequots: The Question of Genocide. *The New England Quarterly*. Vol. 68, No. 2 (Jun., 1995). Celá problematika je důležitá z několika hledisek. Zaprvé se jednalo o první velký střet mezi evropskou a americkou civilizací, dále byla důležitá jeho puritánská dimenze, třetím aspektem byla role konfliktu při formování amerického národa a naposledy je nutné přihlídnout k etnické dimenzi celé války.

³⁰⁶ Starý, M. *Roger Williams a Indiáni*, s. 24-25.

³⁰⁷ Park, Ch. E. Puritans and Quakers. *The New England Quarterly*. Vol. 27, No. 1 (Mar., 1954), s. 63.

³⁰⁸ Withington, A. F. - Schwartz, J. The Political Trial of Anne Hutchinson. *The New England Quarterly*. Vol. 51, No. 2 (Jun., 1978), s. 228. Stanoviska Anne Hutchinsonové puritánskou veřejnost pobuřovaly mimo jiné i proto, že se jednalo o ženu.

³⁰⁹ Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 26.

kolonie, Georgesova provincie Maine, jež se později stala součástí Massachusetts, a Masonova kolonie New Hampshire.³¹⁰

4.3 Od občanské války k zániku stuartovské dynastie

V první polovině 17. století byly položeny základy anglického koloniálního impéria v Severní Americe. Situaci za oceánem však ve velké míře ovlivňovaly poměry v mateřské zemi. Po smrti panovníka Jakuba I., za jehož vlády fakticky započalo osidlování Nového světa Angličany, nastoupil roku 1625 na trůn absolutisticky zaměřený Karel I. Stejně jako jeho předchůdce vedl nový král četné spory s parlamentem, který za dobu svého panování několikrát rozpustil.³¹¹ Po delší časový úsek zasedal parlament až mezi lety 1640-1660, na základě čehož si také vysloužil přívlastek „dlouhý“.³¹² Přesto však roku 1642³¹³ započala na základě zmiňovaných antagonií mezi králem a parlamentem, který Koruně nedůvěřoval a odmítal schválit Karlem navrhovaný rozpočet, první fáze anglické občanské války.³¹⁴ Uvnitř parlamentu však postupně narůstaly rozpory kvůli odlišným názorům na vedení války. Na základě těchto rozepří se začal prosazovat a nakonec získal hlavní slovo vojevůdce Oliver Cromwell, který v rámci zefektivnění boje vytvořil organizačně zcela nové vojsko, s nímž v červnu 1645 porazil rojalisty v bitvě u Naseby, a tím de facto ukončil první fázi občanské války.³¹⁵ Druhá fáze vnitřního konfliktu vyvrcholila v lednu 1649 popravou panovníka a nastolením republiky³¹⁶ v čele právě s Oliverem Cromwellem, jenž od roku 1653 užíval doživotního diktátorského titulu „lord protektor“.³¹⁷

³¹⁰ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 213-214.

³¹¹ Mezi lety 1629-1640 vládl Karel I. zcela bez parlamentu.

³¹² Polišínský, J. *Dějiny Británie*, s. 95. Existoval i tzv. „krátký parlament“, zasedající v dubnu 1640.

³¹³ Tamtéž.

³¹⁴ Geiss, I. *Dějiny světa*, s. 267-269. Geiss datuje první fázi občanské války v Anglii do let 1641-1645.

³¹⁵ Polišínský, J. *Dějiny Británie*, s. 96-97.

³¹⁶ Neboli *Commonwealthu*.

³¹⁷ Geiss, I. *Dějiny světa*, s. 269.

Během občanské války se mateřská země situací v koloniích příliš nezabývala.³¹⁸ Prvním počinem důležitým i pro zaoceánské dění bylo vydání proslulého zákona o plavbě roku 1650.³¹⁹ Toto nařízení, jež zakazovalo dovážet do anglických přístavů zboží na jiných než anglických lodích, bylo primárně namířeno proti velkému obchodnímu konkurentovi ostrovní mocnosti, Nizozemí, a bylo též příčinou první anglo-nizozemské války, jež probíhala mezi lety 1652-1654.³²⁰

Roku 1658 Oliver Cromwell zemřel, avšak jeho syn Richard, jenž nedisponoval diktátorskými vlastnostmi svého otce, byl o rok později sesazen, a na anglický trůn se tak roku 1660 vrátil Stuartovec Karel II., který zahájil etapu tzv. restaurace monarchie.³²¹ Vzhledem k tomu, že Karel neměl žádné legitimní potomky, nabyla postupně na aktuálnosti otázka jeho nástupnictví. Nakonec bylo stanoveno, že se panovníkovým následníkem stane jeho bratr Jakub, katolický vévoda z Yorku.³²²

Jakub II. se ujal vlády roku 1685, avšak kvůli své katolické víře, jež v protestantské Anglii nebyla zrovna oblíbená a kterou navíc panovník dával směle na odív, se u moci neudržel dlouho. Ačkoli se roku 1687 Jakubovým právoplatným nástupcem stal jeho novorozený syn, uskutečnila se roku následujícího „Slavná revoluce“, která vládu neoblíbeného katolického panovníka svrhla a do čela Anglie postavila královu vlastní dceru Marii a jejího nizozemského chotě Viléma III. Oranžského.³²³ Již roku 1689 vydali spoluvládci Listinu práv³²⁴ potvrzující v Anglii parlamentně-monarchistické

³¹⁸ Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 27.

³¹⁹ Raková, S. *Dobrodruží*, s. 114. V anglickém jazyce je zákon o plavbě (také plavební zákon) znám pod označením *Navigation Act*. Proto je tento termín do českého jazyka často nesprávně překládán jako Navigační akta. Zákon o plavbě vstoupil v platnost roku 1651.

³²⁰ Nettels, C. P. *British Mercantilism and the Economic Development of the Thirteen Colonies. The Journal of Economic History*. Vol. 12, No. 2 (Spring, 1952), s. 105. Zákon o plavbě byl jednoduše koncipován tak, aby co nejvíce vyhovoval ekonomickým potřebám Anglie.

³²¹ Geiss, I. *Dějiny světa*, s. 269.

³²² Polišínský, J. *Dějiny Británie*, s. 101.

³²³ Geiss, I. *Dějiny světa*, s. 269-270.

³²⁴ Také Prohlášení práv (*Bill of Rights*).

uspořádání. Díky Vilémovu nizozemskému původu se navíc Anglie v rámci personální unie propojila s Holandskem, čímž bylo překonáno letité soupeření mezi oběma protestantskými velmocemi.

Po smrti Viléma III., jenž opět neměl žádné legitimní potomky, nastoupila na anglický trůn druhá dcera sesazeného Jakuba II., Anna. Za vlády této populární panovnice, konkrétně roku 1707, kdy bylo k Anglii definitivně připojeno Skotsko, se pro ostrovní mocnost začal používat název Velká Británie.³²⁵ Královna Anna, jež byla poslední příslušnicí stuartovské dynastie na britském trůnu, zemřela bez přímého následníka roku 1714. Záhy po jejím odchodu byly prosazeny dědické nároky hannoverského kurfiřta Jiřího I.³²⁶

4.4 Kolonie „na středu“

Střední část východoatlantického pobřeží v Severní Americe byla až do konce druhé třetiny 17. století nikoli pod kontrolou Angličanů, nýbrž ji spravoval jejich úhlavní obchodní rival té doby, Nizozemí. Daná skutečnost pro ostrovní mocnost představovala problém hned z několika důvodů. Předně si angličtí panovníci na základě objevů Johna Cabotta činili na toto území právní nárok a v pozdějších dobách jim navíc nizozemská přítomnost značně ztěžovala vymáhání dodržování zákona o plavbě.³²⁷

4.4.1 New York

Holandřané již roku 1621 založili mezi řekami Hudson a Delaware³²⁸ kolonii s názvem Nové Nizozemí.³²⁹ Její specifickou

³²⁵ Polišínský, J. *Dějiny Británie*, s. 104. Kromě Velké Británie byla Anna též královnou Irska.

³²⁶ Tamtéž, s. 105.

³²⁷ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 276-277.

³²⁸ Sprinchorn, C. K. S. - Keen, G. B. *The History of the Colony of New Sweden. The Pennsylvania Magazine of History and Biography*. Vol. 7, No. 4 (1883), s. 399.

³²⁹ Churchill, W. S. *Nový svět*, s. 128. Téhož roku vznikla také nizozemská Západoindická společnost.

zvláštností bylo pestré národnostní a kulturní složení, jelikož se sem uchýlovali utečenci z Německa, Polska, Francie, Švédska i samotné Anglie.³³⁰ Roku 1626 pak byla na ostrově Manhattan vystavěna ústřední pevnost celé provincie, pojmenovaná nepříliš originálně Nový Amsterdam.³³¹

Postupem času se však Nizozemci v Severní Americe museli potýkat s četnými problémy způsobenými jednak indiánským nebezpečím, jednak Švédy, kteří se již ve 30. letech 17. století usadili v oblasti řeky Delaware,³³² a naposledy též Angličany, kteří ve stejné době začali expandovat mimo massachusettskou kolonii, a to jak směrem na sever, tak na jih. Švédský problém se podařilo vyřešit roku 1655, kdy byly na základě vojenského nájezdu Holanďanů bez větších problémů obsazeny pevnosti tohoto kolonizátora. Na tento úspěch pak navazovalo necelých deset let rozkvětu Nového Nizozemí, který byl ukončen až rokem 1664.³³³

Po restauraci Stuartovské dynastie a především za vlády Karla II. opět vzrostl zájem mateřské země o dění v amerických koloniích. Iniciativní panovník již v létě 1663 udělil oblast celého Nového Nizozemí svému bratru Jakobovi,³³⁴ jenž se rozhodl kýžené území co nejrychleji dobýt. Ke svému překvapení nenarazil na prakticky žádný odpor ani pokud se týkalo místních obyvatel ani od samotného guvernéra Petera Stuyvesanta, který anglické podmínky bez větších připomínek přijal.³³⁵ Nový Amsterdam byl záhy přejmenován na Nový York, což byl název, který se vžil i pro celou obsazenou kolonii.³³⁶

³³⁰ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 279.

³³¹ Strong, C. F. *The Early Modern World*, s. 158.

³³² Sprinchorn, C. K. S. - Keen, G. B. *New Sweden*, s. 401-402. Rochester, A. (1950). *Americký kapitalismus 1607-1800*. Brno: Rovnost, s. 23.

³³³ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 313-314. Za úpadkem holandské kolonie v polovině 60. let stáli opět především Angličané, jejichž vztahy s Nizozemci se znovu zhoršily již po roce 1650, kdy byl vydán první zákon o plavbě, namířený právě proti této protestantské zemi.

³³⁴ Budoucímu králi Jakobovi II.

³³⁵ Nevins, S. - Commanger, H. S. *Dějiny USA*, s. 15.

³³⁶ Strong, C. F. *The Early Modern World*, s. 158. Označení Nový York (New York) nebylo náhodné. Bratr Karla II. Jakob byl totiž v době anglického záboru Nového Nizozemí titulován

Ačkoli je rok 1664 obecně považován za dobu definitivního ovládnutí oblasti kolem řeky Hudson Angličany, je třeba upozornit, že Nizozemci se na krátkou dobu celého území ještě jednou zmocnili. Stalo se tak mezi lety 1673-1674, po vypuknutí třetí anglo-holandské války.³³⁷ Po uzavření mírové smlouvy ve Westminsteru roku 1674 však Nizozemci definitivně rezignovali na veškeré snahy o ovládnutí území v Severní Americe.

4.4.2 New Jersey, Pensylvánie, Delaware

S vytvořením dalších anglických kolonií na střední východoatlantického pobřeží severoamerického kontinentu měla co dočinění sekta zvaná Společnost přátel, známější pod pejorativním označením kvakeři.³³⁸ Cílem tohoto náboženského uskupení byla nejen tolerance v oblasti víry; její představitelé vyznávali liberální hodnoty obecně, kladli důraz na pacifismus a rovnoprávnost. Po roce 1660 však v Anglii zesílilo pronásledování těchto volnomyšlenkářů, a proto se kvakeři stejně jako kdysi radikální puritáni, kteří nakonec zakotvili v Plymouthu, rozhodli hledat nové útočiště za oceánem.

Členy Společnosti přátel byli i někteří vážení šlechtici či obchodníci, přičemž asi nejznámějším kvakerským představitelem byl zakladatel Pensylvánie William Penn. Jeho osobnost však měla co dočinění i s chronologicky ranější kolonií v oblasti střední části východoamerického pobřeží, s New Jersey.³³⁹

Roku 1664, ve stejné době, kdy padl do rukou Angličanů New York, daroval jeho právoplatný majitel Jakub, vévoda z Yorku, část území kolem řeky Hudson lordům Georgi Carteretovi a Johnu

právě jako vévoda z Yorku.

³³⁷ Johnson, P. *Dějiny*, s. 57.

³³⁸ Volný, Z. *Toulky* 8, s. 13. Tato přezdívka byla odvozena od extatického stavu doprovázeného podivným třasem, který příslušníci sekty prožívali ve zvláště vypjatých náboženských chvílích.

³³⁹ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 42.

Berkeleyovi.³⁴⁰ Vzhledem k počtu nových vlastníků vznikly taktéž dvě samostatné kolonie. Východní Jersey bylo spravováno rodem Carteretů a od svých počátků se poměrně dynamicky rozvíjelo. To samé se však nedalo říci o jeho západní části, které se původní majitel již roku 1674 zbavil ve prospěch kvakerů Edwarda Byllygne a Johna Fenwycka.³⁴¹ Mezi oběma společníky se však záhy rozhořely spory, a správu kolonie tak nakonec převzal sbor kurátorů Společnosti přátel, jednímž z nich byl i William Penn.³⁴² Zásadním datem pro obě části New Jersey se pak stal rok 1701, kdy se do té doby samostatné kolonie spojily a s definitivní platností se staly provinciemi královskými.³⁴³ Většina obyvatelstva nyní už jednotné země byla situována v její východní části, avšak postupně se příliv přistěhovalců snížil na minimum i zde, a to kvůli nově vytvořené kvakerské Pensylvánii, jež emigrantům nejrůznějšího druhu poskytovala tolerantnější prostředí a lepší možnosti uplatnění.

Pokud se týká Pensylvánie, hlavní roli zde sehrál již několikrát zmíněný kvaker William Penn. Roku 1681 udělil Karel II. Pennovi výsadní listinu, která jej opravňovala ke kolonizaci rozsáhlého území na západním břehu řeky Delaware.³⁴⁴ Nejednalo se však o žádný milodar, nýbrž o náhradu finančních prostředků, které byly panovníkovi poskytnuty Pennovým otcem během králova pobytu v exilu.³⁴⁵ Vzhledem ke kvakerově velké oddanosti tomuto náboženskému hnutí měla být i jeho budoucí kolonie Pensylvánie založena na ideálech Společnosti přátel.³⁴⁶ Právě tato skutečnost přilákala do provincie velké

³⁴⁰ Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 31.

³⁴¹ Tolles, F. B. The Province of West New Jersey, 1609-1702: A History of the Origins of an American Colony. *The William and Mary Quarterly*, Third Series. Vol. 13, No. 3 (Jul., 1956), s. 429.

³⁴² Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 341-342. Poté, co se správa západní části New Jersey dostala do rukou kurátorů, započal částečný rozkvět kolonie, který demonstrovalo například založení měst Salem či Burlington.

³⁴³ Tamtéž, s. 354.

³⁴⁴ Nevins, S. - Commanger, H. S. *Dějiny USA*, s. 15.

³⁴⁵ Volný, Z. *Toulky 8*, s. 13, Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 44.

³⁴⁶ Johnson, P. *Dějiny*, s. 59. Především se mělo jednat o nábožensky velice tolerantní společnost, jež by se stala útočištěm pronásledovaných z celé Evropy.

množství nových osadníků,³⁴⁷ jejichž počet se na konci roku 1685, kdy pominula první velká vlna přistěhovalectví, vyšplhal na přibližně osm tisíc.³⁴⁸ Základní premisy kvakerského smýšlení měly být zakomponovány i do pensylvánské ústavy, kterou roku 1682 vytvořil sám Penn se svými souvěrci. Tento dokument byl však poslanci zamítnut. K sepsání ústavy nové, jež byla jakýmsi kompromisem, vyhovujícím oběma stranám, došlo na jaře následujícího roku.³⁴⁹

Vlastnické nároky Williama Penna na jeho zámořské území byly několikrát zpochybněny. Situace vygradovala po nástupu Viléma III. Oranžského. Navzdory Pennovým námitkám a snahám byla Pensylvánie roku 1691 prohlášena královskou kolonií. Ačkoli si Penn v roce 1694 dokázal vymoci svůj vlastnický patent zpět, rozhodně se nedalo říci, že by Pensylvánie získala úplnou samosprávu a byla nadále prostá královských zásahů.³⁵⁰

Pensylvánie sehrála klíčovou roli i při vzniku poslední kolonie ležící ve střední části souvislého pásu anglických osad na východním pobřeží Atlantiku. Roku 1700 totiž došlo k osamostatnění jižních pensylvánských okresů, z nichž se stala samostatná kolonie Delaware.³⁵¹ Tato část původní provincie byla odtržena především kvůli anglikánské většině, jež zde dlouhodobě žila a jejíž životní styl příliš nekorespondoval s kvakerskou nadvládou.³⁵² Existovaly však i jiné důvody související s dlouhodobou snahou připravit Williama Penna o jeho vlastnické nároky na celou Pensylvánii. Nicméně, ačkoli se

³⁴⁷ Strong, C. F. *The Early Modern World*, s. 157. Jednalo se především o emigranty z Anglie, Skotska a Irska, ale také z Německa.

³⁴⁸ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 360-362. Johnson, P. *Dějiny*, s. 59-60. Pověštinou se jednalo o příslušníky nižších a středních vrstev, především pak o podnikavé řemeslníky a obchodníky, kteří se také zasloužili o abnormálně rychlý vzestup nového hlavního města kolonie Filadelfie. Tento strategicky významný přístav se postupem času stal jedním z nejdůležitějších obchodních i kulturních středisek nejen v Pensylvánii, nýbrž v celé anglické Americe.

³⁴⁹ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 45.

³⁵⁰ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 371-373 a 377. Pensylvánie byla jednou z mála kolonií, jíž se podařilo uchovat si vlastnickou strukturu až do roku 1776, kdy byla vyhlášena nezávislost Spojených států amerických.

³⁵¹ Strong, C. F. *The Early Modern World*, s. 157-158.

³⁵² Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 46.

vynalézavý kvaker i nyní vyhnul zamýšlenému útoku v podobě *quo warranto*, odtržení jižní části kolonie již zabránit nedokázal.³⁵³ Avšak přesto, že měla delawerská oblast od roku 1700 právo na jmenování vlastního zákonodárského sboru, autorita guvernéra zůstávala i nadále společná oběma částem.³⁵⁴

4.5 Země plantáží a otroků

Jižní část severoamerického kontinentu a ostrovy v Karibském moři zůstávaly po dlouhou dobu stranou zájmu anglických kolonizátorů. Zpočátku se jednalo především o zatvrzelou politiku Jakuba I., jenž odmítal povolovat obsazování těchto území ve strachu z obnovení konfliktu mezi Anglií a Španělskem.³⁵⁵ Situace se změnila až za vlády dalšího stuartovského panovníka Karla I.

4.5.1 Angličané v Západní Indii³⁵⁶

Oblast Karibiku byla de facto od počátku rozvoje objevných a kolonizačních výprav centrem pirátství a nejrůznějších podloudných aktivit. Anglický zájem o tuto oblast zesílil za vlády zmiňovaného Karla I., jenž roku 1625³⁵⁷ poskytl kolonizační patent na osídlení ostrovů Nevis, Montserrat a Barbados Thomasi Warnerovi.³⁵⁸ Výprava tohoto dobrodruha však prozatím nevedla k vytvoření stálého anglického osídlení karibské oblasti. Největší a zdaleka nejvýznamnější ze zdejších ostrovů, Barbados, byl kolonizován až roku 1627 díky expedici Henryho Powella. Obsazení dalších zmiňovaných

³⁵³ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 376.

³⁵⁴ Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 32.

³⁵⁵ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 379. Jednalo se o území mezi španělskou Floridou a zálivem Chesapeake.

³⁵⁶ Západní Indií se rozumí soustava ostrovů v oblasti Karibiku. Toto označení vzniklo na přelomu 15. a 16. století v souvislosti s objevy Kryštofa Kolumba. Dlouho totiž převládala názor, že Janovan doplul právě do Indie, avšak západní směrem.

³⁵⁷ England's Colonies. *Science*. Vol. 7, No. 173 (May, 1886), s. 475.

³⁵⁸ Vytečka, A. Dobytí Jamajky. Angličané v Karibské oblasti v 17. století. *Historický obzor*. 2002 (13), č. 1-2, s. 17.

ostrovů pak proběhla v následujících pěti let.³⁵⁹ Na základě anglického, ale i francouzského a nizozemského vměšování postupně ztráceli své výsadní pozice v oblasti Západní Indie původně dominantní Španělé. Proti této mocnosti byl namířen i plán Angličanů zaútočit na některý z klíčových karibských ostrovů.³⁶⁰

Tato smělá myšlenka došla realizace za vlády Olivera Cromwella, který celý plán vnímal především jako možnost uštvědit porážku nenáviděným „papežencům“.³⁶¹ Ani po vyplutí však stále nebylo jasné, na který ze španělských ostrovů bude útok zaměřen. Až poté, co roku 1654 flotila doplula na Barbados, bylo rozhodnuto o záboru Hispanioly. Kvůli enormní nedisciplinovanosti námořníků, nepříznivému podnebí a neorganizovanosti vojska nicméně invaze, podniknutá roku 1655, žalostně ztroskotala, a tak se znepokojení Angličané, kteří se obávali zloby Olivera Cromwella, rozhodli zaútočit alespoň na relativně nechráněnou Jamajku.³⁶²

Anglický zábor Jamajky (1655)³⁶³ byl sice úspěšný, avšak následnou kolonizaci ztěžovalo jednak velmi nepříznivé klima a jednak sami Španělé, kteří po boku osvobozených či uprchlých otroků proti vetřelcům neustále zbrojili a podnikali „partyzánské“ útoky.³⁶⁴ Ačkoli byla tato přepravení podporována jak ostatními španělskými osadami v Novém světě, tak ze strany samotného krále Filipa IV., nedokázala již situaci zvrátit ve prospěch Španělů. Přesto však boje pokračovaly až do roku 1660, kdy byl vyčerpaný jamajský guvernér Cristóbal

³⁵⁹ Raková, S. *Dobrodruží*, s. 381. Roku 1628 byl Angličany obsazen Nevis, roku 1632 Antigua a Montserrat.

³⁶⁰ Vytečka, A. *Dobytí Jamajky*, s. 18.

³⁶¹ To znamená katolickým Španělům.

³⁶² Tamtéž, s. 19-20.

³⁶³ Burnard, T. European Migration to Jamaica, 1655-1780. *The William and Mary Quarterly*, Third Series. Vol. 53, No. 4 (Oct., 1996), s. 771. *England's Colonies*, s. 476.

³⁶⁴ Burnard, T. *European Migration to Jamaica*, s. 771. Počet obyvatel Jamajky byl na základě těchto nepříznivých okolností do roku 1660 snížen o čtyři pětiny.

Arnaldo Isasi nucen přijmout podmínky kapitulace a definitivně opustit ostrov.³⁶⁵

Do budoucna se anglická Jamajka, a především její hlavní město Port Royal, stala spíše než co jiného významným centrem pirátských a jiných nečestných aktivit. Hospodářsky však nikdy nedokázala předstihnout ekonomicky atraktivní Barbados,³⁶⁶ jehož výnosy pramenily především z pěstování monokultur na rozlehlých plantážích,³⁶⁷ kde se po více či méně úspěšných pokusech s tabákem a bavlnou prosadilo pěstování cukrové třtiny, jež plantážníkům přinášela téměř pohádkové zisky.³⁶⁸

4.5.2 Osídlení Karolín

Obnovený zájem o kolonizaci nových území, jenž vyvrcholil mimo jiné vznikem Severní a Jižní Karolíny, přišel spolu s restaurací Stuartovců a usednutím Karla II. Na anglický trůn v roce 1660.³⁶⁹ Jakýmsi odrazovým můstkem pro osídlení Karolín se stal Barbados, který se v důsledku vidiny rychlého zbohatnutí na základě plantážního hospodářství stal cílem mnoha přistěhovalců, avšak právě kvůli této skutečnosti začal velmi brzy čelit extrémní přelidněnosti.³⁷⁰ Geografické umístění budoucí kolonie však slibovalo příhodné podmínky k rozvinutí podobného hospodářského systému, který fungoval na Barbadosu, a proto se zraky ochodníků a podnikatelů začaly upínat právě tímto směrem. Zlom přinesl rok 1663, kdy

³⁶⁵ Vytečka, A. *Dobytí Jamajky*, s. 22-23. Španělé kapitulovali 3. května 1660 po více než pěti letech bojů.

³⁶⁶ Dunn, R. S. The Barbados Census of 1680: Profile of the Richest Colony in English America. *The William and Mary Quarterly*, Third Series. Vol. 26, No. 1 (Jan., 1969), s. 4. Na ekonomickém vrcholu se Barbados ocitl kolem roku 1680.

³⁶⁷ Tamtéž, s. 11.

³⁶⁸ Churchill, W. S. *Nový svět*, s. 129. Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 392. Cukrová třtina se používala především na výrobu kvalitního hnědého cukru a žádané melasy.

³⁶⁹ Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 28.

³⁷⁰ Johnson, P. *Dějiny*, s. 57. Na pouhých 430 čtverečních kilometrech žilo více než 55 tisíc obyvatel.

panovník udělil vlastnická práva na osídlení území Karolíny skupině osmi ambiciózních lordů.³⁷¹

Dva roky po vydání kolonizačního patentu byly vydány *Koncese a dohody lordů vlastníků provincie Karolíny s podnikateli z ostrova Barbadosu*, které až do roku 1669, kdy byla vydána řádná ústava,³⁷² fungovaly jako základní dokument kolonie.³⁷³ Roku 1665 byla též vydána druhá výsadní listina opravňující vlastníky k záboru celého území mezi Virginií a Floridou. Protože se jednalo o velmi rozsáhlou oblast, došlo v roce 1689 k jejímu faktickému rozštěpení na dvě samostatné kolonie, Severní a Jižní Karolínu.

Severní část začala být osidlována již v 50. letech 17. století. V této době do oblasti pronikali první osadníci ze severnější Virginie, avšak o soustavné kolonizaci se dalo hovořit až v souvislosti s rokem 1664, kdy se skupina plantážníků z Barbadosu trvale usadila v ústí řeky Fear.³⁷⁴ Naproti tomu Jižní Karolína byla osídlena později,³⁷⁵ i když i pro tuto oblast byl typický především exodus obyvatel z přelidněného Barbadosu.³⁷⁶ Jakási plantážnická elita, jež se zde záhy vyprofilovala a přivlastnila si vedoucí postavení, vstoupila do historie pod označením „muži od Husího potoka“.³⁷⁷ Tato frakce však kromě mocenské převahy v místní politice disponovala i rebelantskými náladami, které vyvrcholily po anglické „Slavné revoluci“, a to ustavením vlastního zákonodárského sboru a následně (roku 1701) plné závislosti jihu na severní části Karolíny.³⁷⁸

³⁷¹ Gallman, R. E. Influences on the Distribution of Landholdings in Early Colonial North Carolina. *The Journal of Economic History*. Vol. 42, No. 3 (Sep., 1982), s. 550. Jednalo se o území mezi 31. a 36. stupněm severní šířky.

³⁷² Tamtéž, s. 550-551.

³⁷³ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 421.

³⁷⁴ Tamtéž, s. 420.

³⁷⁵ Soustavná a cílená kolonizace Jižní Karolíny započala roku 1670. Téhož roku byla založena první a zároveň ústřední osada Albemarle Point, později přejmenovaná na Charles Town.

³⁷⁶ Dunn, R. S. *The Barbados Census*, s. 4.

³⁷⁷ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 49-50.

³⁷⁸ Tamtéž, s. 50-51. Roku 1729 se pak obě kolonie staly koloniemi královskými.

4.5.3 Otroctví

V souvislosti s anglickou kolonizací karibských ostrovů a území Karolín je třeba alespoň rámcově zmínit problematiku otroctví. Otrokářská praxe byla úzce spojena s černošským obyvatelstvem, jež bylo do oblasti Západní Indie i na samotný americký kontinent dováženo z Afriky a postupně se stalo součástí tzv. trojúhelníkového obchodu.³⁷⁹ Tato rozsáhlá transatlantická tržní výměna měla hned několik modifikací, nicméně asi nejznámější variantou byl nákup černých otroků na území Afriky, jejich dovoz do oblasti Západní Indie a směna za místní zemědělské produkty či drahé kovy,³⁸⁰ jež byly následně dovezeny do Evropy. Trojúhelník uzavíraly právě evropské průmyslové výrobky³⁸¹ a obchodní komodity vyvážené do Afriky, kde za ně zástupci kolonizačních mocností nakupovali právě černé otroky.³⁸²

Důsledky otrokářského systému, jenž se za oceánem postupně velmi rozmohl, byly dalekosáhlé, a to nejen pro Ameriku, ale též pro dění v Evropě. Na základě dovozu plantážních produktů do mateřských zemí a nutnosti jejich zpracování totiž docházelo k rychlému rozvoji průmyslu a ekonomickému růstu.³⁸³ Navíc, vzhledem k rozsáhlosti celého podniku, byla s institucí otroctví či transatlantickým obchodem spjata nemalá část obchodníků

³⁷⁹ Křížová, M. Otroctví v Novém světě. Břemeno, nebo požehnání modernizující se Evropy? *Dějiny a současnost*. 2007 (29), č. 10, s. 30. Zotročování černých Afričanů probíhalo jednak proto, že na tomto kontinentu bylo dostatečné množství lidských zdrojů, a jednak z toho důvodu, že podmaňováním amerických Indiánů by byla narušena stabilita kolonií. Nehledě na tento fakt nebyli domorodí obyvatelé tak fyzicky zdatní a odolní jako černoši.

³⁸⁰ Především se jednalo o cukr z místních plantáží.

³⁸¹ Například látky, alkohol či zbraně.

³⁸² Nettels, C. P. *British Mercantilism*, s. 106. Geiss, I. *Dějiny světa*, s. 239-240. Nastíněný obchodní systém zcela odpovídal tehdejšímu merkantilistickým zásadám, podle kterých měly kolonie sloužit především jako surovinové zásobárny, jejichž úkolem bylo na základě dodávek podníti řemeslnou výrobu v mateřské zemi. Impulsem pro nové hospodářské smýšlení se stala právě Anglie, kde kolem roku 1760 propukla průmyslová revoluce, jež odstartovala novou éru ekonomické praxe.

³⁸³ Eltis, D. - Engerman, S. L. The Importance of Slavery and the Slave Trade to Industrializing Britain. *The Journal of Economic History*. Vol. 60, No. 1 (Mar., 2000), s. 123-124. Jedná se však jen o stanovisko jedné skupiny odborníků, protože existují i názory, že obchod s otroky neměl s industrializací Anglie nic společného.

či řemeslníků ze všech koloniálních mocností.³⁸⁴ Stejně tak je nutné konstatovat, že ačkoli bylo postupem času otroctví prohlášeno za nezákonné a nehumánní, nebylo toto usnesení důsledkem hájení lidských práv, nýbrž vzniklo na základě ryze ekonomických předpokladů.³⁸⁵

Pokud se týká otroctví v anglických državách v Novém světě, nejprve se tento systém rozmohl v oblasti Západní Indie. Byly to právě karibské ostrovy, kde se začala uplatňovat otrocká práce na plantážích. Ačkoli byli na podobnou práci zprvu využíváni především bílí námezdní sluhové, po roce 1660 se situace, především v souvislosti s klesající cenou černých otroků, dramaticky změnila. Na základě této skutečnosti byl roku 1661 na Barbadosu vydán první „černý kodex“,³⁸⁶ přičemž existence podobných ustanovení byla důležitá především kvůli eliminaci emancipačních nálad zdejšího černého obyvatelstva. Počet otroků totiž na Barbadosu brzy převýšil počet bílých osadníků,³⁸⁷ kteří se začali obávat velké černošské vzpoury. Podobná situace panovala i na ostatních karibských ostrovech spravovaných Angličany, včetně největší Jamajky, jež přijala otrocké zákonodárství, velmi inspirované tím barbadoským, roku 1664.³⁸⁸

Podobná situace jako v Karibiku panovala i na území Jižní Karolíny. V počátcích existence této kolonie však bylo na rozdíl od ostrovů Západní Indie zotročeno velké množství původních

³⁸⁴ Křížová, M. *Otroctví v Novém světě*, s. 31-32. Je totiž nutné si uvědomit, že do celého systému byli zapojeni nejen obchodníci a plantážníci, ale například i bankéři či řemeslníci, kteří se věnovali výrobě komodit, jež byly následně v Africe směňovány za černé otroky.

³⁸⁵ Markéta Křížová shrnuje tuto tezi slovy: „Dokud britský kapitalismus na otrocích vydělával, práva otroků ho nezajímala.“ Tamtéž, s. 33.

³⁸⁶ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 395. Tímto termínem se rozumí zákon týkající se rasově motivovaného otroctví, namířený především proti černošskému obyvatelstvu.

³⁸⁷ Dunn, R. S. *The Barbados Census*, s. 7.

³⁸⁸ Tamtéž, s. 411-412. Je však nutné poznamenat, že na Jamajce se otroci těšili poněkud lepšímu postavení než na Barbadosu, což bylo způsobeno existencí společenství *maroonů* neboli uprchlých otroků. Ti sice byli nazíráni jako rovnocenní partneři kolonizátorů, avšak zároveň pro ně představovali hrozbu, pakliže by došlo ke spojení *maroonů* s podmaněným obyvatelstvem.

indiánských obyvatel, což bylo v přímém rozporu s místním zákonodárstvím.³⁸⁹ Nicméně i zde postupně převážila otrocká práce černochů dovezených z nejrůznějších částí Afriky v rámci trojúhelníkového obchodu. Jediným rozdílem oproti karibským ostrovům, které prosluly produkcí cukru ze třtinových plantáží, byla skutečnost, že se v Karolíně na konci 17. století prosadilo pěstování rýže a v 18. století indiga. Roku 1691 tato kolonie (jako jediná anglická država na území Severní Ameriky) prosadila zákon, jímž byli černí sluhové de iure prohlášeni za majetek svých pánů.³⁹⁰ Tomuto podřadnému statusu odpovídaly i nuzné životní podmínky otroků, kteří umírali přibližně po 4-6 letech práce na plantážích.³⁹¹

4.6 Osamocená Georgie

Georgie byla poslední z třinácti původních kolonií, jež na konci 18. století bojovaly za americkou nezávislost. Počátky této jižní provincie se datují do roku 1732, kdy v pořadí druhý panovník hannoverské dynastie, Jiří II.,³⁹² poskytl kolonizační patent na území mezi řekami Savannah a Altamaha poslanci Jamesi Oglethorpovi.³⁹³ Pohnutky tohoto mimo jiné vojáka z povolání byly dvojího typu. Za prvé chtěl v Novém světě vybudovat nárazníkovou zónu proti Španělům, kteří sídlili jižně od Georgie,³⁹⁴ avšak na druhé straně snil o mírumilovné, neotrokářské kolonii, jež se měla stát útočištěm pro anglické vězně, kteří spáchali drobné přečiny a kteří měli být z dle Oglethorpa katastrofálních podmínek anglických věznic přesídleni právě do Nového světa.³⁹⁵

³⁸⁹ Johnson, P. *Dějiny*, s. 65.

³⁹⁰ Raková, S. *Dobrodruží*, s. 434-435.

³⁹¹ Volný, Z. *Toulky* 8, s. 24.

³⁹² Na počest tohoto panovníka byla také nová kolonie pojmenována.

³⁹³ Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 32.

³⁹⁴ Rea, R. R. British Drums on the Southern Frontier: The Military Colonization of Georgia, 1733-1749 by Larry E. Ivers. *The Journal of Southern History*. Vol. 40, No. 4 (Nov., 1974), s. 645.

³⁹⁵ Churchill, W. S. (1999). *Dějiny anglicky mluvících národů. Věk revoluce*. Praha: Argo a Český spisovatel, s. 117.

Realizace tohoto smělého podniku započala roku 1733, kdy byla v ústí stejnojmenné řeky založena ústřední osada Savannah. Georgie sice proslula svou náboženskou tolerancí, avšak jakožto humánní experiment zcela selhala. Půdní idea země bez otroků byla nedlouho po jejím založení pohlcena hospodářskými zájmy plantážníků. Roku 1750 byly definitivně zrušeny protiotrokářské zákony, na základě čehož se zklamaný Oglethorpe o dva roky později vzdal své výsadní listiny a navrátil se zpět do Anglie. Georgie se stala královskou kolonií.³⁹⁶

³⁹⁶ Johnson, P. *Dějiny*, s. 77.

5 ŽIVOT V KOLONIÍCH

S výjimkou Georgie byla do konce 17. století soustava anglických kolonií na území Severní Ameriky de facto dotvořena. Po počátečních problémech, s nimiž se některé osady musely potýkat, se v anglofonním Novém světě postupně ustálily hospodářské, společenské, geografické i náboženské poměry. Vzhledem k nesporné atraktivitě života v koloniích zde také neustále rostl počet obyvatelstva, a to především od počátku 18. století. Přesný objem exodu bílých přistěhovalců na území britské Severní Ameriky není možné určit, avšak dá se předpokládat, že se sem mezi lety 1700-1820 odebralo mezi 765 000 až 1 300 000 lidí.³⁹⁷ Kromě masové emigrace Evropanů³⁹⁸ do anglických kolonií v Americe se zde také v průběhu 18. století vyvážil poměr mezi počtem mužů a žen a snížila se mortalita.³⁹⁹

5.1 Vnitropolitická situace v koloniích do konce 17. století

Jak již bylo řečeno, klíčovým se stal rok 1660, kdy došlo k restauraci stuartovské dynastie, jež přinesla obnovení zájmu anglické Koruny o dění v koloniích. Již za vlády Karla I. se v anglických rukou ocitla celá oblast Nového Nizozemí, z níž se postupně rekrutovalo několik samostatných kolonií, a to New York, New Jersey, Pensylvánie a Delawere. Ve stejné době došlo k anglickému záboru Jamajky a osídlení Severní a později též Jižní Karolíny.

Pozornost však musel Londýn věnovat též koloniím v oblasti zálivu Chesapeake a Nové Anglie, které sice byly založeny již dříve, avšak v nichž se během anglické občanské války a následného období

³⁹⁷ Fogleman, A. Migrations to the Thirteen British North American Colonies, 1700-1775: New Estimates. *The Journal of Interdisciplinary History*. Vol. 22, No. 4 (Spring, 1992), s. 692-693.

³⁹⁸ Nejednalo se pouze o Angličany, ale též o přistěhovalce ze Skotska, Irska, Německa, Francie či Švýcarska. Součástí všeobecného exodu do Nového světa byli též Židé a jakožto samostatná kategorie černí otroci z Afriky.

³⁹⁹ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 52.

vlády Olivera Cromwella rozvinula téměř dokonalá samospráva. Typickou ukázkou tohoto vývoje byla Virginie, jíž populární guvernér William Berkeley roku 1652⁴⁰⁰ tzv. *kapitulačními listinami* zajistil vysokou míru autonomie, načež se v roce 1660 do guvernérského křesla opět vrátil.⁴⁰¹ Ačkoli ho anglický panovník v jeho staronové funkci záhy potvrdil, rozhodně mezi oběma stranami nepanovala názorová shoda.⁴⁰² Restaurovaná vláda totiž přejala Cromwellův systém plavebních zákonů, který nejenže nadále rozšířila, ale zároveň se plně ztotožňovala s merkantilistickou představou koloniálního impéria jakožto provázaného systému, v němž však samotné kolonie hrály jen podřadnou roli dodavatele surovin.⁴⁰³ Berkeley však ve svých snahách o hájení virginských zájmů⁴⁰⁴ neuspěl a právě špatná hospodářská situace a ztížená možnost obchodování kolonií vedly v 70. letech k tzv. Baconově vzpouře.⁴⁰⁵

Problémy vyvstaly v souvislosti s postupujícím pronikáním osadníků do vnitrozemí, což znepokojovalo místní indiánské kmeny.⁴⁰⁶ Vzájemné antagonie vyvrcholily v polovině 70. let. Problémem však byly odlišné představy o následujícím postupu guvernéra Berkeleyho na jedné straně a řadových farmářů ze severozápadu na straně druhé. Radikální vzbouřenci rozhodně odmítali guvernérův mírný přístup a nakonec se situaci rozhodli vyřešit po svém. Zformovali tedy hnutí odporu, do jehož čela se postavil mladý plantážník Nathaniel Bacon.⁴⁰⁷

⁴⁰⁰ V reakci na vydání zákona o plavbě.

⁴⁰¹ Tamtéž, s. 28.

⁴⁰² Murrin, J. M. Warren M. Billings. Sir William Berkeley and the Forging of Colonial Virginia. *The American Historical Review*. Vol. 111, No. 1 (February, 2006), s. 151.

⁴⁰³ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 122-128.

⁴⁰⁴ Hitchens, H. L. Sir William Berkeley, Virginian Economist. *The William and Mary Quarterly*, Second Series. Vol. 18, No. 2 (Apr., 1938), s. 159-160. Berkeley byl vždy velkým bojovníkem za práva Virgiňanů a význam této kolonie vždy hlasitě vyzdvihoval.

⁴⁰⁵ Tamtéž, s. 171. Na druhou stranu je nutno říci, že i samotný Berkeley byl de facto přesvědčeným merkantilistou, jelikož sice orodoval za lepší podmínky pro Virginii, ty však měly přímou úměru k ziskům a rozvoji mateřské země.

⁴⁰⁶ Johnson, P. *Dějiny*, s. 68. Farmáři se stěhovali stále více na západ kvůli potřebě nové půdy pro pěstování tabáku. Postupně pronikli až do oblasti Piedmontu neboli předhůří Appalačských hor. Na základě toho však vznikaly třecí plochy jak mezi kolonisty a Indiány, kteří tato území považovali za svá, tak mezi těmito farmáři a pobřežní vrstvou velkých otrokářských plantážníků.

⁴⁰⁷ Rochester, A. *Americký kapitalismus*, s. 50.

Tento oblíbený a rozhodný velitel se na jaře 1676 navíc nechal zvolit poslancem, načež obvinil Berkeleyho ze zneužívání moci a se svými soukmenovci podnikl útok na hlavní město Jamestown.⁴⁰⁸ Po několikaměsíční virginské občanské válce však Nathaniel Bacon podlehl poměrně běžné úplavici a spolu se ztrátou velitele se celé rebelantské povstání zhroutilo.⁴⁰⁹ Poté, co byl povolán do Anglie, aby se zodpovídal z revolučních událostí v kolonii, zemřel roku 1677 i samotný William Berkeley.⁴¹⁰

Spory Virginie s mateřskou zemí vyvrcholily za vlády katolického panovníka Jakuba II., avšak po „Slavné revoluci“ v roce 1688 a nástupu nového guvernéra Francise Nicholsona rozpory ustoupily a poměry se na dlouhou dobu opět stabilizovaly.⁴¹¹

Pokud se týká druhé kolonie v oblasti zálivu Chesapeake, Marylandu, zde byla situace po restauraci stuartovské dynastie zcela opačná než poměry ve Virginii. Na druhou stranu však v této kolonii došlo k citelnému rozkolu mezi katolickým rodem Baltimorů a tzv. Protestantským sdružením,⁴¹² jež požadovalo zrušení vlastnického patentu a přechod Marylandu pod královskou správu.⁴¹³ Tento spor nabyl na aktuálnosti po svržení Jakuba II. A nástupu protestantských panovníků Marie a jejího nizozemského manžela Viléma III. Oranžského.⁴¹⁴ Královskou kolonií se Maryland s konečnou platností stal roku 1690, přičemž opatření spojená s novým systémem správy se dotkla především doposud privilegovaných katolíků, jimž bylo odebráno volební právo.⁴¹⁵

⁴⁰⁸ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 30-31.

⁴⁰⁹ Johnson, P. *Dějiny*, s. 68.

⁴¹⁰ Murrin, J. M. *Sir William Berkeley*, s. 152.

⁴¹¹ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 32.

⁴¹² Toto sdružení fakticky vzniklo až roku 1689.

⁴¹³ Tamtéž, s. 33.

⁴¹⁴ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 160. Paradoxně však výměna na anglickém trůnu nejprve zamýšlené soudní řízení *quo warranto* proti marylandskému vlastnictví Baltimorů pozastavila.

⁴¹⁵ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 33. Roku 1715 však došlo k opětovnému obnovení vlastnického patentu.

Události, jež proběhly v Anglii od počátků občanské války do konce 17. století významně ovlivnily též situaci v oblasti Nové Anglie. Stejně jako kolonie v Chesapeacké zátocce získaly severní provincie v 50. letech značnou autonomii, která však byla dána nejen odklonem mateřské země od zámořských záležitostí, ale i hospodářskou charakteristikou této oblasti.⁴¹⁶

Stěžejní se v Nové Anglii stala otázka náboženská. Od 40. let 17. století se totiž v oblasti začaly šířit četné neortodoxní myšlenky, jež vedly k rozmachu sektářství a formování opozice vůči doposud dominantním puritánům. Jednalo se například o anabaptisty, familisty, rantery, ale především o volmomyšlenkářské kvakery.⁴¹⁷ Podobné odchylky od puritánské věrouky však neměly sebemenší šanci se prosadit. Hlásání neortodoxních názorů bylo bostonským sněmem zakázáno již roku 1644 a poté, co se do čela massachusettské kolonie dostal namísto populárního Johna Winthropa fanatický John Endecott, byla sektářům a jejich prohlášením učiněna definitivní přítrž.⁴¹⁸ K opětovnému uvolnění došlo se znovunastolením vlády stuartovských panovníků. Roku 1664 byla sice do Massachusetts vyslána královská komise, jež měla kolonii více připoutat k mateřské zemi a vyšetřit četné stížnosti na její vedoucí představitele, avšak vzhledem k úspěšnému splnění dalšího z cílů – dobytí Nového Amsterodamu – se členové komise po ročním pobytu v zámoří odebrali zpět do vlasti bez dosažení uspokojujících výsledků v oblasti správy.⁴¹⁹

⁴¹⁶ Nová Anglie se totiž velmi vzdalovala tehdejšími merkantilistickým představám o ideálních koloniích. Vzhledem ke zdejší rozšířenosti rybolovu, tradičního zemědělství či podnikání v oblasti námořní dopravy představovaly severní provincie pro mateřskou zemi spíše než poslušného dodavatele surovin obchodního konkurenta.

⁴¹⁷ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 34.

⁴¹⁸ Park, Ch. E. *Puritans and Quakers*, s. 71. Omezení se týkala především kvakerů. Již roku 1656 byly přijaty první zákony, jež byly namířeny výlučně proti členům Společnosti přátel a o dva roky později byl v Massachusetts jakožto v jediné anglické kolonii v Severní Americe uzákoněn trest smrti pro příslušníky tohoto hnutí, kteří by se v kolonii i přes zákaz zdržovali. Nutno dodat, že několik poprav „zatvrzelých“ kvakerů skutečně proběhlo.

⁴¹⁹ Raková, S. *Dobrodruzi*, s. 250-253.

Londýn své aktivity vůči Nové Anglii znovu zesílil až v polovině 70. let, a to v souvislosti s místním nedodržováním plavebních zákonů. Roku 1675 bylo definitivně rozhodnuto o zrušení massachusettské výsadní listiny, a, ačkoli se celá záležitost značně protáhla, roku 1684 skutečně došlo k oficiálnímu rozpuštění Společnosti Massachusettské zátoky, čímž také zanikla zakládající listina kolonie, jež se s konečnou platností stala královskou.⁴²⁰

K další eskalaci napětí mezi novoanglickými osadami a Londýnem došlo po nástupu katolického krále Jakuba II. V roce 1685. Panovník si totiž hodlal své zaoceánské državy připoutat ještě silněji než jeho předchůdci, a proto dal nově jmenovanému bostonskému guvernérovi Edmundu Androsovi úkol propojit zdejší kolonie do tzv. novoanglického dominia.⁴²¹ Tento smělý kolonizační pokus však neměl dlouhého trvání, jelikož se proti němu zvedl masový odpor v samotných koloniích, jichž se sjednocení týkalo,⁴²² a navíc byl radikální panovník již roku 1688 svržen. „Slavná revoluce“ sice neznamovala obnovení bývalé massachusettské autonomie, avšak nová výsadní listina z roku 1691 by se dala označit za jakýsi kompromis. Téhož roku navíc přešel pod královskou správu New Hampshire, zatímco Plymouth a Maine se staly součástí Massachusetts.⁴²³

5.1.1 Válka krále Filipa

V souvislosti s vnitřním vývojem amerických kolonií je nutné zmínit i vztah osadníků k domorodcům. Kromě Baconovy virginské rebelie se indiánská otázka v 70. letech zaktualizovala také v Nové

⁴²⁰ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 39

⁴²¹ Churchill, W. S. *Věk revoluce*, s. 113. Impulsem k tomuto kroku byl mimo jiné i podobný systém, který fungoval ve Francouzi držené Kanadě.

⁴²² Kromě ryze novoanglických kolonií (Massachusetts, Plymouth, Connecticut, Rhode Island, Maine a New Hampshire) se měly součástí dominia stát i New York a New Jersey.

⁴²³ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 40.

Anglii. Vztahy mezi kolonisty a původními obyvateli byly od konce pequotské války poměrně dobré, avšak situace se vyostřila na počátku roku 1675,⁴²⁴ kdy došlo k zavraždění indiánského konvertity Sassamona, což se pro již tak podrážděné domorodce stalo záminkou k otevřenému konfliktu, jenž do historie vstoupil pod názvem „válka krále Filipa“.⁴²⁵ Do tohoto ozbrojeného střetu se zapojili dobrovolníci z prakticky všech novoanglických kolonií. K uzavření mírové smlouvy došlo v létě 1676 a v září téhož roku byl konečně vypátrán a popraven i samotný Metacom. Ojedinelé potyčky (především na severu) však trvaly až do roku 1678.⁴²⁶

5.2 Otázka náboženství

Náboženství hrálo v anglických koloniích v Severní Americe vždy velmi důležitou roli. Pro mnohé osadníky se totiž jejich víra stala hlavním důvodem, proč se do Nového světa rozhodli přesídlit. V mateřské zemi dominovala anglikánská církev, jež se stavěla odmítavě jak vůči katolíkům, tak například vůči extrémně ortodoxním puritánům. Mnohé kolonie proto byly zakládány jako ryze náboženská útočiště, i když míra jejich tolerance se samozřejmě značně lišila. Po roce 1660 však do amerických provincií, a to včetně osad původně nábožensky homogenních, zamířilo množství uprchlíků, kteří byli příslušníky nejrůznějších sekt a neortodoxních proudů, jež po restauraci Stuartovské dynastie nebyly v Anglii více tolerovány.⁴²⁷

⁴²⁴ Johnson, P. *Dějiny*, s. 69. Letopočet se u jednotlivých autorů liší. Například Johnson ve své knize uvádí rok 1676.

⁴²⁵ V čele indiánského povstání stál syn bývalého náčelníka Massasoita z kmene Wampanoagů Metacom, jenž však na rozdíl od svého otce nebyl nakloněn anglické přítomnosti na americkém kontinentu a který byl mezi kolonisty znám právě jako „král Filip“.

⁴²⁶ Pulsipher, J. H. „Dark Cloud Rising from the East“: Indian Sovereignty and the Coming of King William's War in New England. *The New England Quarterly*. Vol. 80, No. 4 (Dec., 2007), s. 588.

⁴²⁷ Raková, S. (2005). Víra a zákony: meze náboženské tolerance v chartách a kodexech koloniální britské Ameriky. In: *Staletí objevů, diplomacie a válek. Sborník k 60. narozeninám profesora Aleše Skřivana*. Praha: Karolinum, s. 397-398.

Prakticky v každé z anglických severoamerických kolonií byly náboženské poměry velmi specifické a někde dokonce tvořily ústřední kritérium, jež dále formovalo místní společenské i politické poměry. Toto bylo možné říci například o Massachusetts či Connecticutu, kde převládala striktně puritánská orientace a kde bylo dokonce i volební právo podmíněno mírou náboženského zanícení a členství v církevní kongregaci.⁴²⁸ Puritánský fanatismus severních kolonií se však stal trnem v oku mnoha volnomyšlenkářům, kteří hlásali individuální svobodu víry či alespoň rozšíření volebního práva, jež bylo v této oblasti definováno nikoli na základě majetku, nýbrž právě s ohledem na náboženskou angažovanost jedince. Proto se také postupem času odštěpily od původní osady Massachusetts dceřiné kolonie, které prosluly vyšší mírou tolerance a svobody víry.⁴²⁹ Do protikladu vůči puritánské Nové Anglii bylo možno postavit jižní kolonie, v nichž dominovala anglikánská církev. Nutno však zdůraznit, že oproti mateřské zemi nabyla v Novém světě modifikované podoby, jež se vyznačovala především decentralizací danou poměrnou roztroušeností anglického osídlení na americké půdě.⁴³⁰ Kolonie geograficky umístěné na středě východního pobřeží Atlantiku prosluly náboženskou snášenlivostí a tolerancí, jež byla dána především heterogenním složením zdejšího obyvatelstva.⁴³¹ Vysokou mírou svobody víry proslul též Maryland, jenž byl původně koncipován jako útočiště pro v Anglii nenáviděné katolíky, jimiž byli i vlastníci této kolonie, Baltimorové.⁴³²

Ani prostředí za Atlantikem se však nevyhnulo pronásledování jinověrců a soudní přelíčení s kacíři a čarodějnicemi. Asi nejznámějším případem je tzv. salemský proces z roku 1692. Jeho prvopočátky lze

⁴²⁸ Nevins, S. - Commanger, H. S. *Dějiny USA*, s. 26.

⁴²⁹ Typickým příkladem byla Williamsova osada Rhode Island.

⁴³⁰ Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 41-42.

⁴³¹ Nevins, S. - Commanger, H. S. *Dějiny USA*, s. 28.

⁴³² Raková, S. *Víra a zákony*, s. 403-404. Maryland byl zároveň jedinou anglickou kolonií, v níž se katolíci těšili takto dobrému postavení.

hledat v rodině farmáře Samuela Parrise, jehož dcery obvinily z provozování čarodějnických praktik černošskou ženu jménem Tituba, jež byla v domácnosti držena jako služka.⁴³³ Okruh podezřelých se následně rozšířil i na mnohé další obyvatele vesnice Salem, s nimiž byl záhy zahájen soudní proces.⁴³⁴ Vzhledem ke skutečnosti, že se zvěsti o salemské aféře velmi rychle rozšířily, angažoval se v případě i tehdejší bostonský guvernér William Philips a následná rozhodnutí soudního tribunálu v čele s Williamem Stoughtonem byla na místní poměry více než skandální. Kromě Tituby totiž byly odsouzeny další desítky lidí, z nichž devatenácti byl ukončen život oběšením na šibenici.⁴³⁵

Náboženská situace v koloniích se znovu změnila na počátku 18. století v souvislosti s pronikáním osvícenství za oceán. Puritánský dogmatismus ustoupil do pozadí a i v dříve velmi ortodoxních oblastech začala dominovat tolerance a svoboda víry. Na základě tohoto vývoje se však postupně vyvinula myšlenka náboženské obrody, jež vyústila ve vůbec první ryze americké hnutí, jež zasáhlo téměř všechny místní obyvatele⁴³⁶ a které do dějin vstoupilo pod označením „velké probuzení“.⁴³⁷ Nové ideje se začaly šířit především na venkově prostřednictvím potulných kazatelů a až později začaly být spojovány s konkrétními osobnostmi jako byl například William Tennent, Jonathan Edwards, John Davenport, Samuel Johnson, Eleazar Wheelock či Charles Chauncy.⁴³⁸ „Velké probuzení“ bylo charakterizováno především důrazem na emocionální stránku víry, individualismem, návratem ke staré víře, intuitivním přiblížením se k Bohu a neúctou

⁴³³ Breslaw, E. G. Tituba's Confession: The Multicultural Dimensions of the 1692 Salem Witch-Hunt. *Ethnohistory*. Vol. 44, No. 3 (Summer, 1997), s. 536-537. V textu E. G. Breslawa je mimojiné řešena otázka Titubina původu, jenž mohl být též indiánský.

⁴³⁴ Tamtéž, s. 536. Důležité je říci, že na další osoby, jež byly údajně posedlé ďáblem, ukázala právě Tituba.

⁴³⁵ Johnson, P. *Dějiny*, s. 71.

⁴³⁶ Shute, M. N. A Little Great Awakening: An Episode in the American Enlightenment. *Journal of the History of Ideas*. Vol. 37, No. 4 (Oct. - Dec., 1976), s. 589.

⁴³⁷ Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 54.

⁴³⁸ Johnson, P. *Dějiny*, s. 92-95.

k oficiálním institucím.⁴³⁹ Na základě těchto charakteristik však zároveň rozštěpilo veřejnost na dva odlišné póly, z nichž jeden hnutí podporoval a druhý se stavěl proti němu, čehož důsledkem bylo mimo jiné položení základů amerického náboženského liberalismu.⁴⁴⁰

5.3 Hospodářská a společenská dimenze koloniálního života

Ekonomické a společenské struktury byly v severoamerických koloniích úzce propojeny a zároveň byly hluboce zakořeněny v každodenním životě zdejšího obyvatelstva. Důležitou roli v této provázanosti přitom hrála skutečnost, že převážná většina koloniálního hospodářství spočívala na zemědělství, v němž se také angažovala valná většina kolonistů z nejrůznějších společenských vrstev.⁴⁴¹ Charakter a intenzita koloniálního zemědělství se však značně lišily, a to především z hlediska geografického.

Americkému jihu, stejně jako ostrovům Západní Indie, dominovaly rozlehlé plantáže, pro něž bylo typické pěstování monokulturních plodin jako byl tabák (Virginie, Maryland, Severní Karolína), rýže a indigo (Jižní Karolína) či cukr (oblast Karibiku).⁴⁴² Plantážnímu hospodářství odpovídalo i místní společenské rozvrstvení. Zdejší obyvatelstvo bylo totiž silně polarizováno na jednotlivé třídy, jimž dominovala nepočtená bělošská aristokratická elita, vlastníci většinu pozemků,⁴⁴³ a naopak na spodním konci této společenské osy byli umístěni bezzemci⁴⁴⁴ a prakticky bezprávní černí otroci, kteří byli de facto (a často i de iure) majetkem svých pánů.⁴⁴⁵

⁴³⁹ Shute, M. N. *A Little Great Awakening*, s. 595-597. Brojilo se též proti ideji, že k dosažení individuální spásy je třeba dobrých skutků.

⁴⁴⁰ Tamtéž, s. 95-96.

⁴⁴¹ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 57.

⁴⁴² Rochester, A. *Americký kapitalismus*, s. 31-32.

⁴⁴³ Dunn, R. S. *The Barbados Census*, s. 10. Podobná situace panovala i na ostrovech Západní Indie, včetně nejvynosnějšího Barbadosu.

⁴⁴⁴ Často se jednalo o evropské dlužníky či vězně, kteří spáchali drobné přečiny a svůj trest si odpykávali prací v koloniích.

⁴⁴⁵ Nevins, S. - Commanger, H. S. *Dějiny USA*, s. 38-39. Toto společenské rozvrstvení odpovídalo charakteru zdejšího osídlení, jež bylo velmi roztroušené a trpělo enormním

Společenská nesourodost a ryze zemědělský charakter jižních kolonií je nejmarkantnější ve srovnání se situací v Nové Anglii. Vzhledem k merkantilistickým zásadám sice mateřská země neměla zájem na rozvoji koloniálního průmyslu či řemeslné výroby, avšak i přesto k určitému pokroku v těchto sférách došlo, a to právě v oblasti severních kolonií. Tomuto vývoji napomáhala i skutečnost, že v některých odvětvích nemohla mateřská země novoanglickému podnikání konkurovat. V první řadě se jednalo o lodní stavitelství, jež se rozmohlo díky obrovským zdrojům dřeva, kterého se v Anglii naopak nedostávalo.⁴⁴⁶ Kromě dřevozpracovatelského průmyslu se v oblasti Nové Anglie hojně rozvíjel rybolov a obchod s kožešinami.⁴⁴⁷ Nastíněnému schématu odpovídalo i ne tak striktní třídní rozvrstvení jako na jihu. Problém však představovala skutečnost, že severní osady nedisponovaly žádnou monokulturní plodinou, která by se dala směňovat za anglické zboží, a proto se zde vyvinula jakási obdoba trojúhelníkového obchodu. V jejím rámci byly z Nové Anglie vyváženy potraviny do oblasti Západní Indie, kde byly vyměněny za cukr, jenž byl následně přepraven do Anglie, odkud se obchodníci vraceli s průmyslovými výrobky.⁴⁴⁸

Ekonomické, společenské i kulturní charakteristiky severu a jihu se snoubily ve středních koloniích, které tvořily rozmanité hraniční pásmo mezi oběma rozdílnými částmi. Oblast New Yorku, New Jersey, Pensylvánie a Delawaru byla klimaticky nejbližší mateřské zemi, čemuž odpovídal i charakter zdejšího prostředí. Zemědělství bylo velmi podobné tomu anglickému, pěstovalo se především obilí a choval dobytek. Zároveň se značně rozvíjela řemeslná výroba a zámořský obchod, který profitoval z existence strategicky položených přístavů

nedostatkem měst. Typická byla naopak separovaná hospodářství s rozlehlými pozemky.

⁴⁴⁶ Johnson, P. *Dějiny*, s. 79.

⁴⁴⁷ Rochester, A. *Americký kapitalismus*, s. 33.

⁴⁴⁸ Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 44. Další varianta předpokládala dovoz novoanglického rumu do Afriky a jeho směnu za černé otroky, kteří byli následně dopraveni do oblasti Západní Indie, odkud si obchodníci do Nové Anglie odváželi melasu, jež byla základní přísadou pro výrobu rumu.

v čele s Filadelfií a New Yorkem.⁴⁴⁹ Typická zde byla též etnická rozmanitost, navazující ještě na éru vlády Nizozemců, a poměrná vzdělanost místního obyvatelstva, která však slábla směrem na jih a rozhodně se tedy nemohla rovnat situaci v Nové Anglii.⁴⁵⁰

⁴⁴⁹ Nevins, S. - Commanger, H. S. *Dějiny USA*, s. 36-37. Tato města se stala skutečnými obchodními i centry Severní Ameriky, o čemž svědčí i fakt, že se Filadelfie postupně vypracovala na post druhého největšího města celého britského impéria (po Londýnu).

⁴⁵⁰ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 62. Na předměstí novoanglického Bostonu byla také roku 1636 založena vůbec první americká univerzitní kolej (Harvardská).

6 KOLONIÁLNÍ VÁLKY A AMERICKÁ NEZÁVISLOST

Přede hrou pro americkou válku za nezávislost byla série konfliktů, jež probíhaly jak v Evropě, tak v zámoří od konce 17. století do poloviny století následujícího. Tyto boje vyvrcholily v mocenském střetu, jenž je někdy označován jako „první světová válka“⁴⁵¹ a který se stal jednou z prapříčin emancipačních nálad Američanů vrcholících v boji za nezávislost nově vzniklých Spojených států amerických.⁴⁵² Celá mašinérie, jež ve svém důsledku vedla k vydání *Deklarace nezávislosti* a definitivnímu rozpadu prvního britského impéria, započala v době, kdy si Angličané s konečnou platností uvědomili, že jejich úhlavním nepřitelem v Evropě i koloniálním světě nejsou Španělé, nýbrž Francouzi.⁴⁵³

6.1 První střety

Antagonie a vzájemné soupeření mezi Anglií a Francií narostly po roce 1688, kdy na anglický trůn po boku své ženy Marie usedl Nizozemec Vilém III. Oranžský. Jeho zahraniční politika překlenula léta neshody mezi ostrovní mocností a Holandskem, jež demonstrovalo několik anglo-nizozemských válek, a naopak se začal orientovat na vzájemnou spolupráci těchto protestantských států. Zároveň s tím však začal brojit proti Francii a mocenským nárokům Ludvíka XIV. V Holandsku a Německu.⁴⁵⁴ Nepřátelství mezi oběma velmocemi se odrazilo postupně ve čtyřech válkách, jež sice povětšinou měly svůj původ v Evropě, ale v přenesené podobě probíhaly též v zámoří.⁴⁵⁵

⁴⁵¹ Jednalo se o válku v evropském prostředí označovanou jako sedmiletou.

⁴⁵² Murrin, J. M. The French and Indian War, the American Revolution, and the Counterfactual Hypothesis: Reflections on Lawrence Henry Gipson and John Shy. *Reviews in American History*. Vol. 1, No. 3 (Sep., 1973), s. 308-309.

⁴⁵³ Morgan, K. O. *Dějiny Británie*, s. 354.

⁴⁵⁴ Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 69.

⁴⁵⁵ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 67. Tyto války nesou v Evropě a v Americe rozdílná označení, přičemž na území amerického kontinentu jsou nazývány jednoduše dle jména toho panovníka, který v době jejich vzplanutí Anglii vládl.

Za prvé se jednalo o válku Augsburské ligy probíhající mezi lety 1689-1697, v Americe označovanou jako „válka krále Viléma“.⁴⁵⁶

V souvislosti se střety mezi Angličany a Francouzi v Severní Americe je třeba alespoň rámcově nastínit, jak vypadaly francouzské pozice v této oblasti. Francouzi se tradičně orientovali na oblast dnešní Kanady. Rané kolonizační pokusy tohoto státu jsou spjaty se jmény Giovanni da Verazzana či Jacquese Cartiera, který již na přelomu 30. a 40. let 16. století prozkoumal oblast kolem řeky sv. Vavřince a Québecu, avšak první stálá osada zde vznikla až roku 1608 díky Samuelu de Champlainovi, jenž je také považován za zakladatele tzv. Nové Francie.⁴⁵⁷ Z oblasti Velkých jezer postupovali Francouzi dále na jih po proudu řeky Mississippi až do ústí Mexického zálivu, kde také později (roku 1718) založili osadu New Orleans, která se stala základem nové kolonie Louisiany.⁴⁵⁸ Francouzští panovníci však nikdy nepřikládali svým severoamerickým držávám takovou váhu jako Angličané, kteří zde také v době prvních střetů disponovali mnohem větším lidským potenciálem, což se nakonec ukázalo být velkou výhodou.

„Válka krále Viléma“ probíhala v zámoří od roku 1690, kdy byla Francouzi vypálena anglická osada Schenectady.⁴⁵⁹ Odvetou agresorům se pak stala výprava massachusettského guvernéra Williama Phipse, jenž úspěšně napadl akadský přístav Port Royal, avšak jeho následné tažení proti Québecu skončilo katastrofou. V Evropě byla válka ukončena roku 1697 mírem uzavřeným

⁴⁵⁶ Pulsipher, J. H. *Dark Cloud*, s. 612.

⁴⁵⁷ Nevins, S. - Commanger, H. S. *Dějiny USA*, s. 53. Společnost Nové Francie pak byla založena roku 1628 kardinálem Richelieuem.

⁴⁵⁸ Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 67. Louisiana byla pojmenována po francouzském králi Ludvíku XIV.

⁴⁵⁹ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 67.

v Ryswicku,⁴⁶⁰ což byl impuls pro přerušlení bojů i v Severní Americe, kde došlo k obnově předválečného status quo.⁴⁶¹

V pořadí druhým konfliktem, jenž měl svůj prapůvod v Evropě, avšak rozšířil se i do zámoří, byla válka o španělské dědictví, na americké půdě označovaná jako „válka královny Anny“.⁴⁶² Hlavním cílem Angličanů v Severní Americe se stalo vyhnání Francouzů z Kanady, což však byl záměr, který se nezdařil. Dílčím úspěchem bylo pouze opětné dobytí Port Royalu pod vedením Francise Nicholsona. Vítězstvím by se dal nicméně nazvat Utrechtský mír, jímž byl konflikt roku 1713 ukončen, jelikož znamenal značné posílení anglických pozic jak v Evropě, tak v Severní Americe, kde do rukou ostrovanů padl Hudsonův záliv, celé Nové Skotsko (Akádie) a Newfoundland.⁴⁶³ Velká Británie navíc získala od Španělska, jež bylo důležitým účastníkem války především v Evropě, tzv. *asiento* neboli výsadní právo na dovoz černých otroků do španělských kolonií.⁴⁶⁴

Po smrti královny Anny roku 1714 usedl na anglický trůn první panovník z hannoverské dynastie Jiří I., jenž vládl až do své smrti v roce 1727, kdy ho vystřídal jeho syn Jiří II. Právě za vlády tohoto panovníka propukl latentní konflikt mezi Velkou Británií a Španělskem, jehož prapůvod lze hledat v *asientu*, jež navíc bylo roku 1729 na základě sevillského míru prodlouženo.⁴⁶⁵ Monopolu totiž začalo být zneužíváno k pašeráctví a jiným podloudným aktivitám, což přirozeně

⁴⁶⁰ Polišenský, J. *Dějiny Británie*, s. 103.

⁴⁶¹ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 68. Jedinou změnou bylo připadnutí původně anglické pevnosti Port Nelson Francouzům. Po uzavření míru také započalo anglo-francouzské přetahování o indiánské spojence, v němž byli úspěšnější Angličané, jimž se roku 1701 podařilo uzavřít defenzivní dohodu s pěti zástupci tzv. Irokézké ligy.

⁴⁶² Konflikt byl opět pojmenován podle tehdejší vladařky Anny Stuartovny.

⁴⁶³ Polišenský, J. *Dějiny Británie*, s. 104. Jednalo se o zisky na úkor Francie, jež mimo jiné uznala britsko-irokézké spojení, avšak zároveň si ponechala právo rybolovu v oblasti Newfoundlandu.

⁴⁶⁴ Ferro, M. *Dějiny kolonizací*, s. 81-82. Kromě *asienta* získala Británie též právo *navío de permiso*, jež zaručovalo jednomu anglickému plavidlu volný obchod v amerických vodách. Tato výsada však začala být záhy zneužívána.

⁴⁶⁵ Polišenský, J. *Dějiny Británie*, s. 119. Sevillský mír ukončoval válku mezi Británií a Španělskem.

popuzovalo Španěly, kteří tak nevynechali jedinou příležitost ke kontrole anglických plavidel.⁴⁶⁶ Tyto prověrky však často probíhaly poměrně brutální formou, na což veřejně upozornil kapitán Jenkins poté, co na půdu Dolní sněmovny přinesl část svého uříznutého ucha, jež údajně padlo za oběť španělským násilnostem.⁴⁶⁷ Celá aféra směřovala mimo jiné i proti umírněné politice anglického ministerského předsedy Roberta Walpola, jenž také roku 1742 rezignoval.

Skutečný konflikt, v evropském prostředí známý jako válka o rakouské dědictví,⁴⁶⁸ se rozhořel roku 1740 po smrti císaře Karla VI., jenž po sobě nezanechal mužského následníka, nýbrž dceru Marii Terezii. V následujícím střetu se na stranu rakouské vladařky postavila právě Velká Británie, jež na kontinentu čelila koalici Francie, Španělska, Bavorska a Pruska. Otevřené nepřátelství se záhy přeneslo do zámoří, kde se jako agresori projeví Francouzi, kteří podnikali vojenské nájezdy na území Nového Skotska a Nové Anglie. Angličtí osadníci tedy vytáhli proti francouzskému Louisburgu, který i přes citelné ztráty v červnu 1745 dobyli.⁴⁶⁹ Válku o rakouské dědictví formálně ukončila smlouva uzavřená v Cáchách roku 1748, avšak situace v koloniích mírovému stavu rozhodně neodpovídala. Separované útoky a střety zde probíhaly bez přestání až do roku 1754, kdy v zámoří započala poslední ze série anglo-francouzských válek, válka sedmiletá.⁴⁷⁰

⁴⁶⁶ Harkness, A., Jr. Americanism and Jenkin's Ear. *The Mississippi Valley Historical Review*. Vol. 37, No. 1 (Jun., 1950), s. 61.

⁴⁶⁷ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 320. Tento konflikt, který byl jakousi předzvěstí následující války, vstoupil do dějin pod označením „válka o Jenkinsovo ucho“ (1739-1742).

⁴⁶⁸ V americké tradici se jednalo o „válku krále Jiřího“.

⁴⁶⁹ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 72. Na základě mírové smlouvy z roku 1748 však Britové museli tuto pevnost Francouzům opět vrátit.

⁴⁷⁰ Morton, A. L. *Dějiny Anglie*, s. 228.

6.2 „První světová válka“

Sedmiletá nebo také „francouzsko-indiánská“⁴⁷¹ válka byla posledním ze čtyř konfliktů, demonstrujících otevřené nepřátelství mezi Anglií a Francií, které probíhaly nejen na kontinentu, ale byly ve své modifikované formě přeneseny i za Atlantský oceán. Vzhledem ke skutečnosti, že se nyní boje rozšířily nejen na území Severní Ameriky, ale též do oblasti Indie, kde se také střetávaly britské a francouzské ambice, bývá někdy tento mocenský konflikt označován jako „první světová válka“. V souvislosti s tím je však důležité upozornit, že v tomto případě se válka v Severní Americe rozhořela nezávisle na evropském dění, což bylo dáno postupnou krystalizací zdejšího dlouhotrvajícího napětí. Zároveň však evropský konflikt, který započal o dva roky později než válka v zámoří (tedy roku 1756), nebyl přímou reakcí na místní dění, nýbrž samostatnou epizodou související s tzv. diplomatickou revolucí a touhou Marie Terezie domoci se zpět svých ve válce o rakouské dědictví ztracených držav.⁴⁷²

Ačkoli Britové na americkém kontinentu disponovali nepoměrně lepšími výchozími podmínkami,⁴⁷³ zpočátku zaznamenávali vojenské úspěchy spíše Francouzi. Ohniskem sváru se stalo povodí řeky Ohio,⁴⁷⁴ které si nárokovali jak po půdě lačnicí angličtí osadníci, tak francouzští kolonizátoři, kteří do prostoru za Apalačskými horami postupovali jednak z jihu, proti proudu řeky Ohio, a jednak ze severu, z oblasti Velkých jezer.⁴⁷⁵ Jakousi třetí stranu pak tvořily četné

⁴⁷¹ Termín typický pro americké dějepisce.

⁴⁷² Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 71. Diplomatická revoluce je termín označující změnu v evropských mocenských aliancích, jež se udála na přelomu let 1755/1756, kdy rakouský kancléř Kounic inicioval spojenectví s tradičním nepřítelem Habsburků, Francií, a naopak Velká Británie, chtějící zachovat rovnováhu sil, uzavřela spojeneckou dohodu s pruským panovníkem Fridrichem Velikým.

⁴⁷³ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 329. Minimálně se jednalo o zjevný nepoměr mezi počtem osadníků ve francouzské (60 000) a britské (200 000) sféře vlivu.

⁴⁷⁴ Murrin, J. M. *The French and Indian War*, s. 310.

⁴⁷⁵ Morton, A. L. *Dějiny Anglie*, s. 232.

indiánské kmeny, které se sice svou loajalitou na 18. století zavázaly Angličanům, avšak nyní houfně přecházely k nepříteli.⁴⁷⁶

Vlastní boje započaly roku 1754 domobraneckými akcemi Virgiňanů spojenými s profesionálními vojáky z New Yorku a Jižní Karolíny. Velitelem těchto oddílů se stal mladý major George Washington, který však více proslul až v následujících letech díky své angažovanosti v americké válce za nezávislost. K prvnímu střetu došlo na soutoku řek Allegheny a Monongahely v blízkosti anglické pevnosti Fort George, kterou však Francouzi s přehledem dobyli a přejmenovali ji na Fort Duquesne.⁴⁷⁷ Washington se sice následně rozhodl pro odvetu, avšak jejím výsledkem bylo pouze rychlé vybudování provizorní pevnůstky Fort Necessity a její bezprostřední předání nepříteli v rámci kapitulace.⁴⁷⁸ Roku 1755 byly Američanům poslány posily z Velké Británie v čele s generálem Braddockem.⁴⁷⁹ První bitva pod patronátem nového anglického velitele, jež se odehrála v červenci 1755 poblíž pevnosti Fort Duquesne, však skončila drtivou porážkou útočníků a Braddockovou smrtí.

Zároveň se střety v Ohijské pánvi probíhaly boje na severu, nicméně ani zde Angličané úspěchy nezaznamenali a navíc přišli o jedinou svou pevnost v oblasti Velkých jezer, Oswego.⁴⁸⁰ Třetí fronta se otevírala v oblasti západního New Yorku, kde měly francouzskému tlaku vzdorovat tři malé pevnosti, a to William Henry, Fort Edward a Crown Points. Nově povoláný generál Campbell, hrabě z Loudonu, byl však stejně neefektivní jako jeho předchůdce, a tak byl na konci roku 1757 odvolán a nahrazen Jamesem Abercrombym.⁴⁸¹

⁴⁷⁶ Raková, S. (2005). *Podivná revoluce: Dlouhá cesta Američanů k nezávislosti (1763-1783)*. Praha: Triton, s. 20-21.

⁴⁷⁷ Volný, Z. *Toulky 8*, s. 27.

⁴⁷⁸ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 75.

⁴⁷⁹ Churchill, W. S. *Věk revoluce*, s. 122.

⁴⁸⁰ Tamtéž.

⁴⁸¹ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 77. Roku 1757 totiž díky Loudonově neschopnosti padla do francouzských rukou strategická pevnost William Henry.

Do konce roku 1757 tedy Britové v Americe nezaznamenali žádné zásadní úspěchy, avšak situace se změnila na počátku roku 1758 spolu s příchodem nového britského státního tajemníka Williama Pitta staršího,⁴⁸² do jehož kompetencí spadala mimo jiné otázka probíhající války.⁴⁸³ Kromě toho, že si dokázal vybrat schopné a zkušené velitele, rozhodl se Pitt obrátit k americkému kontinentu veškerou vojenskou pozornost.⁴⁸⁴ Po detailním prostudování příslušných materiálů vytvořil státní sekretář tři vzájemně propojené strategické plány, jež měly definitivně skoncovat s francouzskou hrozbou v Severní Americe. Nově povolání generálové Amherst a Wolf měli zaútočit na Québec, vojsko generála Abercrombyho mělo ovládnout horní tok řeky Hudson a spojit se s oddíly Amhersta a Wolfa a konečně třetím cílem se stala strategická pevnost Fort Duquesne, kterou dostal za úkol se svou armádou dobýt generál Forbes.⁴⁸⁵

Roku 1758 byli sice Britové pod Abercrombyho velením poraženi u pevnosti Ticonderoga, avšak úspěchy zaznamenal Amherst, jemuž se podařilo ovládnout Louisburg při severozápadní hranici s Kanadou, a koncem listopadu 1758 byla dobyta i pevnost Fort Duquesne.⁴⁸⁶ V této době se naplno projevila britská převaha jak početní, tak strategická. Během roku 1759 byli Francouzi nuceni vyklidit pevnosti Niagara, Ticonderoga a Loyalhanna a jejich morálce nepřidal ani přechod několika indiánských kmenů na stranu nepřítele.

Rozhodující bitvou „francouzsko-indiánské“ války se stala bitva o Québec, srdce francouzské moci v Severní Americe. Velením québeckého tažení byl pověřen generál James Wolf,⁴⁸⁷ jehož postup

⁴⁸² Strong, C. F. *The Early Modern World*, s. 200.

⁴⁸³ Johnson, P. *Dějiny*, s. 108.

⁴⁸⁴ V Evropě tak veškeré břímě války spočinulo na Prusku, které však Velká Británie podporovala štědrými finančními subsidiemi.

⁴⁸⁵ Churchill, W. S. *Věk revoluce*, s. 122-123.

⁴⁸⁶ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 77. Na počest Williama Pitta byla tato pevnost přejmenována na Pittsburgh.

⁴⁸⁷ Elton, G. R. *Angličané*, s. 156.

směřoval podél řeky sv. Vavřince dále na sever. V červnu 1759 stanul Wolf před Québecem a již v září téhož roku město navzdory snahám francouzského generála Montcalma dobyl.⁴⁸⁸ Ovládnutím Québecu se Britům otevřela cesta do kanadského vnitrozemí, avšak francouzská moc v Severní Americe se definitivně zhroutila až po pádu Montrealu na počátku září 1760.⁴⁸⁹

Dobytím Montrealu sedmiletá válka v severoamerických koloniích de facto skončila. De iure však udělal za touto historickou epizodou pomyslnou tečku až Pařížský mír uzavřený roku 1763. Na základě smlouvy, jež tuto světovou válku uzavírala, byl definitivně potvrzen pád francouzského koloniálního panství na území Severní Ameriky.⁴⁹⁰ Velká Británie si přitom podržela celou Kanadu, Nové Skotsko, Cape Breton a dostala potvrzení svých mocenských nároků na celé povodí Ohia. Do britských rukou zároveň padly některé karibské ostrovy, avšak obavy z nadprodukce cukrové třtiny donutily vládu k navrácení některých z nich Francii.⁴⁹¹ Z dalších zisků ostrovní mocnosti v Novém světě je možno jmenovat španělskou Floridu⁴⁹² a především právo nerušené plavby po Mississippi, jež měla klíčový význam pro obchod s Indiány.⁴⁹³ I přes nepochybně velmi cenné územní zisky Velké Británie se však nedalo hovořit o zcela jednoznačném vítězství. Ačkoli sedmiletá válka znamenala rozpad francouzského panství v Severní Americe,⁴⁹⁴ je nutno si uvědomit, že nedošlo k podkopání francouzské námořní moci, že si Francouzi

⁴⁸⁸ *England's Colonies*, s. 476. Ferro, M. *Dějiny kolonizací*, s. 90. Rozhodující střet proběhl na tzv. Abrahámových pláních, kde francouzská armáda definitivně kapitulovala. Bitva se však stala osudnou jak generálu Montcalmovi, tak britskému dobyvateli Jamesi Wolfovi.

⁴⁸⁹ Strong, C. F. *The Early Modern World*, s. 202. O kapitulaci tohoto města se zasloužil generál Amherst.

⁴⁹⁰ Pulsipher, J. H. *Dark Cloud*, s. 612.

⁴⁹¹ Johnson, P. *Dějiny*, s. 109. Britové původně získali Svatý Vincenc, Grenadiny, Tobago, Dominiku, Svatou Lucii, Gaudeloupe a Martinik, avšak právě poslední tři jmenované ostrovy byly nakonec Francouzům vráceny. V praxi se pro tuto výměnu vžilo označení „sníh za cukr“.

⁴⁹² Jako kompenzaci Španělé však získali Louisianu, kterou jim postoupila Francie.

⁴⁹³ Churchill, W. S. *Věk revoluce*, s. 128.

⁴⁹⁴ Morgan, K. O. *Dějiny Británie*, s. 354.

podrželi strategické právo rybolovu v oblasti Newfoundlandu a navíc ovládli zdaleka nejbohatší ostrov Západní Indie, Gaudeloupe.⁴⁹⁵

Kromě nezanedbatelných geografických přesunů měla sedmiletá válka ještě několik dalších důsledků. Především se stala jakousi prapříčinou americké války za nezávislost, jelikož jednak vnukla anglickým osadníkům emancipační nálady a jednak se stala trnem v oku Francii prahnoucí po odvetě, jíž dostala příležitost uskutečnit právě v rámci spojenecké pomoci Američanům během jejich bojů proti britské koloniální nadvládě.⁴⁹⁶ Zároveň měla válka dozvuky i pokud se týkalo vnitřněpolitické situace ve Velké Británii, jelikož nový panovník Jiří III., jenž vládl od smrti svého otce v roce 1760,⁴⁹⁷ bezprostředně po kanadském vítězství odvolal Williama Pitta⁴⁹⁸ a nastolil vládu podprůměrných politiků, jakými byl například lord Bute, George Grenville, lord North, Charles Townshend či George Germaine.⁴⁹⁹

6.3 Dozvuky války a první kroky k nezávislosti

Sedmiletá válka poznamenala obyvatelstvo zainteresovaných zemí jako každý jiný vojenský konflikt. Kromě ztrát na životech se do britských kolonií v Severní Americe dostavila také finanční krize, která se dotkla všech vrstev obyvatelstva, ačkoli nejmarkantněji se projevila ve městech, kde došlo k vytvoření nové sorty sociálně slabých lidí, do níž spadali především řemeslníci, námořníci

⁴⁹⁵ Tamtéž. Murrin, J. M. *The French and Indian War*, s. 311. Důležité je si také uvědomit, že ačkoli se Velká Británie zmocnila Kanady, zůstávalo zde početné francouzské obyvatelstvo, které i nadále představovalo potenciální nebezpečí.

⁴⁹⁶ Ferro, M. *Dějiny kolonizací*, s. 91.

⁴⁹⁷ Schlesinger, A. M. *The American Revolution Reconsidered. Political Science Quarterly*. Vol. 34, No. 1 (Mar., 1919), s. 65. Polišenský, J. *Dějiny Británie*, s. 124.

⁴⁹⁸ Volný, Z. (editor). (2005). *Toulky minulostí světa 7*. Praha: Via Facti, s. 26. Jiří III. byl pro co nejrychlejší ukončení války, v čemž mu radikální politika Williama Pitta bránila. Navíc opovrhoval celou whigovskou aristokracií, do níž diplomat patřil.

⁴⁹⁹ Johnson, P. *Dějiny*, s. 109-110.

či námezdní dělníci, které poválečná inflace postihla nejcitelněji.⁵⁰⁰ Obyvatelstvo amerických kolonií však po skončení války zasáhlo i nadšení z odstranění francouzské hrozby na západě, na základě čehož započala velká migrace do oblasti za Appalačskými horami.⁵⁰¹ V souvislosti s masovým skupováním rozlehlých území došlo ve velmi krátké době k vytvoření mnoha nových obchodních společností, které se spekulacemi s pozemky zabývaly.⁵⁰² Londýn se však vzhledem k přítomnosti četných a mnohdy nepřátelsky naladěných indiánských kmenů dalšího osidlování západních území obával, a tak roku 1763 podnikl první z nepopulárních opatření, jímž si proti sobě popudil americké kolonisty.

Již roku 1762 vystřídal Williama Pitta na postu státního sekretáře a ministra financí oblíbenec Jiřího III. Lord Bute, jenž o další rok později svou funkci předal lordu Georgi Grenvillovi, jenž právě byl zodpovědný za řadu opatření, jež v severoamerických koloniích narazila na rozhodný odpor.⁵⁰³ Dne 7. října 1763 vydala londýnská vláda tzv. Velkou proklamací (*Great Proclamation*),⁵⁰⁴ na jejímž základě došlo k vytvoření pouhých třech nových správních oblastí⁵⁰⁵ a zároveň k zákazu dalšího osidlování za hranicí pohoří Alleghany.⁵⁰⁶ Toto opatření vzbudilo první rozsáhlou vlnu koloniální nevole a odporu vůči mateřské zemi, jež se s každým přibývajícím zákonem a omezením nadále stupňovala až nakonec vyvrcholila v boji o nezávislost Ameriky.

Vytyčením hraniční linie, za níž se američtí osadníci nesměli nadále usazovat však Grenvillovy aktivity nekončily. Již roku 1764

⁵⁰⁰ Raková, S. *Podivná revoluce*, s. 27-29. V souvislosti s tím však byly na druhou stranu posíleny náklady na sociální pomoc lidem v nouzi, i když ani přesto se tíživá situace zchudlého obyvatelstva zcela nevyřešila.

⁵⁰¹ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 79.

⁵⁰² Nevins, S. - Commanger, H. S. *Dějiny USA*, s. 63. Do podobných aktivit byly zainteresovány i významné osobnosti jako například Benjamin Franklin či George Washington.

⁵⁰³ Raková, S. *Podivná revoluce*, s. 47.

⁵⁰⁴ Johnson, P. *Dějiny*, s. 111.

⁵⁰⁵ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 79. Jednalo se o Východní a Západní Floridu a Québec.

⁵⁰⁶ Ferro, M. *Dějiny kolonizací*, s. 270.

předložil Dolní sněmovně program dalších opatření a nařízení, jež měly zabezpečit nové příjmy z kolonií.⁵⁰⁷ Nejprve došlo ke schválení tzv. cukerního zákona (*Molasses Act*), jenž uvaloval clo na dovoz cizího cukru a melasy a který vstoupil v platnost právě roku 1764.⁵⁰⁸ Součástí Grenvillova plánu bylo též zavedení kolkovného, jež sice bylo po prvním projednání odloženo, avšak které se následně stalo hlavní rozbuškou americké nespokojenosti.⁵⁰⁹ Zákon o kolkovném (*Stamp Act*) vstoupil v platnost 1. listopadu 1765⁵¹⁰ a předpokládal uvalení zvláštní daně (kolku) na veškeré listiny a tiskoviny, jež by byly na území britských kolonií v Severní Americe vydávány.⁵¹¹ Protesty, které vydání zákona následovaly však byly nejen přehnané, ale i ve velké míře neodpodstatněné, jelikož měly výnosy z kolkovné daně sloužit primárně potřebám kolonií, a navíc by každého Američana ročně stály přibližně třetinu denního příjmu průměrného kolonisty.⁵¹²

Cílem nespokojenců se často stávali britští vojáci, kteří byli na americké půdě přítomni opět především díky iniciativě George Grenvilla, který se domníval, že kolonie nejsou schopny se samy bránit případným agresorům, a proto vyslal za oceán 10 000 vojáků, na jejichž udržování se kolonisté měli podílet jednou třetinou výdajů.⁵¹³ Nařízení, podle něhož měli obyvatelé provincií (především pak New Yorku, kde sídlilo vedení britských ozbrojených sil) poskytovat armádě ubytovací kapacity a potraviny, bylo známo jako zákon

⁵⁰⁷ Raková, S. *Podivná revoluce*, s. 50.

⁵⁰⁸ Southwick, A. B. The Molasses Act – Source of Precedents. *The William and Mary Quarterly*, Third Series. Vol. 8, No. 2 (Jul., 1951), s. 389. Jednalo se o rozšíření původního cukerního zákona z roku 1733. Cla byla navíc uvalena i na další zboží jako bylo víno, indigo či káva.

⁵⁰⁹ Strong, C. F. *The Early Modern World*, s. 223-224. Morton, A. L. *Dějiny Anglie*, s. 235. Kolonisté totiž byli ochotni přistoupit na zavedení cel v rámci mezinárodního obchodu, avšak Londýnem nařízené vnitřní zdanění striktně odmítali. Na základě toho bylo také vytvořeno známé revoluční heslo „*No taxation without representation*“ neboli „*Žádné zdanění bez zastoupení*“.

⁵¹⁰ Hodge, H. H. The Repeal of the Stamp Act. *Political Science Quarterly*. Vol. 19, No. 2 (Jun., 1904), s. 252. K jeho schválení však došlo již 4. března 1765 a i samotní kolonisté se o jeho existenci dozvěděli již na počátku tohoto roku.

⁵¹¹ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 80.

⁵¹² Raková, S. *Podivná revoluce*, s. 53-56. Protesty spočívaly především ve vytváření organizací Synů svobody, nahodilých seskupení nespokojenců, kteří brojili proti „londýnskému útlaku“.

⁵¹³ Nevins, S. - Commanger, H. S. *Dějiny USA*, s. 65.

o ubytování (*Quartering Act*).⁵¹⁴ Jedním z vrcholů koloniální nespokojenosti se sérií Grenvillových opatření na zajištění příjmů byl kongres konající se v říjnu 1765 v New Yorku, na němž se sešli zástupci devíti provincií, kteří zde formulovali své výhrady vůči probíhajícím změnám.⁵¹⁵

Narůstající nespokojenost s Grenvillovou vládou vedla v květnu 1764 k jejímu svržení.⁵¹⁶ Nový kabinet sestavil v červenci 1765 markýz z Rockinghamu, který dokázal vyhrocenou situaci do jisté míry uklinit.⁵¹⁷ Stalo se tak především díky deklaračnímu zákonu (*Declaratory Bill*), který sice znamenal praktické ustoupení od zákona o kolcích, avšak zároveň potvrzoval právo Londýna na zdanění kolonií.⁵¹⁸ V tomto bodě je nutné upozornit na skutečnost, že vměšující se přístup mateřské země ve věci zasahování do vnitřních záležitostí severoamerických osad odsuzovali i mnozí Britové,⁵¹⁹ mezi nimi též proslulý William Pitt,⁵²⁰ který také v červenci 1766 stanul v čele své v pořadí druhé vlády.

Zákon o kolkovném byl de iure zrušen v březnu 1766,⁵²¹ avšak zároveň s jeho anulováním se začal připravovat další balík opatření, jež měla situaci v severoamerických državách řešit. Za koncepcí a prosazením nových zákonů stál lord Shelburne, odpovědný za koloniální záležitosti, a nový ministr financí Charles Townshend, který již v jarních měsících roku 1767 prosadil systém cel na dovoz

⁵¹⁴ Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 76. Tento zákon vstoupil v platnost v březnu 1765.

⁵¹⁵ Raková, S. *Podivná revoluce*, s. 56-58. Na shromáždění chyběli zástupci Virginie, Severní Karolíny, Georgie a New Hampshiru.

⁵¹⁶ Hodge, H. H. *Stamp Act*, s. 252-253. Pád Grenvillový vlády měl velký vliv i na následné zrušení zákona o kolkovném.

⁵¹⁷ Churchill, W. S. *Věk revoluce*, s. 136-138.

⁵¹⁸ Ferro, M. *Dějiny kolonizací*, s. 270.

⁵¹⁹ Morton, A. L. *Dějiny Anglie*, s. 237.

⁵²⁰ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 338.

⁵²¹ Hodge, H. H. *Stamp Act*, s. 252. V květnu téhož roku byla také znovu upravena cla stanovená cukerním zákonem.

čaje, skla, papíru, barev a olova, který byl v černu téhož roku schválen.⁵²² Zákony samozřejmě v koloniích vyvolaly patřičné rozhořčení, které se projevilo jednak hospodářským bojkotem britského zboží⁵²³ a jednak společenským reptáním, demonstrovaným v nejrůznějších dobových pamfletech.⁵²⁴ V této fázi zároveň došlo k důležitému ideologickému obratu, protože otázka londýnských zásahů do koloniálních záležitostí přestala být vnímána jako materiální poškozování zájmů osadníků, ale jako věc ryzího principu.⁵²⁵

Pod dojmem všeobecné krize Londýn na podzim 1768 posunul hranici pro osidlování západních území a na jaře následujícího roku bylo odhlasováno zrušení Townshendových cel – s výjimkou cla na čaj.⁵²⁶ V říjnu 1768 také podal svou druhou demisi William Pitt, na jehož místo následně nastoupil vévoda z Graftonu, avšak ani on ve funkci státního tajemníka nesetřval dlouho, jelikož ho již roku 1770 nahradil lord North.

6.4 Z Bostonu do Filadelfie

Zrušením Townshendových zákonů a nástupem lorda Northa na post státního sekretáře byla ukončena první etapa americké nespokojenosti. Klid však byl pouze zdánlivý. Již roku 1770 došlo k další radikalizaci, jež navíc doznala ozbrojeného charakteru. V březnu totiž proběhl v Bostonu, jenž se stal jakýmsi centrem revolučních událostí, incident, při němž se skupina výtržníků začala sněhovými koulemi střílet do příslušníků britské stráže. V nastalém zmatku a pobouření padlo několik výstřelů, jejichž výsledkem bylo pět

⁵²² Schlesinger, A. M. *The American Revolution*, s. 70. Jednalo se o tzv. Townshendovy zákony nebo také Townshendova cla.

⁵²³ Nevins, S. - Commanger, H. S. *Dějiny USA*, s. 69. Bojkot započal po vydání Townshendových zákonů a skončil až s jejich odvoláním v roce 1770.

⁵²⁴ Jedním z nejznámějších spisků tohoto druhu byly *Dopisy farmáře (Letters from a Farmer)* od radikála Johna Dickinsona.

⁵²⁵ Raková, S. *Podivná revoluce*, s. 74.

⁵²⁶ Schlesinger, A. M. *The American Revolution*, s. 70-71. Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 82.

mrtvých.⁵²⁷ Na základě této aféry⁵²⁸ se znovu zaktualizovala všeobecná nespokojenost, reprezentovaná teoretickou agitací radikálů, jakým byl například Samuel Adams, a v praxi tzv. korespondenčními výbory, které vznikaly při každé koloniální sněmovně a vedly ostrou protibritskou propagandu.

V nastalé krizi přilil olej do ohně samotný lord North, jenž se na jaře 1773 dopustil osudové chyby, tvořící poslední spojnici k válce za nezávislost třinácti kolonií. V celé věci sehrála zásadní roli anglická Východoindická společnost, jež se na počátku 70. let ocitla v hluboké finanční krizi. Lord North proto inicioval zákon, který obchodnímu gigantu umožňoval dovážet čaj z Orientu přímo do Ameriky, a to bez jinak povinného meziproclení v Londýně.⁵²⁹ Ačkoli bylo nové usnesení oboustranně výhodné,⁵³⁰ narazilo v koloniích na rozhodný odpor. Osadníky pobouřil nejen fakt, že došlo k očividnému zvýhodnění nenáviděné Východoindické společnosti, ale i záměr prodávat přebytečný čaj přímým spotřebitelům.⁵³¹ Navíc se jednalo o poslední pozůstatek Townshendových zákonů, jejichž zrušení se netýkalo právě a jedině cla na čaj.

Centrem odporu a radikalizace se opět stal massachusettský Boston. Skupina místních vlastenců byla informována, že do místního přístavu míří tři lodě⁵³² s 342 bednami naloženými čajem Východoindické společnosti. Skupina za mohawské Indiány převlečených mužů pod vedením Samuela Adamse tedy 16. prosince

⁵²⁷ Churchill, W. S. *Věk revoluce*, s. 139.

⁵²⁸ Strong, C. F. *The Early Modern World*, s. 224. Pro tuto událost se vžil označení „bostonský masakr“.

⁵²⁹ Schlesinger, A. M. *The American Revolution*, s. 72.

⁵³⁰ Tím, že by byl čaj do Ameriky dovážen přímo, by totiž jeho cena ztelně klesla.

⁵³¹ Maurois, A. *Dějiny Anglie*, s. 339. Volný, Z. *Toulky* 8, s. 33. Kolonisté de facto dospěli k závěru, že si je chce britská vláda levným čajem koupit.

⁵³² Johnson, P. *Dějiny*, s. 120. Lodě se jmenovaly *Dartmouth*, *Eleanor* a *Beaver*.

1773 pronikla na kýžená plavidla a po celou noc se věnovala vyhazování obsahu beden do moře.⁵³³

Šokovaný londýnský parlament se ihned, jakmile se o incidentu dozvěděl, rozhodl přijmout kárná opatření k potrestání massachusettské kolonie. Na jaře následujícího roku tak byly schváleny tzv. donucovací (také nesnesitelné) zákony (*Coercive Acts*),⁵³⁴ které za prvé uzavíraly bostonský přístav do doby než bude zničený čaj splacen, dále chránily britské úředníky a naposledy odnímalý Massachusetts výsady zaručené královskou chartou, vydanou roku 1691.⁵³⁵ Poslední opatření se vztahovalo na všech třináct kolonií a znovu ukládalo ubytovací povinnost pro britské vojáky, kteří v koloniích přebývali.⁵³⁶ Dozvukem těchto omezujících zákonů byl pro většinu Američanů opět velmi pobuřující zákon o Québeku (*Quebec Act*),⁵³⁷ jenž přiznával rozsáhlá náboženská a územní práva zdejším katolíkům.⁵³⁸ Pomyslným vrcholem restriktivních opatření se nakonec stalo jmenování nového massachusettského guvernéra Thomase Gageho, který byl zároveň vrchním velitelem britských ozbrojených sil v Severní Americe.

Podporu Massachusetts následně vyslovily prakticky všechny koloniální sněmovny, a to i přesto, že si tímto stanoviskem povětšinou zneprátelily královské guvernéry. Na druhou stranu je třeba říci, že ani americké emancipační hnutí nebylo jednotné a míra loajality k rebelantskému Bostonu doznávala na mnoha místech značné vlažnosti.⁵³⁹

⁵³³ Raková, S. *Podivná revoluce*, s. 103-104. Pro tuto událost se vžilo několikero označení jako „bostonský čajový dýchánek“, „bostonské pití čaje“ či „bostonský čaj o páté“.

⁵³⁴ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 84.

⁵³⁵ Raková, S. *Podivná revoluce*, s. 105.

⁵³⁶ Churchill, W. S. *Věk revoluce*, s. 141.

⁵³⁷ Murrin, J. M. *The French and Indian War*, s. 311. Zákon o Québeku rozhodně nebyl zcela racionálním krokem, jelikož díky němu mohlo velmi snadno dojít k oživení francouzského nebezpečí v Severní Americe.

⁵³⁸ Ferro, M. *Dějiny kolonizací*, s. 271.

⁵³⁹ Raková, S. *Podivná revoluce*, s. 110-111. Největší podporu přirozeně prokázaly kolonie, v nichž byla přítomna britská vojska jako například New York či Virginie.

Snahu nastalou situaci efektivně řešit demonstroval první kontinentální kongres, jenž se sešel 5. září 1774 ve Filadelfii a čítal 56 delegátů.⁵⁴⁰ Jeho výsledkem bylo přijetí *Suffolkských rezolucí* ohledně situace v Massachusetts a především *Deklarace práv a stížností*, jež sice byla psána v umírněném tónu, avšak jasně definovala americké zájmy a požadavky. Součástí výsledků jednání bylo též schválení bojkotu britského zboží, a to do doby než dojde ke zrušení zákonů přijatých na jaře 1774.⁵⁴¹

6.5 Kolonie bojují za nezávislost

Poté, co do Londýna dorazily americké rezoluce s radikalizujícími požadavky a všeobecné informace o dění ve Filadelfii, rozhodl britský parlament o vyslání vojenských posil za oceán. V dubnu 1775 se tak třináct severoamerických kolonií ocitlo ve faktickém válečném stavu se svou mateřskou zemí.⁵⁴² K prvnímu ozbrojenému střetu britského vojska (tzv. červenokabátníků)⁵⁴³ s narychlo zformovanými domobraneckými oddíly došlo 18. dubna 1775 u města Concord, kam pod vedením generála Gageho⁵⁴⁴ dorazilo na osm set vojáků, kteří se doufali zmocnit místního zbrojního arzenálu. Kolonisté sice byli v následné potyčce odrazeni a zatlačeni až k Lexingtonu,⁵⁴⁵ avšak na druhou stranu stačili přemístit zásoby munice a zbraní do bezpečí.⁵⁴⁶

Dne 10. května 1775 se ve Filadelfii sešli delegáti, aby zahájili zasedání v pořadí druhého kontinentálního kongresu, nyní již

⁵⁴⁰ Schlesinger, A. M. *The American Revolution*, s. 73.

⁵⁴¹ Tamtéž, s. 115. Od 1. prosince 1774 měl být bojkotován dovoz britského zboží, avšak bojkot vývozu měl být zahájen až o necelý rok později, a to 10. září 1775.

⁵⁴² Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 85.

⁵⁴³ Dle barvy jejich stejnokrojů.

⁵⁴⁴ The Battle of Lexington. *The Aldine*. Vol. 7, No. 16 (Apr., 1875), s. 310

⁵⁴⁵ Tamtéž.

⁵⁴⁶ Churchill, W. S. *Věk revoluce*, s. 142. Osadníci zprvu ustupovali především proto, že nechtěli vystřelit a tím začít ozbrojený konflikt jako první. K přestřelce nakonec skutečně došlo, avšak otázka, která strana vypálila dříve, dnes není prakticky zodpověditelná.

prezentovaného jako otevřeně revoluční.⁵⁴⁷ O šestnáct dní později bylo všech třináct kolonií oficiálně uvedeno do válečného stavu a do čela nově vytvořené tzv. kontinentální armády byl o další měsíc později postaven virginský George Washington.⁵⁴⁸ I přes velmi radikální a vůči Velké Británii nepřátelský tón jednání však jen málokdo z Američanů již v této době přemýšlel o úplné nezávislosti provincií na mateřské zemi.

První větší bitva americké války za nezávislost se odehrála v okolí tradičního revolučního centra, Bostonu, mezi 16. a 17. červnem 1775. Ústředním dějištěm celého střetu se stal kopec Breed's Hill na charlestownském poloostrově.⁵⁴⁹ Zde se Američané začali opevňovat a stavět barikády, avšak následný útok britského generála Howe je donutil ustoupit a složit zbraně. I přes oficiální kapitulaci však domobranci utrpěli nepoměrně menší ztráty než (na rozdíl od 1054 mrtvých na straně Britů se jednalo „jen“ o 400 amerických obětí).⁵⁵⁰

Zbytek roku 1775 ulpíval v relativním klidu. Situace se vyhroutil pouze na severu, kam bylo vypraveno revoluční vojsko pod vedením generálů Benedicta Arnolda a Richarda Montgomeryho, který se sice zmocnil prakticky nechráněného Montrealu, avšak následný spojený útok na Québec, jenž se odehrál koncem tohoto roku, skončil pro útočníky naprostou katastrofou.⁵⁵¹ Již v říjnu 1775 také došlo k vytvoření amerického námořního výboru a popuzení vlastenci též začali sondovat možnosti případného spojení. Tyto aktivity sice svědčily pro definitivní směřování třinácti kolonií k nezávislosti, avšak na počátku prosince 1775 se revoluční parlament znovu vyjádřil ve smyslu, že uznává svrchovanou autoritu krále Jiřího III.⁵⁵²

⁵⁴⁷ Nevins, S. - Commanger, H. S. *Dějiny USA*, s. 74.

⁵⁴⁸ Raková, S. *Podivná revoluce*, s. 128. Washington se funkce ujal bez jakéhokoli nároku na mzdu.

⁵⁴⁹ Podle tohoto místa je bitva také oficiálně pojmenována, avšak obecně známá je spíše pod označením bitva u Bunker Hillu, kde se také původně měla odehrávat.

⁵⁵⁰ Tamtéž.

⁵⁵¹ Churchill, W. S. *Věk revoluce*, s. 144-145.

⁵⁵² Raková, S. *Podivná revoluce*, s. 147-148.

Změny ve veřejném mínění nastaly až na počátku roku 1776 v souvislosti s osobností Thomase Paina a jeho spiskem *Zdravý rozum*. Paine, paradoxně sám původem Angličan, totiž označil za zdroj veškerého zla právě monarchu a jediným východiskem z probíhající krize byla dle stanovisek tohoto radikála naprostá nezávislost severoamerických osad.⁵⁵³ Vzhledem k tomu, jakou rychlostí se Painovy myšlenky šířily a kolik lidí stihly v relativně krátké době infikovat, došlo postupně k podniknutí řady formálních kroků ke skutečnému vyhlášení americké nezávislosti.⁵⁵⁴ Stoupencům konečného odtržení kolonií od mateřské země částečně nahrávala i situace na frontě. Na jaře 1776 došlo k vytlačení generála Howa⁵⁵⁵ a jeho oddílů z Bostonu do novoskotského Halifaxu a zároveň bylo zabráněno vylodění Britů pod vedením generálů Clintona a Cornwallise v Severní Karolíně.⁵⁵⁶

Rozhodující vliv na osamostatnění kolonií měly události v kongresu. Dne 11. června 1776 byl jmenován výbor delegátů v čele s Thomasem Jeffersonem, jenž byl pověřen úkolem sepsat prohlášení nezávislosti.⁵⁵⁷ Zároveň byl zřízen Korespondenční výbor, představující de iure ministerstvo zahraničí, který měl navázat diplomatické styky s případnými spojenci proti Velké Británii, především pak s Francií, Španělskem a Nizozemím. Text *Jednomyslného prohlášení nezávislosti třinácti Spojených států amerických*,⁵⁵⁸ jak byl výsledný dokument nakonec pojmenován, byl většinou delegátů schválen 2. července 1776 a o dva dny později slavnostně vyhlášen.⁵⁵⁹ Přijetím *Deklarace nezávislosti* byla formálně svržena autorita Koruny, již byla

⁵⁵³ Johnson, P. *Dějiny*, s. 128.

⁵⁵⁴ Ferro, M. *Dějiny kolonizací*, s. 272.

⁵⁵⁵ Howe již v říjnu 1775 nahradil ve funkci generála Gageho, který se po de facto neúspěšné bitvě u Breed's Hillu vrátil zpět do Anglie.

⁵⁵⁶ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 86.

⁵⁵⁷ Johnson, P. *Dějiny*, s. 129. Dalšími členy výboru byli Benjamin Franklin, Samuel Adams, Roger Sherman a Robert Livingston.

⁵⁵⁸ Ferro, M. *Dějiny kolonizací*, s. 272.

⁵⁵⁹ Stranou zůstávali pouze zástupci New Yorku, kteří svůj podpis pod dokument připojili až 19. července 1776.

přisouzena veškerá vina,⁵⁶⁰ a třináct bývalých kolonií se stalo svrchovanými státy s republikánskými vládami a vlastními ústavami, jež nahradily bývalé výsadní listiny. Vůbec první celoamerickou ústavou se pak staly *Články konfederace a věčného svazku*, jež vytvořil liberální politik John Dickinson a které byly kongresem schváleny 15. listopadu 1777.⁵⁶¹

6.6 Americká revoluce

Ačkoli došlo k formálnímu vydání *Deklarace nezávislosti* a vyhlášení odtržení kolonií od mateřské země, Velká Británie nové uspořádání odmítala přijmout a nové podmínky bylo tedy třeba vybojovat. Základním stanovištěm britských sil v Americe se pod vedením generála Howa stal New York. V této oblasti přitom operoval s vlasteneckou armádou samotný Washington, jenž byl však koncem roku 1776 nucen ustoupit přes řeku Delaware a stáhnout se až do Pensylvánie.⁵⁶² O Vánocích téhož roku však Washington využil momentu překvapení a s přibližně dva a půl tisíci muži vytáhl přes zamrzlou řeku do města Trenton, kde zahnal na útěk utábořené německé žoldnéře loajální k Angličanům.⁵⁶³ Triumf amerického vrchního velitele byl dokonán na počátku roku 1777 bitvou u Princetonu, jejímž výsledkem bylo zatlačení nepřátelských vojsk pod vedením generála Cornwallise k severním hranicím New Jersey.⁵⁶⁴

Naproti Georgi Washingtonovi jakožto vrchnímu veliteli amerických ozbrojených sil stálo na britské straně hned několik významných generálů v čele s Williamem Howem, Johnem Burgoynem

⁵⁶⁰ Proklamace dokonce obsahovala výčet provinění, jichž se král Jiří III. dopustil, avšak o hlavním protivníkovi severoamerických kolonií, britském parlamentu, není v dokumentu prakticky žádná zmínka.

⁵⁶¹ Raková, S. *Podivná revoluce*, s. 194. K ratifikaci tohoto dokumentu všemi členskými státy konfederace však došlo až 1. března 1781, kdy pod listinu připojil svůj podpis poslední Maryland.

⁵⁶² Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 95.

⁵⁶³ Volný, Z. *Toulky 8*, s. 38.

⁵⁶⁴ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 87.

a Henry Clintonem. Jako jednotící entita nad nimi stál samotný anglický král, jehož ve funkci vrchního velitele britských vojsk za oceánem nahradil až roku 1778 generál Jeffrey Amherst,⁵⁶⁵ avšak i on podléhal rozhodnutím státního tajemníka pro Ameriku, lorda Germaina.⁵⁶⁶ Z tohoto chaotického uspořádání plynulo mnoho nejasností, nedorozumění a protichůdných či neuskutečnitelných koncepcí. Rozdíly ve válečných cílech a plánech se poprvé projevíly roku 1777. Generál Howe totiž hodlal zaútočit na vlastenecké centrum americké moci, Filadelfii, avšak generál Burgoyne naopak předpokládal tažení z Kanady na horní tok řeky Hudson, kde ho měl podpořit právě Howe.⁵⁶⁷ Není jasné, zda se k Howovi zpráva o připravovaném severním tažení nedostala či zda se ji generál rozhodl ignorovat, jisté však je, že se newyorské oddíly nevydaly vstříc Burgoynově armádě, nýbrž se vylodily v zátocce Chesapeake, odkud postupovaly na Filadelfii. V New Yorku bylo zanecháno pouhých osm tisíc mužů pod vedením generála Clintona, jemuž byla svěřena obrana města.⁵⁶⁸ Na obranu Filadelfie se postavil samotný George Washington, jenž se se svými oddíly urychleně stáhl z New Jersey. Díky Howově účinné taktice byl však 11. září 1777 zahrán na ústup až se nakonec usadil v údolí Forge, kde se svou armádou přezimoval.⁵⁶⁹

Relativně úspěšné jižní tažení však mělo své dozvuky na severu. Vzhledem ke skutečnosti, že se Howe po dobytí Filadelfie nevrátil zpět do New Yorku a následně se nespojil s armádou generála Burgoyna, jenž na posily spoléhal, došlo v říjnu 1777 k zásadnímu a pro Brity značně nepříznivému zvratu ve válce. Zpočátku se zdálo, že bude

⁵⁶⁵ Gee, O. The British War Office in the Later Years of the American War of Independence. *The Journal of Modern History*. Vol. 26, No. 2 (Jun., 1954), s. 124.

⁵⁶⁶ Raková, S. *Podivná revoluce*, s. 170-171.

⁵⁶⁷ Polišenský, J. *Dějiny Británie*, s. 132.

⁵⁶⁸ Churchill, W. S. *Věk revoluce*, s. 151-152. Britové se tak dopustili vážné strategické chyby, jelikož namísto toho, aby jednotlivé armády spojili, rozptýlili své síly mezi generála Burgoyna v Kanadě, Clintona v New Yorku a Howa na Chesapeake.

⁵⁶⁹ Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 99.

severní tažení úspěšné stejně jako Howova filadelfská ofenzíva, čemuž napovídalo například Burgoyново dobytí pevnosti Ticonderoga⁵⁷⁰ či obsazení West Pointu generálem Clintonem, který se i přes nevelkou sílu zbylého vojska vydal Burgoynovi vstříc, avšak těsně před dosažením cíle, jímž bylo setkání obou armád, se situace změnila. Vyčerpané Burgoyново vojsko padlo nedaleko pevnosti Saratoga do nepřátelského sevření generála Horatia Gatese a 17. října 1777 ústy Johna Burgoyna kapitulovalo.⁵⁷¹

Bitva u Saratogy neměla žádný enormní vojenský význam, stala se však naprosto klíčovou v rámci mezinárodních vztahů.⁵⁷² Bylo to totiž právě Gatesovo vítězství, které definitivně přesvědčilo dosud váhající Francii k uzavření oficiálního spojení s americkým kongresem.⁵⁷³ Stalo se tak 6. února 1778.⁵⁷⁴ Poté, co do Ameriky dorazily zprávy o podepsání spojenecké smlouvy mezi revolucionáři a Francií, došlo k odvolání generála Hova, na jehož místo nastoupil jeho newyorský pobočník Henry Clinton, který ihned podnikl rozhodné změny ve strategickém plánování na pacifikaci rebelujících „osadníků“. Těžiště bojů totiž přenesl na jih, kde předpokládal větší koncentraci loajalistů.⁵⁷⁵

Ještě před přenesením fronty do jižních států však Britové vyklidili Filadelfii a odebrali se do New Yorku, kam se přesunuly nejen oddíly červenokabátníků, ale i Washington, který se utábořil na Bílých

⁵⁷⁰ Volný, Z. *Toulky 8*, s. 39.

⁵⁷¹ Johnson, P. *Dějiny*, s. 135.

⁵⁷² Reich, E. A New View of the War of American Independence. *The North American Review*. Vol. 177, No. 560 (Jul., 1903), s. 32-33. Na tomto místě je důležité upozornit, že americká válka za nezávislost nebyla pouhou vnitřní záležitostí britského impéria, ale věcí mezinárodního dění.

⁵⁷³ Polišínský, J. *Dějiny Británie*, s. 133.

⁵⁷⁴ Gould, E. H. American Independence and Britain's Counter-Revolution. *Past & Present*. No. 154 (Feb., 1997), s. 120. Morton, A. L. *Dějiny Anglie*, s. 239. Raková, S. *Podivná revoluce*, s. 200-203. Pokud se týká ostatních evropských států, Španělsko se rozhodlo vstoupit do války po boku Francie v dubnu 1779, Prusko původně zůstávalo na straně Velké Británie a neutrální byly i středoevropské státy. V září 1778 však Američané podepsali smlouvu o přátelství s Holandskem a v březnu 1780 iniciovala ruská carevna Kateřina vznik Ligy ozbrojené neutrality, k níž se postupně připojilo Dánsko, Švédsko, Prusko, Rakousko, Portugalsko a Neapol.

⁵⁷⁵ Tedy osob věrných Koruně.

pláních nedaleko města. Pokud se týká jihu, upřela se Clintonova pozornost především na města Charleston a Savannah.⁵⁷⁶ Hlavní město Georgie bylo obsazeno těsně před koncem roku 1778 a v dubnu roku následujícího padl i jihokarolínský Charleston.⁵⁷⁷ Clinton se však následně dopustil taktické chyby, jelikož se záhy po dobytí Karolíny vrátil zpět do New Yorku, přičemž na jihu zanechal svého chráněnce, generála Cornwallise,⁵⁷⁸ který však musel čelit jednak občanské válce mezi americkými vlastenci a loajalisty a jednak „hrdinovi od Saratogy“ Horatiu Gatesovi, jehož však v srpnu 1780 porazil v bitvě u Camdenu, čímž si uvolnil cestu do Severní Karolíny.⁵⁷⁹ Zásadní obrat přišel až v prosinci 1780 spolu se jmenováním nového velitele jižní vlastenecké armády, generála Nathaniela Greena,⁵⁸⁰ který začal podnikat systematické nájezdy na Cornwallisovy oddíly a svádět s nimi dílčí bitvy, v nichž sice většinou nezvítězil, avšak podařilo se mu na jejich základě nepřítele zcela vyčerpat.⁵⁸¹ Cornwallisovi nakonec nezbylo než opustit Karolíny a přesunout se se svými muži do Virginie. Nakonec se usadil v doposud ne příliš významné pevnosti Yorktown na jižním okraji zátoky Chesapeake.⁵⁸²

Ve prospěch Američanů se postupně začala obracet i válka na severu. Předně v červenci 1780 došlo k vylodění pěti tisíc mužů pod vedením francouzského generála Jeana de Rochambeau v rhodeislandském přístavu Newport.⁵⁸³ Právě Rochambeauovy posily se následně připojily k Washingtonově kontinentální armádě, jež v této době tábořila na Bílých pláních nedaleko New Yorku. Do zamýšleného útoku na New York se měla zapojit i francouzská flotila admirála

⁵⁷⁶ Churchill, W. S. *Věk revoluce*, s. 157.

⁵⁷⁷ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 89.

⁵⁷⁸ Gay, S. H. Why Cornwallis Was at Yorktown. *The North American Review*. Vol. 133, No. 299 (Oct., 1881), s. 368.

⁵⁷⁹ Raková, S. *Podivná revoluce*, s. 247-248. Ze Severní Karolíny byl Cornwallis vypuzen až v říjnu 1780 poté, co Američané zvítězili v bitvě na Králově hoře.

⁵⁸⁰ Gay, S. H. *Why Cornwallis*, s. 372.

⁵⁸¹ Tindall, G. B. - Shi, D. E. *Dějiny Spojených států*, s. 104-105.

⁵⁸² Nevins, S. - Commanger, H. S. *Dějiny USA*, s. 85.

⁵⁸³ Raková, S. *Podivná revoluce*, s. 249.

De Grasse, jež předtím operovala v oblasti Západní Indie, avšak kvůli nepříznivému počasí se nedokázala přesunout k New Yorku, nýbrž zamířila k Yorktownu, kde se svou armádou sídlil generál Cornwallis.⁵⁸⁴ Nastalé situaci se přizpůsobila též spojená vojska Washingtona a Rochambeau, kteří se tedy vydali směrem k zálivu Chesapeake, zatímco generál Clinton očekával útok na New York. S pomocí De Grasseovy armády, jež nejprve pacifikovala britskou flotilu admirála Thomase Gravesa⁵⁸⁵, dokázaly americko-francouzské síly zvítězit.⁵⁸⁶ Dne 17. října 1781 započalo vyjednávání a o dva dny později⁵⁸⁷ britská armáda pod vedením generála Cornwallise u Yorktownu kapitulovala.⁵⁸⁸ Ačkoli Washington propagoval rychlý přesun k New Yorku a útok na město, žádné další bitvy již neproběhly. Po vyslechnutí zpráv o zdrcující porážce britské armády totiž londýnská Dolní sněmovna 5. března 1782 odmítla pokračovat ve válce, což spolu s abdikací lorda Northa⁵⁸⁹ o patnáct dní později otevřelo prostor pro jednání o míru.⁵⁹⁰

Trojstranné mírové rozhovory započaly na jaře 1782 v Paříži.⁵⁹¹ Britskou delegaci vedl Richard Oswald, Francii zastupoval ministr zahraničí Vergennes⁵⁹² a za Spojené státy americké jednal Benjamin Franklin. Výsledná dohoda, jež byla de facto uzavřena bez francouzského přičinění i účasti, předpokládala úplnou nezávislost Spojených států, stažení britských vojsk z amerického kontinentu, vytyčení definitivní hranice mezi nově vzniklými USA a Kanadou a stejně tak měly být stanoveny vzájemné hranice třinácti bývalých kolonií. Američané si nadále podrželi právo svobodného rybolovu

⁵⁸⁴ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 90.

⁵⁸⁵ Johnson, P. *Dějiny*, s. 137.

⁵⁸⁶ Reich, E. *A New View of the War*, s. 39. Francie byla skutečně důležitým válečným faktorem a bez její pomoci by sami kolonisté jen těžko zvítězili v tak krátkém časovém horizontu.

⁵⁸⁷ Gay, S. H. *Why Cornwallis*, s. 368.

⁵⁸⁸ Churchill, W. S. *Věk revoluce*, s. 164.

⁵⁸⁹ Gee, O. *The British War Office*, s. 125. Nový kabinet následně vytvořil markýz z Rockinghamu, jehož záhy na premiérském křesle vystřídal státní tajemník lord Shelburne.

⁵⁹⁰ Raková, S. *Podivná revoluce*, s. 259.

⁵⁹¹ Gould, E. H. *American Independence*, s. 107.

⁵⁹² Reich, E. *A New View of the War*, s. 42.

v oblasti Newfoundlandu a záruku volné plavby po řece Mississippi.⁵⁹³ Kromě těchto nejzásadnějších ustanovení obsahovala vzájemná dohoda též záruku navrácení konfiskovaného majetku lojalistům a potvrzení vzájemných dluhů mezi Brity a Američany.⁵⁹⁴ Na takto definované podmínky nakonec obě znesvářené strany přistoupily, což s konečnou platností potvrdila mírová smlouva podepsaná v Paříži 3. září 1783.⁵⁹⁵

⁵⁹³ Johnson, P. *Dějiny*, s. 137.

⁵⁹⁴ Churchill, W. S. *Věk revoluce*, s. 185.

⁵⁹⁵ Raková, S. *Podivná revoluce*, s. 264. Jednalo se o dohodu mezi USA a Velkou Británií. Mírová smlouva mezi Anglií na jedné straně a Francií a Španělskem na straně druhé byla podepsána již v lednu 1783.

7 ZÁVĚR

Spolu s uzavřením pařížského míru a vytvořením nezávislých Spojených států amerických skončila jedna etapa anglických koloniálních dějin. První britské impérium se definitivně rozpadlo. Neúspěch Velké Británie ve válce o americkou nezávislost měl několik příčin. Za prvé se jednalo o logistické problémy, související s velkou vzdáleností mezi americkým kontinentem a Evropou. Britové navíc bojovali bez důležitých spojenců a kromě vzpurných osadníků čelili též vojákům francouzským, kteří poprvé mohli své síly koncentrovat výlučně za oceán a nezabývat se situací v Evropě, což byla skutečnost víceméně rozhodující.⁵⁹⁶ I přes faktickou prohru měl však konflikt na ostrovní mocnost i řadu pozitivních dopadů. Za prvé je důležité si uvědomit, že ačkoli Velká Británie přišla o rozsáhlá území v oblasti Severní Ameriky, podržela si celou Kanadu, a škody neutrpěla ani v rámci svého koloniálního panství v Indii. Zároveň byla ztráta třinácti provincií impulsem pro kolonizaci dalších území, zpočátku především nově objevené Austrálie a Nového Zélandu.

Došlo také k pozvednutí britského hospodářství, jež definitivně upustilo od merkantilistických zásad, což byl jeden z faktorů, který umožnil nástup průmyslové revoluce. O smysluplnosti merkantilismu se začalo pochybovat i vzhledem ke skutečnosti, že po válce obchodní kontakty mezi nově vzniklými Spojenými státy a Velkou Británií nepoklesly, ale naopak vzrostly. Ekonomická dimenze války byla stěžejní i pro třetího nejdůležitějšího účastníka ozbrojeného střetu, Francii, jež však kvůli rozsáhlým investicím na pomoc americké armádě utrpěla citelné ztráty a zabředla do finanční krize, která vyvrcholila Velkou francouzskou revolucí. Bylo by však chybou tvrdit, že byla tato revoluce způsobena pouze rozpočtovými problémy katolické země, jelikož měla svůj původ i v dimenzi ideologické. Mnozí

⁵⁹⁶ Kennedy, P. *Vzestup a pád*, s. 152-154.

z francouzských velitelů⁵⁹⁷ i řadových vojáků byli totiž při bojích za svébytnou existenci Spojených států amerických infikováni myšlenkou republikanismu a na základě nového smýšlení byla v monarchistické Francii velmi zesílena kritika panovnického absolutismu.

Přímým účastníkem války o nezávislost byly též početné indiánské kmeny. Indiáni povětšinou stáli na straně kolonizátora, což se jim do budoucna stalo osudným. Na základě prohrané války se totiž Britové z území nově vzniklých Spojených států amerických zcela stáhli a bývalé spojence zanechali napospas pomstychtivým vlastencům, kteří v opojení z vítězství expandovali na západ a zabírali četná území, do té doby patřící domorodcům.

Nezlepšila se ani situace otroků. Otázka otroctví byla hojně diskutována již při schvalování Jeffersonovy *Deklarace nezávislosti*, z níž byla tato otázka zcela vypuštěna a naopak konstatováno, že „*všichni lidé jsou stvořeni sobě rovni a jsou nadáni jistými nezcizitelnými právy, mezi než patří právo na život, svobodu a budování osobního štěstí*“.⁵⁹⁸ Takto zvolená formulace však rozhodně nekorespondovala s tehdejšími statusem černošského obyvatelstva na území Spojených států amerických. Ačkoli se bezprostředně po skončení války za nezávislost v některých členských zemích rozhořela kampaň za zrušení otroctví, mezinárodní obchod s nimi byl londýnským parlamentem zakázán až roku 1807 a na území Spojených států byla instituce otroctví jako taková zrušena až po skončení občanské války mezi severem a jihem v roce 1865.

Pro dokončení sebeurčení nově vytvořených Spojených států amerických bylo nutné nejen vybojovat válku, ale též provést inovace

⁵⁹⁷ Typickým příkladem byl markýz Lafayette.

⁵⁹⁸ Krejčí, M. (2000). *Deklarace nezávislosti Spojených států amerických a Ústava spojených států amerických*. Praha: Otakar II., s.154. Kniha obsahuje plné znění Jeffersonovy *Deklarace nezávislosti*.

v ústavním pořádku nově vzniklé země. Roku 1777 vydané *Články konfederace* se brzy ukázaly být zcela nedostačujícími. Tato historicky první ústava USA propůjčovala prakticky veškerou zákonodárnou, výkonnou i soudní moc jednokomorovému kongresu. Postupně sice byla zřízena základní ministerstva, avšak podobně koncipovaná vláda byla i přes veškeré snahy o její reformy značně neefektivní. Poválečná inflace, ekonomická stagnace či opětné spekulace a boje o pozemky na západních hranicích Spojených států⁵⁹⁹ byly jen dalším důkazem potřeby vytvoření zcela nového základního dokumentu, který by byl schopen zajistit svrchovanou vládu a uspokojit všechny potřeby nového státu. Posledním impulsem k tomuto rozhodnutí se stalo povstání farmářů v čele s Danielem Shaysem, jež proběhlo na konci roku 1786⁶⁰⁰ a které bylo vedeno právě kvůli všeobecné nespokojenosti s poválečnými poměry, především pak s nově schválenými daněmi.

Ústavodárny konvent pod předsednictvím George Washingtona začal zasedat ve Filadelfii v květnu 1787, avšak definitivní podoba nového základního dokumentu Spojených států amerických byla schválena až 17. září téhož roku.⁶⁰¹ Za stěžejního autora ústavy může být považován tvůrce tzv. virginského plánu, jenž byl nakonec v obecné rovině přijat, James Madison. Na rozdíl od *Článků konfederace* byla nová ústava založena na principu federalismu, který paritně rozděloval pravomoci mezi ústřední vládu a jednotlivé státy, a na systému *checks and balance*, zajišťujícím spravedlivé a vyvážené oddělení moci zákonodárné, výkonné a soudní.⁶⁰² Nová *Ústava Spojených států amerických* vstoupila v platnost k 1. lednu 1789. Historicky prvním prezidentem USA byl zvolen hrdina války

⁵⁹⁹ Tato otázka byla vyřešena roku 1787 zákonem o kolonizaci severozápadu.

⁶⁰⁰ Opatrný, J. - Raková, S. *USA*, s. 91-92.

⁶⁰¹ Johnson, P. *Dějiny*, s. 151.

⁶⁰² Moc zákonodárná náležela Kongresu Spojených států amerických, složeného ze Senátu a Sněmovny reprezentantů. Moc výkonná příušela prezidentovi USA, volenému na funkční období čtyř let. Soudní moc byla v rukou Nejvyššího soudu a soudů nižších, zřizovaných Kongresem Spojených států amerických. Plné znění americké ústavy viz Krejčí, M. *Deklarace nezávislosti*, s. 158-169.

za nezávislost George Washington, sídlící v hlavním městě Filadelfii. Proces utváření nového ústavního pořádku byl definitivně dokončen 15. prosince 1791, kdy došlo ke schválení prvních deseti dodatků, známých jako Listina práv (*Bill of Rights*).

Předkládaná diplomová práce představila přibližně tři století trvající éru anglického kolonialismu Severní Ameriky s částečným poukazem na náboženskou, politickou, hospodářskou a společenskou dimenzi zdejších osad i na vnitropolitický kontext Velké Británie (respektive Anglie). Rané a často velmi nesmělé objevitelské expedice a pokusy anglických dobrodruhů a odvážlivců o nalezení pověstného severozápadního průlivu mezi Evropou a Asií byly vystřídány systematickým průzkumem severoamerického pobřeží a loupeživými nájezdy alžbětinských korzárů proti španělským lodím a přístavům v oblasti Západní Indie.

Počáteční kolonizační pokusy se setkávaly s mnoha překážkami, jež byly způsobeny jak přírodními podmínkami a s nimi spojenou komplikovanou aklimatizací evropských osadníků, tak ideologickými a mocenskými rozpory s původními obyvateli, jež nejednou přerostly v ozbrojený konflikt mezi domorodými Indiány a příchozími kolonizátory. I přes tyto počáteční nesnáze však dokázaly rané osady přežít a navíc přilákat další přistěhovalce, jejichž počet postupně vzrůstal závratným tempem. Ať již byly kolonie zakládány z důvodů náboženských, ekonomických či vojenských, postupně se vypracovaly na svébytbé celky s mnohdy velmi liberálním režimem a vysokou mírou autonomie.

Sílící pocit národního sebeuvědomění, amerikanismu a nově definovaného vlastenectví, umocněný sérií válek proti francouzskému nepříteli a řadou nepopulárních zákonů omezujících provincie, však vedl k postupné kulminaci emancipačních nálad osadníků, jež

vyvrcholily válkou o nezávislost třinácti kolonií a jejich definitivním osamostatněním od mateřské země. Uzavřením pařížské mírové smlouvy byl více než tří set letý vývoj završen. Paralelně se ztrátou severoamerických držav vstoupil britský kolonialismus do nové fáze, zcela nezávislé na svébytném vývoji nově vzniklých Spojených států amerických.

Cílem této práce bylo podat ucelený přehled dějin prvního britského impéria s důrazem na anglickou kolonizaci Severní Ameriky. Tento záměr byl ve větší míře splněn. Pravdou nicméně zůstává, že vzhledem k rozsáhlosti celého tématu bylo nutné k některým problémům přistupovat velmi zběžně a nebylo možné se jim věnovat do vyčerpávajících podrobností. S tímto úskalím souvisela i praktická nemožnost využití původních pramenů. Řečená skutečnost však může být výzvou do budoucna, jelikož se rozhodně nedá říci, že by (i přes nezměrné množství primárních a sekundárních zdrojů) byla celá oblast první fáze anglického expanzionismu a kolonialismu zcela probádána. Doposud existuje velké množství otázek, které vybízejí badatele k jejich řešení a novým interpretacím.

Takovým případem může být například doposud nevyjasněný osud Johna Cabota. Dnes obecně panující hypotéza, že se mořeplavec ze své druhé výpravy nikdy nevrátil, je některými historiky na základě detailního studia bristolských účetních knih, jež naznačují vyplácení renty tomuto dobrodruhovi i po datu jeho údajného skonu, nabourávána. Stejně tak se nikdy nepodařilo přesvědčivě objasnit, co se doopravdy stalo s více než stovkou osadníků, zanechaných roku 1588 na ostrově Roanoke. Otázkou však zůstává, zda je do budoucna vůbec možné se těmito (a podobnými) problémy efektivně zabývat, jelikož v některých oblastech potřebné prameny jednoduše neexistují nebo dosud nebyly nalezeny. Nicméně, i přes podobná fakta a komplikace, rozhodně nelze tvrdit, že by téma počátků

britského kolonialismu bylo zcela vyčerpáno, jelikož stále existuje obrovské množství dílčích problémů, jež doposud nebyly zcela probádány či které je na základě přehodnocení nebo úplně nového studia primárních pramenů možné reinterpretovat.

Obecně se dá říci, že současná probádanost dějin prvního britského impéria, a zvláště pak oblasti Severní Ameriky, je relativně vysoká. Situace je přirozeně lepší v anglofonním světě, nicméně i u nás je možné nalézt řadu autorů, kteří se danou problematikou na odborné úrovni zabývají. Je sice pravdou, že se často jedná jen o výzkum určité části tohoto celku (například o chronologicky specifičtější definované období, tématickou oblast či konkrétní osobnost), avšak otázkou zůstává, zda je vůbec, vzhledem k již několikrát zmiňované rozsáhlosti a rozmanitosti historie i jen oné první fáze anglického kolonialismu, tuto výtku možné považovat za relevantní.

8 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

ADOLF, L. A. Squanto's Role in Pilgrim Diplomacy. *Ethnohistory*. Vol. 11, No. 3 (Summer, 1964), s. 247-261.

ALLEN, J. L. From Cabot to Cartier: The Early Exploration of Eastern North America, 1497-1543. *Annals of the Association of American Geographers*. Vol. 82, No. 3, *The Americas before and after 1492: Current Geographical Research* (Sept., 1992), s. 500-521.

ANDREWS, Ch. M. On Some Early Aspects of Connecticut History. *The New England Quarterly*. Vol. 17, No. 1 (Mar., 1994), s. 3-24.

AXELSON, E. Prince Henry the Navigator and the Discovery of the Sea Route to India. *The Geographical Journal*, Vol. 127, No. 2 (Jun., 1961), s. 145-155.

BARBOUR, V. Privateers and Pirates of the West Indies. *The American Historical Review*. Vol. 16, No. 3 (Apr., 1911), s. 529-566.

BRESLAW, E. G. Tituba's Confession: The Multicultural Dimensions of the 1692 Salem Witch-Hunt. *Ethnohistory*. Vol. 44, No. 3 (Summer, 1997), s. 535-556.

BROŽ, I. *Piráť jejího Veličenstva: Sir Francis Drake*. Praha: Pražská vydavatelská společnost a Epoque, 2009. ISBN: 978-80-7250-453-4 a 978-80-7425-005-7

BURNARD, T. European Migration to Jamaica, 1655-1780. *The William and Mary Quarterly*, Third Series. Vol. 53, No. 4 (Oct., 1996), s. 769-796.

CALDER, I. M. John Cotton and the New Haven Colony. *The New England Quarterly*. Vol. 3, No. 1 (Jan., 1930), s. 82-94.

CORBETT, J. Francis Drake. *The Geographical Journal*. Vol. 21, No. 6 (Jun., 1903), s. 605-611.

DAVIES, A. Columbus Divides the World. *The Geographical Journal*, Vol. 13, No. 3 (Sep., 1967), s. 337-344.

DAVIS, J. L. Roger Williams among the Narragansett Indians. *The New England Quarterly*. Vol. 43, No. 4 (Dec., 1970), s. 593-604.

DIBELKOVÁ, I. Sir Francis Drake. Část II. - Pirát ve službách královny. *Historický obzor*. 2004 (15), č. 7-8, s. 154-162.

DIBELKOVÁ, I. Sir Francis Drake. Část 1. - Plavba kolem světa v letech 1577-1580. *Historický obzor*. 2004 (15), č. 3-4, s. 50-57.

DOLAN, R. - BOSSERMAN, K. Shoreline Erosion and the Lost Colony. *Annals of the Association of American Geographers*. Vol. 62, No. 3 (Sep., 1972), s. 424-426.

DOUGLAS, R. L. The Contemporary Portraits of Amerigo Vespucci. *The Burlington Magazine for Connoisseurs*, Vol. 84, No. 491 (Feb., 1944), s. 30-37.

DUNN, R. S. John Winthrop, Jr., and the Narragansett Country. *The William and Mary Quarterly*, Third Series. Vol. 13, No. 1 (Jan., 1956), s. 68-86.

DUNN, R. S. The Barbados Census of 1680: Profile of the Richest Colony in English America. *The William and Mary Quarterly*, Third Series. Vol. 26, No. 1 (Jan., 1969), s. 3-30.

ELIOT, K. M. The First Voyages of Martin Frobisher. *The English Historical Review*. Vol. 32, No. 125 (Jan., 1917), s. 89-92.

ELTIS, D. - ENGERMAN, S. L. The Importance of Slavery and the Slave Trade to Industrializing Britain. *The Journal of Economic History*. Vol. 60, No. 1 (Mar., 2000), s. 123-144.

ELTON, G. R. *Angličané*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2000. ISBN: 80-7106-305-3

England's Colonies. *Science*. Vol. 7, No. 173 (May, 1886), s. 475-477.

FERRO, M. *Dějiny kolonizací: Od dobývání až po nezávislost*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2007. ISBN: 978-80-7106-021-5

FIGUEREDO, F. de. The Geographical Discoveries and Conquests of the Portugese. *The Hispanic American Historical Review*, Vol. 6, No. 1/3 (Feb. - Aug., 1926), s. 47-70.

FOGLEMAN, A. Migrations to the Thirteen British North American Colonies, 1700-1775: New Estimates. *The Journal of Interdisciplinary History*. Vol. 22, No. 4 (Spring, 1992), s. 691-709.

FREEMAN, M. Puritans and Pequots: The Question of Genocide. *The New England Quarterly*. Vol. 68, No. 2 (Jun., 1995), s. 278-293.

GALLMAN, R. E. Influences on the Distribution of Landholdings in Early Colonial North Carolina. *The Journal of Economic History*. Vol. 42, No. 3 (Sep., 1982), s. 549-575.

GAY, S. H. Why Cornwallis Was at Yorktown. *The North American Review*. Vol. 133, No. 299 (Oct., 1881), s. 368-378.

GEE, O. The British War Office in the Later Years of the American War of Independence. *The Journal of Modern History*. Vol. 26, No. 2 (Jun., 1954), s. 123-136.

GEISS, I. *Dějiny světa v souvislostech*. Praha: Ivo Železný, 1999. ISBN: 80-240-0453-4

GOULD, E. H. American Independence and Britain's Counter-Revolution. *Past & Present*. No. 154 (Feb., 1997), s. 107-141.

GRIFFIS, W. E. What the Pilgrim Fathers Accomplished. *The North American Review*. Vol. 213, No. 782 (Jan., 1921), s. 44-51.

HARKNESS, A., Jr. Americanism and Jenkin's Ear. *The Mississippi Valley Historical Review*. Vol. 37, No. 1 (Jun., 1950), s. 61-90.

HARRISSE, H. Did Cabot Return From His Second Voyage? *The American Historical Review*, Vol. 3, No. 3 (Apr., 1898), s. 449-455.

Hernan Cortez and John Smith. *The Illustrated Magazine of Art*, Vol. 4, No. 21 (1854), s. 141-142.

HITCHENS, H. L. Sir William Berkeley, Virginian Economist. *The William and Mary Quarterly*, Second Series. Vol. 18, No. 2 (Apr., 1938), s. 158-173.

HODGE, H. H. The Repeal of the Stamp Act. *Political Science Quarterly*. Vol. 19, No. 2 (Jun., 1904), s. 252-276.

Christopher Columbus. *The Illustrated Magazine of Art*, Vol. 1, No. 6 (1853), s. 333-336.

CHURCHILL, W. S. *Dějiny anglicky mluvících národů: Nový svět*. Praha: Argo a Československý spisovatel, 1998. ISBN: 80-7203-174-0 a 80-202-0647-7

CHURCHILL, W. S. *Dějiny anglicky mluvících národů. Věk revoluce*. Praha: Argo a Český spisovatel, 1999. ISBN: 80-7203-102-3 a 80-202-0654-X

JANÁČEK, J. Tvůrce dějin Kryštof Kolumbus. *Dějiny a současnost*. 1992 (14), č. 1, s. 2-6.

JENSEN, D. L. The Spanish Armada: The Worst-Kept Secret in Europe. *The Sixteenth Century Journal*. Vol. 19, No. 4 (Winter, 1988), s. 621-641.

JOHNSON, P. *Dějiny amerického národa*. Praha: Academia, 2000. ISBN: 80-200-0799-7

KENNEDY, P. *Vzestup a pád velmocí: Ekonomické a vojenské konflikty v letech 1500-2000*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1996. ISBN: 80-7106-173-5

KLÍMA, J. Zrození obra: Hádanky a jistoty objevení Brazílie před 500 lety. *Dějiny a současnost*. 2000 (22), č. 3, s. 31-35.

KREJČÍ, M. *Deklarace nezávislosti Spojených států amerických a Ústava spojených států amerických*. Praha: Otakar II., 2000. ISBN: 80-86355-24-1

KŘIVSKÝ, P. Tři století mořeplavby. *Historický obzor*. 1999 (10), č. 1-2, s. 2-7.

KŘÍŽOVÁ, M. Křesťanské misie a revitalizační hnutí v Novém světě. In: *Antropologické přístupy v historickém bádání*. Praha: Argo, 2007. ISBN: 978-80-7203-923-4

KŘÍŽOVÁ, M. Otroctví v Novém světě. Břemeno, nebo požehnání modernizující se Evropy? *Dějiny a současnost*. 2007 (29), č. 10, s. 30-33.

KŘÍŽOVÁ, M. Ušlechtilí divoši, nebo lidské trosky?: Zámořské objevy a sebereflexe Starého světa. *Dějiny a současnost*. 2003 (25), č. 4, s. 6-9.

KUPPERMAN, K. O. Roanoke: Lost and Found. *Reviews in American History*. Vol. 14, No. 1 (Mar., 1986), s. 55-60.

MARSDEN, R. G. The Mayflower. *The English Historical Review*. Vol. 19, No. 76 (Oct., 1904), s. 669-680.

MAUROIS, A. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1993. ISBN: 80-7106-058-5

MAUROIS, A. *Historie Anglie. Svazek I*. Praha: Julius Albert, 1945.

MORGAN, K. O. *Dějiny Británie*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1999. ISBN: 80-7106-347-9

MORTON, A. L. *Dějiny Anglie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1950.

MURRIN, J. M. The French and Indian War, the American Revolution, and the Counterfactual Hypothesis: Reflections on Lawrence Henry Gipson and John Shy. *Reviews in American History*. Vol. 1, No. 3 (Sep., 1973), s. 307-318.

MURRIN, J. M. Warren M. Billings. Sir William Berkeley and the Forging of Colonial Virginia. *The American Historical Review*. Vol. 111, No. 1 (February, 2006), s. 151-152.

NETTELS, C. P. British Mercantilism and the Economic Development of the Thirteen Colonies. *The Journal of Economic History*. Vol. 12, No. 2 (Spring, 1952), s. 105-114.

NEVINS, A. - COMMANGER, H. S. *Dějiny USA*. Klatovy: AMLYN, 1994. ISBN: 80-901494-4-8

OPATRŇÝ, J. - RAKOVÁ, S. *USA*. Praha: Libri, 2003. ISBN: 80-7277-157-4

OPATRŇÝ, J. Kolumbovi soupeři a následovníci. *Historický obzor*. 1993 (4), č. 5, s. 102-106.

OPATRŇY, J. Nejen na moři: Život a smrt pirátů v Karibiku. *Dějiny a současnost*. 2008 (30), č. 5., s. 30-33.

OSGOOD, H. L. England and the American Colonies in the Seventeenth Century. *Political Science Quarterly*. Vol. 17, No. 2 (Jun., 1902), s. 206-222.

PARK, Ch. E. Puritans and Quakers. *The New England Quarterly*. Vol. 27, No. 1 (Mar., 1954), s. 53-74.

PENROSE, B. Vespucci the Discoverer in the Light of Recent Research. *Italica*, Vol. 32, No. 1 (Mar., 1955), s. 1-13.

POLIŠENSKÝ, J. *Dějiny Británie*. Praha: Nakladatelství Svoboda, 1982.

PULSIPHER, J. H. „Dark Cloud Rising from the East“: Indian Sovereignty and the Coming of King William's War in New England. *The New England Quarterly*. Vol. 80, No. 4 (Dec., 2007), s. 588-613.

RAKOVÁ, S. Alžbětinské počátky osidlování Severní Ameriky. *Dějiny a současnost*. 1995 (17), č. 5, s. 2-6.

RAKOVÁ, S. *Dobrodruzi, puritáni a Indiáni. Angličané v Novém světě*. Praha: Libri, 1998. ISBN: 80-85983-43-5

RAKOVÁ, S. Počátky stuartovské kolonizace Ameriky: Virgínie jako „soukromá“ kolonie (1606-1624). *Folia Historica Bohemica*. 1997 (18), s. 253-283.

RAKOVÁ, S. *Podivná revoluce: Dlouhá cesta Američanů k nezávislosti (1763-1783)*. Praha: Triton, 2005. ISBN: 80-7254-575-2

RAKOVÁ, S. Stýskání a potýkání: Dobývání Ameriky a „obraz druhého“ v severoamerické perspektivě. *Dějiny a současnost*. 1997 (18), č. 2, s. 27-32.

RAKOVÁ, S. Víra a zákony: meze náboženské tolerance v chartách a kodexech koloniální britské Ameriky. In: *Staletí objevů, diplomacie a válek. Sborník k 60. narozeninám profesora Aleše Skřivana*. Praha: Karolinum, 2005. ISBN: 80-246-0833-2

REA, R. R. British Drums on the Southern Frontier: The Military Colonization of Georgia, 1733-1749 by Larry E. Ivers. *The Journal of Southern History*. Vol. 40, No. 4 (Nov., 1974), s. 645-646.

REICH, E. A New View of the War of American Independence. *The North American Review*. Vol. 177, No. 560 (Jul., 1903), s. 31-44.

REPIN, L. *Po stopách slavných mořeplavců*. Praha: Lidové nakladatelství, 1989. ISBN: 80-7022-014-7

RICKEY, F. How Columbus Encountered America. *Mathematics Magazine*, Vol. 65, No. 4 (Oct., 1992), s. 219-225.

ROCHESTER, A. *Americký kapitalismus 1607-1800*. Brno: Rovnost, 1950.

RYCHTEROVÁ, P. Piráti, korzáři, bukanýři: Historie karibských pirátů v 16.-18. století. *Dějiny a současnost*. 2006 (28), č. 9, s. 24-27.

SCHLESINGER, A. M. The American Revolution Reconsidered. *Political Science Quarterly*. Vol. 34, No. 1 (Mar., 1919), s. 61-78.

SHUTE, M. N. A Little Great Awakening: An Episode in the American Enlightenment. *Journal of the History of Ideas*. Vol. 37, No. 4 (Oct. - Dec., 1976), s. 589-602.

SKŘIVAN, A. - KŘIVSKÝ, P. *Moře, objevy, staletí*. Praha: Mladá fronta, 1980.

SKŘIVAN, A. Objevení Nového světa. *Historický obzor*. 1992 (3), č. 10, s. 274-280.

SOUTHWICK, A. B. The Molasses Act – Source of Precedents. *The William and Mary Quarterly*, Third Series. Vol. 8, No. 2 (Jul., 1951), s. 389-405.

SPRINCHORN, C. K. S. - KEEN, G. B. The History of the Colony of New Sweden. *The Pennsylvania Magazine of History and Biography*. Vol. 7, No. 4 (1883), s. 395-419.

STAMBERGER, W. *Dějiny kolonialismu*. Praha: Orbis, 1963.

STARCK, K. Anglie v XVI. století a počátky jejího zámořského podnikání. *Historický obzor*. 1993 (4), č. 1, s. 8-13.

STARÝ, M. Pequotská válka. Puritáni a Indiáni, 1630-1638. *Historický obzor*. 2004 (15), č. 7-8, s. 163-173.

STARÝ, M. Poutníci a Indiáni. *Historický obzor*. 2001 (12), č. 11-12, s. 249-255.

STARÝ, M. Roger Williams a Indiáni. Soužití kultur v Nové Anglii v 17. století. *Dějiny a současnost*. 2002 (23), č. 1, s. 20-25.

STRONG, C. F. *The Early Modern World: From the Age of Discovery in the Fifteenth Century to the Eve of the War of American Independence in the Eighteenth Century*. London: University of London Press Ltd., 1964.

The Battle of Lexington. *The Aldine*. Vol. 7, No. 16 (Apr., 1875), s. 310, 315.

THOMSON, G. M. *Sir Francis Drake*. London: Futura Publications Limited, 1976.

TINDALL, G. B. - SHI, D. E. *Dějiny Spojených států amerických*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 1994. ISBN: 80-7106-088-7

TOLLES, F. B. The Province of West New Jersey, 1609-1702: A History of the Origins of an American Colony. *The William and Mary Quarterly*, Third Series. Vol. 13, No. 3 (Jul., 1956), s. 429-430.

VAUGHAN, A. T. Pequots and Puritans: The Causes of the War of 1637. *The William and Mary Quarterly*, Third Series. Vol. 21, No. 2 (Apr., 1964), s. 256-269.

VIGNERAS, L. A. New Light on the 1497 Cabot Voyage to America. *The Hispanic American Historical Review*. Vol. 36, No. 4 (Nov., 1956), s. 503-506.

VINCENT, M. - STRADLING, R. A. *Svět Španělska a Portugalska*. Praha: Knižní klub, 1997. ISBN: 0-8160-3014-6

VOLNÝ, Z. (editor). *Toulky minulostí světa 6*. Praha: Via Facti, 2004. ISBN: 80-239-2993-3

VOLNÝ, Z. (editor). *Toulky minulostí světa 7*. Praha: Via Facti, 2005. ISBN: 80-239-4959-4

VOLNÝ, Z. (editor). *Toulky minulostí světa 8*. Praha: Via Facti, 2006. ISBN: 80-239-4959-4

VYTEČKA, A. Dobyťí Jamajky. Angličané v Karibské oblasti v 17. století. *Historický obzor*. 2002 (13), č. 1-2, s. 14-24.

VYTEČKA, A. Karibská odysea: Pirátství jako aspekt mezinárodní politiky 16. a 17. století. *Dějiny a současnost*. 2008 (30), č. 5., s. 40-43.

WILLIAMS, M. W. The Treaty of Tordesillas and the Argentine-Brazilian Boundary Settlement. *The Hispanic American Historical Review*, Vol. 5, No. 1 (Feb., 1922), s. 3-23.

WINSHIP, G. P. Sebastian Cabot, 1508. *The Geographical Journal*, Vol. 13, No. 2 (Feb., 1899), s. 204-209.

WITHINGTON, A. F. - SCHWARTZ, J. The Political Trial of Anne Hutchinson. *The New England Quarterly*. Vol. 51, No. 2 (Jun., 1978), s. 226-240.

ZWETTLER, O. Tordesillaská smlouva z roku 1494. *Historický obzor*. 1995 (6), č. 1, s. 5-7.

9 RESUMÉ

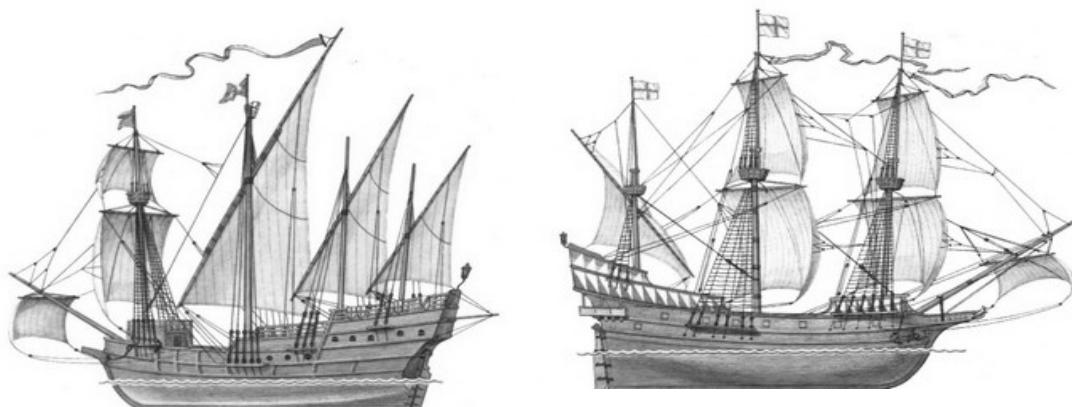
Předkládaná diplomová práce je věnována dějinám tzv. prvního britského impéria se zaměřením na anglickou kolonizaci Severní Ameriky. Cílem studie je ucelená reflexe této fáze a kategorie britských dějin od jejich prvopočátků za Jindřicha VII. z tudorovské dynastie až po vydání *Deklarace nezávislosti* Spojených států amerických. Zhodnoceny jsou jak počáteční cesty anglických objevitelů v čele s Johnem a Sebastianem Cabotovými či éra alžbětinských korzárů a pirátů, tak počátky osidlování amerického kontinentu Angličany s poukazem na vnitřní situaci nově vznikajících osad. Součástí práce je též připomenutí vývoje v mateřské zemi a jejích komplikovaných vztahů s dalšími evropskými kolonizátory, jež mnohdy končily ozbrojenými střety, zasahujícími i do oblasti zámoří. Studie je zakončena reflexí americké války za nezávislost, vedoucí k rozpadu prvního britského impéria a vzniku nové velmoci, Spojených států amerických.

This thesis is dedicated to the history of the so called First British Empire, with the focus on English colonization of the North America. The goal of the study is complex reflection of this phase of British history from its beginnings during the times of Henry VII from the Tudor dynasty to the Declaration of Independence of the United States of America. There are reflected both the journeys of English Explorer led by John and Sebastian Cabots and the times of elisabethians corsairs and pirates, and the beginnings of the English settlement on the American continent, including its inner situation of the new settlements as well. The part of the work is dedicated to the development of England and its complicated relations to other european colonial powers leasing many times to conflicts involving even overseas areas. The study is finished by the reflection of the American Independence War leading to disintegration

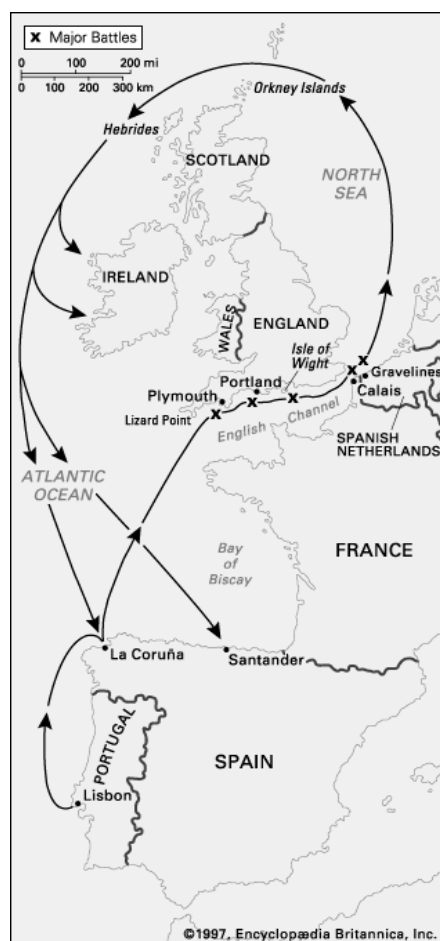
of the First British Empire and appearing of the new power, the United States.

10 PŘÍLOHY

1. Srovnání karaky a galeony.⁶⁰³

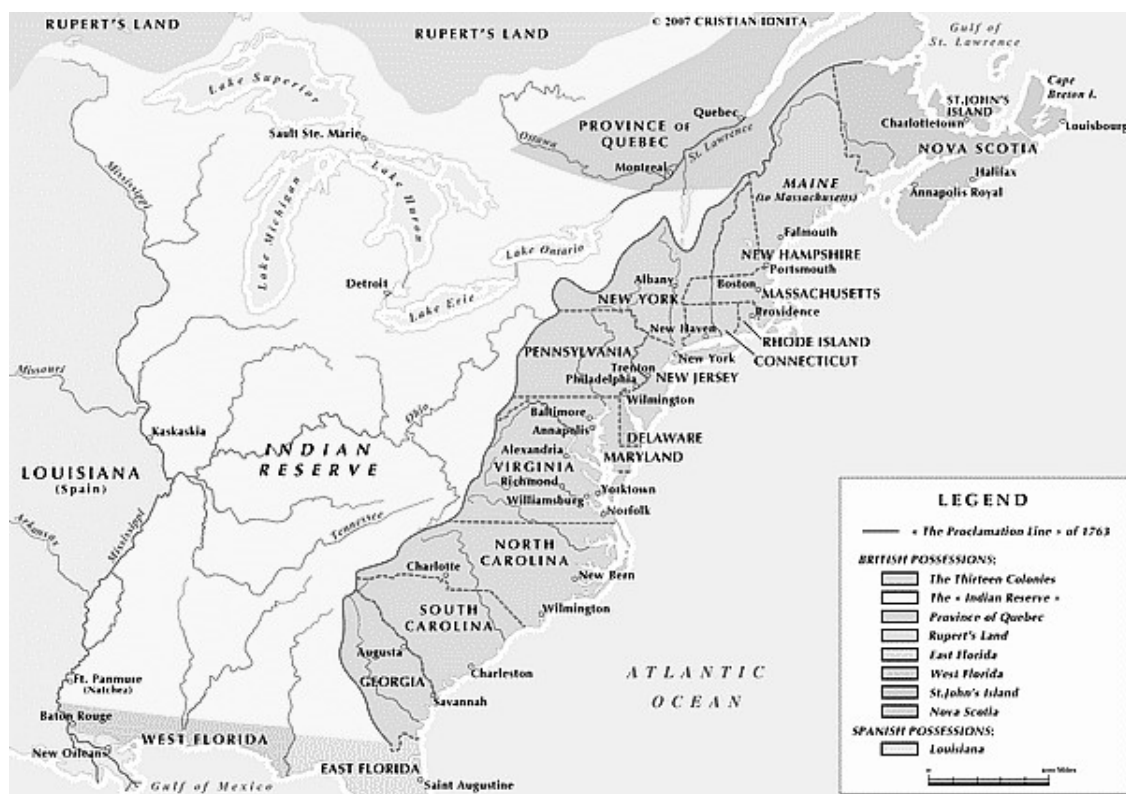
2. Mapa znázorňující cestu španělské Armady roku 1588.⁶⁰⁴

⁶⁰³ Jedná se o neznámou portugalskou karaku a anglickou galeonu *Golden Hind* Francise Drakea. Dostupné z WWW: <http://www.modelylodi.cz/images/Lode/karavela_portugalska_-_96dpi.jpg> a <http://www.modelylodi.cz/images/Lode/galeona_Golden_Hind_-_96dpi.jpg>. [cit. 2012-04-19].

⁶⁰⁴ Dostupné z WWW: <http://www.emersonkent.com/map_archive/spanish_armada.htm>. [cit. 2012-04-19].

3. Třináct anglických kolonií a přilehlá severoamerická území v roce 1763.⁶⁰⁵

⁶⁰⁵ Dostupné z WWW: <http://www.edmaps.com/thirteen_colonies_1763.gif>. [cit. 2012-04-19].